

HELSINGIN YLIOPISTO

Deepfake-teknologia ja ihmisääni

Katsaus persoonallisuusoikeuksiin Euroopan unionissa

Oikeustieteellinen tiedekunta

Maisterintutkielma

Immateriaalioikeus

Laatija:

Anna Ylitalo

Ohjaaja:

Professori Taina Pihlajarinne

31.8.2025

Helsinki

Tiedekunta: Oikeustieteellinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Oikeustieteen maisterin koulutusohjelma

Opintosuunta: Immateriaalioikeus

Tekijä: Anna Ylitalo

Työn nimi: Deepfake-teknologia ja ihmisääni – Katsaus persoonallisuusoikeuksiin Euroopan unionissa

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: Elokuu 2025

Sivumäärä: 80

Avainsanat: tekoäly, syvävääreennös, syvävääreennösteknologia, deepfake, deepfake-teknologia, ääniklooni, Euroopan unioni, persoonallisuusoikeudet, aineettomat oikeudet, perusoikeudet

Ohjaaja tai ohjaajat: professori Taina Pihlajarinne

Säilytyspaikka: Helsingin yliopisto

Tiivistelmä: Tässä tutkielmassa tarkastelen deepfake-teknologiaa ja ihmisen persoonan piirteiden, erityisesti äänen, saamaa oikeudellista suojaa. Deepfake- eli syvävääreennösteknologia tarkoittaa Euroopan unionin tekoälyasetuksen 3(60) artiklan mukaan sellaista tekoälyllä tuotettua keinotekoisia aineistoa, joka saa vastaanottajan uskomaan sen todenmukaisuuteen. Syvävääreennösteknologia luo aidon oloista ääni-, kuva- tai videomateriaalia, joka jäljittelee esimerkiksi todellisia ihmisiä tai näiden piirteitä. Syvävääreennösteknologian kehittyessä ja yleistyessä ovat lisääntyneet myös siihen liittyvät väärinkäytökset, kuten petokset, kunnianloukkaukset, tekijänoikeusrikkomukset ja informaatiovaikuttaminen. Väärinkäytösten riski on sosiaalisen median aikakaudella suuri, sillä lähes kenellä tahansa on pääsy syvävääreennöksiä tuottaviin sovelluksiin ja aineistoon, jonka avulla syvävääreennöksiä voi tehdä.

Ihmisen äänestä tehtyjä syvävääreennöksiä kutsutaan ääniklooneiksi. Tarkastelen ihmisäänen oikeussuojaa kahdesta eri näkökulmasta: millaista sääntelyä EU:n tekoälyasetus asettaa ääniklooneille osana tekoälyteknologiaa ja millaista oikeudellista suojaa ihmisen ääni saa puolestaan aineettomien oikeuksien ja erityisesti persoonallisuusoikeuksien kautta. Huomion arvoista on, että tekoälyyn ja tekijänoikeuksiin liittyvä sääntely on nykyisellään harmonisoitu Euroopan unionin sisällä, mutta persoonallisuusoikeuksia ei. Tästä syystä jatkan aiheen tarkastelua syvemmin juuri persoonallisuusoikeuksien näkökulmasta. Persoonallisuusoikeuksien suojaan perehtyäkseni tarkastelen neljän Euroopan unionin jäsenvaltion (Suomen, Ranskan, Espanjan ja Saksan) lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Tarkoituksenani on paitsi osoittaa sääntelykentän hajanaisuus myös nostaa esille, millaista suojaa persoonan piirteet jäsenvaltioissa saavat.

Oikeusvertailun lopuksi olen esittänyt ajatuksia siitä, miltä äänen oikeussuoja voisi tulevaisuudessa näyttää. Johtopäätökseni on, että persoonan piirteiden oikeussuoja on nykyisellään liian hajanainen. Tätä suojaa tulisi parantaa erityisesti persoonallisuusoikeuksien vahvistamisen kautta ensisijaisesti koko unionin laajuisesti, toissijaisesti kansallisesti. Persoonallisuusoikeuksien vahvistaminen on nostettu esille myös EU:n omissa selvityksissä, lisäksi unioni on tunnistanut tekoälyasetuksen valmisteluvaiheessa tekoälynsäätelyn hajanaisuuden uhaksi yksilön perusoikeuksien toteutumiselle.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusaiheen esittely	1
1.2	Tutkimuskysymys	2
1.3	Tutkimusaiheen haasteet	3
2	Deepfake-teknologia	5
2.1	Mitä deepfake-teknologia tarkoittaa?	5
2.1.1	Deepfake-teknologian erityisyys	6
2.1.2	Äänikloonaus deepfake-teknologian avulla	8
2.1.3	Äänikloonauksen haasteet ja mahdollisuudet	10
2.2	Deepfake-teknologiaa koskeva sääntelykehys	13
2.2.1	Tekoälyä koskevat periaatteet Euroopan unionissa	13
2.2.2	Euroopan unionin tekoälyasetus	16
2.3	Yhteenvetoa deepfake-teknologiasta	20
3	Äänen oikeussuoja	21
3.1	Äänen oikeussuojaa koskeva sääntelykehys	21
3.2	Aineettomien oikeuksien suoja	22
3.2.1	Millaista suojaa ääni saa osana aineettomia oikeuksia?	22
3.2.2	Tekijänoikeus ja lähioikeudet	23
3.2.3	Muu aineettomien oikeuksien suoja	27
3.3	Persoonallisuusoikeudet	28
3.3.1	Mitä persoonallisuusoikeudet tarkoittavat?	28
3.3.2	Persoonallisuusoikeudet Euroopan unionissa	30
3.3.3	Persoonallisuusoikeudet Euroopan ihmisoikeussopimuksessa	35
3.4	Yhteenvetoa äänen oikeussuojasta	37
4	Persoonallisuusoikeudet EU:n jäsenvaltioissa	39
4.1	Oikeusvertailun lähtökohta	39
4.2	Persoonallisuusoikeudet Suomessa	40
4.2.1	Identiteetin suoja kaupalliselta käytöltä	43
4.2.2	Kunnian ja maineen suoja	46
4.2.3	Oikeudenkäynnin asianosaisen suoja	48
4.2.4	Huomioita KKO:n ratkaisukäytännöstä	49

4.3	Ranska	50
4.3.1	Persoonallisuus oikeuksia koskeva lainsäädäntö Ranskassa	50
4.3.2	Persoonallisuus oikeuksia koskevat oikeustapaukset Ranskassa	53
4.4	Espanja	55
4.4.1	Persoonallisuus oikeuksia koskeva lainsäädäntö Espanjassa	55
4.4.2	Persoonallisuus oikeuksia koskevat oikeustapaukset Espanjassa	59
4.5	Saksa	60
4.5.1	Persoonallisuus oikeuksia koskeva lainsäädäntö Saksassa	60
4.5.2	Persoonallisuus oikeuksia koskevat oikeustapaukset Saksassa	63
4.6	Yhteenvetoa oikeusvertailusta	65
5	Äänen oikeussuojan tulevaisuus	68
5.1	Miten äänen oikeussuojaa tulisi parantaa?	68
5.1.1	Persoonallisuus oikeuksien vahvistaminen EU:ssa	68
5.1.2	Persoonallisuus oikeuksien vahvistaminen kansallisesti	70
5.2	Vahvistettavia oikeussuojaperiaatteita	71
5.2.1	Suostumuksen edellytys	72
5.2.2	Luvattoman kaupallisen käytön kieltäminen	73
5.2.3	Äänen käyttö opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa	75
5.2.4	Julkisessa roolissa toimivan henkilön madallettu suoja	76
5.2.5	Parodiaa, pastissia ja karikatyyriä koskevat poikkeukset	76
6	Johtopäätökset	79
	Lähteet	81

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaiheen esittely

Tässä tutkielmassa perehdyn deepfake-tekniologiaan ja ihmisen persoonan piirteiden saamaan suojaan. Keskityn erityisesti tarkastelemaan persoonan suojaa ihmisäänen oikeussuojan kautta. Tarkoitukseni on selvittää, millaisia oikeuksia ihmisen ääni voi tällä hetkellä saada Euroopan unionin sääntelykehyksessä ensin tekoälynsäätelyn, aineettomien oikeuksien ja lopuksi persoonallisuus-oikeuksien kautta. Tämän jälkeen lähestyn aihetta syvällisemmin persoonallisuus-oikeuksia koskevan oikeusvertailun kautta, jossa käsittelen Suomen kansallista sääntelykehystä sekä Ranskan, Espanjan ja Saksan lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Lopuksi perehdyn siihen, miltä äänen oikeussuoja voisi tulevaisuudessa näyttää perustuen muun muassa oikeusvertailussa tekemiini havaintoihin. Valitsemani asetelma perustuu siihen, että tekoälyllä tuotetuissa ääniklooneissa yhdistyvät paitsi tekoälynsäätely myös ihmisen identiteettiä koskeva oikeussuoja. Menetelmäni tässä tutkielmassa on oikeusdogmaattinen ja hahmottelen tulevaisuuden sääntelykehystä *de lege ferenda* -näkökulman kautta.

Aloitan tarkastelun nostamalla esille syvävääreennösteknologian erityislaatuisuuden verrattuna esimerkiksi muuhun äänenmuokkaukseen. Tässä yhteydessä tuon ilmi, millaisia haasteita syvävääreennökset voivat aiheuttaa perusoikeuksien toteutumiseen muun muassa petosten tai informaatiovaikuttamisen kautta, mutta toisaalta esitellä myös syvävääreennöksiin liittyviä mahdollisuuksia. Deepfake-tekniologialla tuotettu ääni on tekoälylähtöistä, joten syvemmän aiheeseen tämän jälkeen EU:n tekoälyyn liittyvien poliittisten asiakirjojen ja tekoälyasetuksen kautta. Olen valinnut lähestymistavan sen takia, jotta kävisi syvällisesti ilmi, minkä takia tekoäly on EU:ssa ja globaalisti niin vaikutusvaltainen asia ja millaisia arvoja tekoälyasetuksen avulla on tarkoitus suojata. EU:n poliittisena tahtotilana on tekoälynsäätelyn toteuttaminen unionin tasolla, jotta turvataan unionissa tunnistettujen arvojen toteutuminen ja sisämarkkinoiden toiminta.¹ Nämä periaatteet ohjaavat olennaisesti myös jäsenvaltioiden omaa sääntelyä, eivätkä ole tästä johtuen sivuutettavissa.

---

¹ Euroopan komissio. EU:n tekoälynsäädös tulee voimaan. Lehdistötiedote 1.8.2024.

Seuraavassa luvussa tarkastelen äänen saamaa nykyistä oikeussuojaa. Luvun tarkoituksena on muodostaa käsitys siitä, että ihmisäänen oikeussuoja putoaa eri sääntelytyyppien ja -tavoitteiden väliin riippuen sen käyttötavoista, mikä tekee ääneen suojasta erityisen haastavan. Äänen saama oikeussuoja Euroopan unionissa riippuu esimerkiksi siitä, saako ääni tekijänoikeuden tarkoittamaa suojaa osana jonkinlaista teosta vai perusoikeuksien suojaa esimerkiksi yksityiselämää koskevan loukkauksen kautta. Tavoitteenani on nostaa esille, miten äänen itsenäinen oikeussuoja on unionissa varsin heikko, eikä sitä ensisijaisesti suojata sellaisesta näkökulmasta, jossa persoonan piirteiden suojassa olisi kyse yksilön perustavanlaatuisesta oikeudesta.

Äänen saaman nykyisen oikeussuojan rinnalla tarkastelen sitä, millaisia oikeuksia ääni voisi saada ja tähän perehdyn erityisesti persoonallisuus oikeuksien kautta. Tarkoitukseni on osoittaa, miten hajanaista persoonan suoja unionin sisällä tällä hetkellä on ja toisaalta havainnollistaa eurooppalaisten esimerkkien kautta, millä tapaa persoonallisuus oikeuksien soveltamisala voisi olla unionissa laajempi. Käytän vertailukohtana Suomen kansallista sääntelyä, joka edustaa persoonan suppeaa suojaa, sekä Ranskan, Espanjan ja Saksan lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä, koska kyseisissä valtioissa persoonallisuus oikeudet ovat puolestaan tunnistettu vahvasti. Oikeusvertailun kautta rakentuu käsitys siitä, miten monissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa persoonallisuus oikeudet ovat vakiintuneet yksilölle kuuluvaksi perusoikeudeksi ja oleelliseksi osaksi tuomioistuinten ratkaisukäytäntöä.

Lopuksi analysoin, miten äänen oikeussuojaa pitäisi parantaa aiemmin käsittelemäni aineiston perusteella. Olen valinnut tähän yhteyteen konkreettisia esimerkkejä, jotka ovat nousseet esille erityisesti edellisen luvun oikeusvertailusta.

1.2 Tutkimuskysymys

Tutkielmani keskittyy pääasiassa kahden ydinkysymyksen ympärille: millaista oikeussuojaa ihmisen ääni tällä hetkellä saa Euroopan unionissa ja millaista oikeussuojaa sen analyysini perusteella pitäisi saada. Tekoälyllä tuotetun äänen luonteen vuoksi käsittelen aiheessa sekä tekoälyyn että ääneen itseensä liittyvää ulottuvuutta. Tutkielmani päätarkastelupiste on Euroopan unioni, mutta rinnalla kulkee toissijaisen tarkastelun kohteena myös Suomen kansallinen sääntelykehys. Tämä johtuu siitä, että alkuperäisenä tarkoitukseni oli lähestyä aihetta juuri

kansallisen sääntelyn kautta. Varsin pian tutkielman edetessä havaitsin kuitenkin, että ymmärtääkseen aihetta perusteellisesti, näkökulma täytyy siirtää kansallisesta koko unionin tasolle. Vaikka päähuomio keskittyy siis Euroopan unioniin, kansallinen näkökulma kulkee rinnalla osoituksena siitä, että persoonan piirteiden suojaa tulisi vahvistaa vähintään kansallisella tasolla, jos tämä ei toteudu unionissa.

Ääneen liitettävissä olevien oikeuksien osalta olen rajannut aiheen käsittelyn ulkopuolelle tilanteet, jossa äänen käytöstä on sovittu suostumuksellisesti. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi ääninäyttelijän tekemä sopimus äänikirjojen lukemisesta tekoälyn avulla.² Keskityn sen sijaan tarkastelemaan äänen saamaa suojaa erityisesti sopimuksettomassa tilanteessa, jolloin oikeudellinen suoja perustuu ennen kaikkea lainsäädännön ja oikeuskäytännön varaan.

Käytän tässä tutkielmassa selvyiden vuoksi termejä ”deepfake-teknologia” ja ”syvävääreennösteknologia” sekä ”deepfake” ja ”syvävääreennös” toistensa synonyymeina.

1.3 Tutkimusaiheen haasteet

Tutkimusaiheeseen liittyy haasteita sen osalta, että Euroopan unionin laajuinen tekoälynsäätely on hyvin tuoretta samalla kun teknologinen kehitys on ollut nopeaa. Tekoälyasetuksen osalta ei vielä tässä vaiheessa ole hyödynnettävissä sellaisia oikeustapauksia, jotka osoittaisivat, miten syvävääreennöksiin liittyvää sääntelyä tulevaisuudessa sovelletaan. Käsittelen lisäksi työssäni aihetta, joka liittyy varsin tuoreeseen teknologiaan. Samasta syystä aiheesta ei ole vielä olemassa esimerkiksi sellaista lähdeaineistoa, jossa aihetta olisi tarkasteltu syvällisesti pitkän aikavälin aineistoja hyödyntämällä. Suhtaudun aiheeseen kuitenkin uteliaasti ja tiedostan haasteet, jotka liittyvät siihen, ettei sääntelypohja tai käytettävissä oleva lähdeaineisto tarjoa vielä tässä vaiheessa selkeää vastausta siihen, miten aihetta lähitulevaisuudessa tutkitaan.

Miksi aihetta sitten tarvitsee käsitellä? Hypoteesini on, että tekoälyteknologioiden nopea kehitys ja helppo saavutettavuus haastavat sääntelykentän toimivuutta vastaavalla tavalla kuin verkkoyhtiöt, kuten Facebook tai Google 2010-luvulla, mikä

---

² Heikkinen 2024.

lopulta johti henkilötietojen suojan vahvistamiseen EU:ssa.³ Nykyisen sääntelykentän hajanaisuus yhdistettynä EU:n sisämarkkinaperiaatteeseen voisi johtaa siihen, että persoonan piirteisiin liittyviä rikkomuksia käsiteltäisiin jäsenvaltioissa hyvin eritasoisesti. Arvioin, että nämä haasteet luovat tarpeen tilkitä nykyisessä sääntelyssä olevia aukkoja, joihin myös persoonallisuusosoikeuksien suoja unionin tasolla tulee liittymään. Vastaavalla tavalla kuin muutkin henkilötiedot ovat olleet rahanarvoista liiketoimintaa ja informaatiovaikuttamisen väline, myös persoonan piirteiden imitointi voi pian kuulua tähän joukkoon.

---

³ Hoofnagle et al. 2019, s. 67–69.

2 Deepfake-teknologia

2.1 Mitä deepfake-teknologia tarkoittaa?

Euroopan unionin tekoälyasetuksen⁴ 3(60) artiklan mukaan syvävääreännöksellä tarkoitetaan tekoälyn tuottamaa kuva-, ääni- tai videosisältöä, joka luo vaikutelman siitä, että materiaali on todellisissa olosuhteissa luotua, aitoa, sekä ihmisen tuottamaa. Tämän määritelmän toteutuminen edellyttää, että sisältö on esimerkiksi laadultaan sellaista, että se saa vastaanottajan uskomaan sen todenmukaisuuteen. Materiaali esimerkiksi jäljittelee todellisia henkilöitä tai näihin liitettävissä olevaa ominaisuutta kuten ääntä, tai vastaavasti eläimiä, esineitä, paikkoja, maisemia tai muita uskottavia kohteita. Tekoälyasetuksen 3(60) artiklassa asetetaan syvävääreännökselle siis seuraavat edellytykset, joiden on täytyttävä, jotta kyseessä on syvävääreännös erotuksena muunlaisesta imitaatiosta: (1) materiaalin tulee olla tekoälyn avulla tuotettua, (2) imitoida olemassa olevaa kohdetta ja (3) saada vastaanottaja uskomaan, että aineisto on totta.

Syvävääreännösten uskottavuutta lisää sen tekoälylähtöisyys. Euroopan parlamentin laatiman virallisen määritelmän mukaan tekoälyllä tarkoitetaan sellaisia taitoja, joita on perinteisesti pidetty ihmisten älykkyydelle tyypillisinä ominaisuuksina ja joita koneet voivat hyödyntää tiedon tuottamiseen teknologisen kehityksen myötä. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi päättelykyky, uusien asioiden oppiminen, suunnitteleminen ja kyky luoda jotakin uutta ja omaperäistä.⁵ Tekoälylähtöisyys tarkoittaa sitä, että koneen on mahdollista luoda kokonaan uutta aineistoa annetun materiaalin perusteella ja myös tehdä aineistosta uskottavaa tavalla, johon perinteiset ääni-, kuva-, tai videomanipulaatiot eivät pysty.⁶

Teknisesti tarkasteltuna syvävääreännökset tarkoittavat tekoälyalgoritmien avulla tuotettua keinotekoisia aineistoa. Syvävääreännöksiä tuotetaan syväoppimiseen (*deep learning*) perustuvilla koneoppimismalleilla, eli algoritmeilla, jotka hyödyntävät

---

⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös).

⁵ Euroopan parlamentti, 20.6.2023. Mitä tekoäly on ja mihin sitä käytetään? s. 2.

⁶ University of Victoria. What the heck is a deepfake?

monikerroksisten neuroverkkojen toimintaa.⁷ Tekoälyasetuksen johdanto-osan 99 kohdan mukaan syvävääreännöksiä tuottavat tekoälyjärjestelmät kuuluvat paitsi yleiskäyttöisiin myös generatiivisiin tekoälymalleihin. ”Generatiivisella” viitataan juuri tekoälymallin kykyyn luoda kokonaan uutta aineistoa. Syötetyn aineiston perusteella järjestelmä voi siis luoda henkilöstä esimerkiksi ääni-, kuva- tai videomateriaalia, jota ei ole koskaan tapahtunut.

2.1.1 Deepfake-teknologian erityisyys

Syvävääreännöksen määritelmä sulkee ulkopuolelle esimerkiksi äänenmuokkausohjelmistolla tehdyn puhesynteesin tai äänenmuunnoksen, puhumattakaan taitavan esiintyjän omalla ihmisäänellään tuottamasta imitaatiosta. Miksi syvävääreännöksiin sitten tulisi suhtautua eri tavalla kuin muihin koneellisesti tehtyihin äänimanipulaatioihin? Tarkastellaan asiaa esimerkin kautta.

Puhesynteesissä kone muuntaa kirjoitetun tekstin puheeksi *Text to speech* (TTS) -menetelmällä, jolla on mahdollista toteuttaa varsinkin nykYTEknologian avulla hyvin aidon kuuloisia ihmisääniä. Usein esimerkiksi äänen tai sanojen painotukset kuitenkin paljastavat, että ääni on keinotekoisesti tuotettua.⁸ Puhesynteesiä käytetään nykyään yleisesti esimerkiksi mainoksissa, puheääntä tuottavissa koneissa tai kuulutuksissa, mutta menetelmä on alun perin kehitetty esimerkiksi korvaamaan menetettyä ääntä tai tuottamaan kirjoitettua tekstiä puheeksi näkövammaisille.⁹ Tunnetuin puhesynteesin käyttäjä lienee fyysikko Stephen Hawking (1942–2018), joka toi menetelmän näkyvästi suuren yleisön tietoisuuteen menetettyään oman puhekykynsä vakavan sairauden vuoksi.¹⁰ TTS-menetelmää käytetään nykyisin generatiivisilla tekoälymalleilla myös syvävääreännösten tuottamiseen.¹¹ Tätä ennen ihmisäänen muokkaaminen on kuitenkin vaatinut osaamista, vaivannäköä ja soveltuvaa teknologiaa, jotta synteettinen puhe kuulostaisi uskottavasti kohteeltaan.¹²

Puhesynteesiin verrattuna syvävääreännösteknologialla tehdyn äänimanipulaation tuottaminen on huomattavasti yksinkertaisempaa ja nopeampaa.¹³ Nykyisin yhä

---

⁷ Patterson & Gibson 2017, s. 6–7.

⁸ Zhang et al. 2025, s. 4–5.

⁹ Hu & Downie 2024.

¹⁰ Bell 2024.

¹¹ Zhang et al. 2025, s. 1–2.

¹² Suni 2008, s. 57–58.

¹³ Hu & Downie 2024.

useammalla on käytössään esimerkiksi älypuhelin, tietokone tai tabletti, jotka ovat mahdollistaneet uuden teknologian käyttöönoton helposti lähes kenelle tahansa, jolla vain on pääsy tietoverkkoihin.¹⁴ Syvävääreännöksen tuottaminen vaatii yksinkertaisimmillaan älypuhelimien, johon voi ladata syvävääreännöksiä tuottavia sovelluksia jopa ilmaiseksi, ja levittää syvävääreännöksiä sitten muiden saataville verkon välityksellä. Eri arvioiden mukaan maailmassa on vähintään 7 miljardia älypuhelin¹⁵ ja noin 68 %:lla maailman ihmisistä on pääsy internetiin.¹⁶ Voi siis todeta, että etenkin teollistuneissa maissa huomattavan suurella ihmisjoukolla on jo hallussaan tarvittava teknologia syvävääreännöksen aikaansaamiseksi.

Uskottavan syvävääreännöksen tuottamisen edellytyksenä on, että järjestelmällä on myös käytössään aineistoa, joiden perusteella se voi koneellisia imitaatioita tuottaa. Sosiaalisen median aikakaudella monista henkilöistä on julkisesti saatavilla ääni-, kuva- tai videomateriaalia, vaikka henkilö ei itse tuottaisi itseään koskevaa aineistoa tai olisi edes profiilia sosiaalisen median sovelluksissa. Maailmanlaajuisesti sosiaalisen median alustoilla on yli 5 miljardia käyttäjää, eli lähes 64 % maailman väestöstä,¹⁷ mikä tarkoittaa samalla myös valtavaa aineistoa enimmillään miljardeista ihmisistä. Kokonaan oma kysymyksensä on, mitä aineistoa tekoälyjärjestelmä käyttää syvävääreännösten tuottamiseen, onko aineisto esimerkiksi suojattu tekijänoikeuksilla tai rikkooko se jollain tapaa muuten henkilön perusoikeuksia.¹⁸ Tekoälyasetuksen johdanto-osan 105 kohdassa tunnistetaan erityisesti syvävääreännösteknologian haasteet juuri luovan työn tekijöille, mutta käytännössä tekoälymalli käyttää syvävääreännösten tekemiseen myös tavallisten käyttäjien esimerkiksi sosiaaliseen mediaan syöttämää aineistoa.

Syvävääreännösten yleistymisestä tekee erityisen haastavaa, ettei tekoälyyn ja tätä myötä myöskään syvävääreännöksiin ole ennen Euroopan unionin tekoälyasetusta kohdistunut merkittävää sääntelyä.¹⁹ Tekoälyteknologiat ovat myös kehittyneet niin nopeasti, ettei sääntely ole täysin pysynyt tämän kehityksen perässä. Tämä on

---

¹⁴ Gambín et al. 2024, s. 63–63.

¹⁵ Howarth 2025.

¹⁶ International Telecommunication Union (ITU). Global Internet use continues to rise but disparities remain, especially in low-income regions. Press release 27.11.2024.

¹⁷ Statista. Social media. July 2025.

¹⁸ European Commission. Deepfake - A Global Crisis. 28.8.2024.

¹⁹ Euroopan unionin neuvosto. Tekoälylainsäädös: neuvosto ja parlamentti sopimukseen maailman ensimmäisistä tekoälylainsäädöksistä. Lehdistötiedote, 9.12.2023.

mahdollistanut aineiston tuottamisen, hyödyntämisen ja levittämisen EU:nkin sisällä ilman selkeää tietoa asiaan liittyvistä rajoitteista tai seurauksista.²⁰ Globaalisti tarkasteltuna ei ole myöskään olemassa yhteistä konsensusta siitä, miten tekoälyä tulisi säädellä²¹ ja mitä sääntelyllä tavoitellaan.²²

Syväväärennösten ongelmallisuus liittyy teknologian lisäksi niiden tunnistamiseen ja vastaanottavan yleisön medialukutaitoon. Syväväärennösten luotettava tunnistaminen edes koneellisesti ei ole aukotonta²³ ja ihmisten oma kyky tunnistaa yhä laadukkaampia syväväärennöksiä on jokseenkin puutteellinen.²⁴ Erityisesti koneellisen tunnistamisen kehittyminen olisi tärkeää, sillä syväväärennösten uskottavuus saa ihmismielen herkemmin uskomaan, että hänen näkemänsä tai kuulemansa materiaali on aitoa²⁵. Tätä aitouden vaikutelmaa voi vahvistaa se, jos erityisesti sosiaalisen median kanavilla aineistoa jaetaan laajasti myös luotettavan oloisista lähteistä.²⁶ Eri ihmisryhmät ovat syväväärennösten tunnistamisessa myös hyvin eriarvoisessa asemassa. Medialukutaidon kehittymiseen vaikuttavat esimerkiksi henkilön sosioekonominen tausta, koulutustaso ja pääsy tietoverkkoihin, jotka kaikki vaikuttavat siihen, osaako henkilö tarvittaessa arvioida, onko hänen kohtaamansa materiaali varmasti aitoa.²⁷

2.1.2 Äänikloonaus deepfake-teknologian avulla

Tekoälyllä tuotettua, uskottavan kuuloista ihmisäänen jäljitelmää kutsutaan ääniklooniksi. Äänen saamaa oikeudellista suojaa tarkastellessa on olennaista erottaa, ettei deepfake-teknologialla tuotetussa äänessä ole kysymys ihmisen aidosta ja oikeasta äänestä, vaan tekoälyn tuottama ääni on joko täysin tai osittain keinotekoinen. Äänikloonin tuottamisen edellytyksenä on, että (1) tekoälyjärjestelmällä on käytössään imitoitavaa aineistoa, (2) järjestelmä on

---

²⁰ Fragale & Grilli 2024.

²¹ Judge et al. 2025, s. 86.

²² Jonkinlainen tahtotila on kansainvälisesti saavutettu sen osalta, että tekoälyjärjestelmien kehityksessä on pidettävä kiinni esimerkiksi ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisesta. EU-komissio allekirjoitti syyskuussa 2024 Euroopan neuvoston tekoälyä koskevan puiteyleissopimuksen, joka on ensimmäinen tekoälyä koskeva kansainvälinen sopimus ja linjassa EU:n tekoälyasetuksen kanssa. Sopimuksen mukaan sopimusosapuolten on muun muassa torjuttava tekoälyn demokratialle ja oikeusvaltioperiaatelle aiheuttamia riskejä esimerkiksi tekoälyn valvontamekanismeilla (Euroopan komissio 2024, s.1–2.).

²³ Abbas et al. 2024, s. 17–18.

²⁴ Abbas et al. 2024, s. 8.

²⁵ Westerlund 2019, s. 39.

²⁶ Westerlund 2019, s. 46–47.

²⁷ Matli 2024, s. 4–5.

syväoppivien neuroverkkojen avulla koulutettu analysoimaan ääninäytettä ja tunnistamaan sellaisia äänen ominaisuuksia, jotka tekevät siitä ominaisen juuri kyseiselle henkilölle²⁸, sekä (3) menetelmän, jolla ääntä tuotetaan.

Olen edellä tuonut ilmi, että sosiaalisen median aikakaudella syvävääreännöksen luomiseksi vaadittavan aineiston saatavuus on hyvä lähes kenestä tahansa.

Olennaista on, ettei tekoälyjärjestelmä välttämättä tarvitse äänikloonia varten edes huomattavan laajaa aineistoa kyseisestä äänestä, vaan yksinkertaisen syvävääreännöksen luomiseen voi riittää jopa muutaman kymmenen sekunnin pituinen tallenne.²⁹ Lyhyen syvävääreännöksen tuottamiseen, kuten yksittäisiin sanoihin tai lauseeseen, voi riittää se, että ääni kuulostaa imitoimaltaan henkilöltä. Uskottavan syvävääreännöksen aikaansaamiseksi tämä ei kuitenkaan usein vielä riitä, vaan äänikloonin tulee myös kyetä imitoimaan henkilön tapaa puhua, mikä edellyttää käytännössä sellaista ääninäytettä, josta äänen eri sävyt käyvät ilmi.³⁰

Puhetavan imitoiminen pohjautuu tekoälyjärjestelmän käyttämien neuroverkkojen syväoppimiseen perustuvaan kykyyn tunnistaa äänestä henkilölle tyypillisiä ominaisuuksia ja yhdistää nämä ominaisuudet kopioituun ääninäytteeseen.³¹ Generatiivisten vastakkaisverkkojen (GAN) avulla tekoälyjärjestelmä myös kilpailuttaa äänimalleja keskenään, mikä tekee tuotetusta aineistosta entistä uskottavampaa. Ensimmäinen verkko esimerkiksi luo tavoiteltua ääntä, jonka jälkeen toinen verkko arvioi, onko tuotettu ääni uskottava.³² Äänen uskottavuuden kannalta on kriittistä esimerkiksi se, että syvävääreännös osaa matkia henkilön äänenpainoja, maneeereja, murretta tai vaikkapa aksenttia.³³ Pelkällä puheäänellä opetettu tekoäly ei välttämättä myöskään osaa luoda uskottavaa versiota henkilön lauluäänestä ja niin edelleen. Laadukkaan aineiston edellytyksenä onkin se, että syvävääreännöksiä tuottava ohjelma pääsee hyödyntämään mahdollisimman monipuolisesti sellaisia ääninäytteitä, jotka sisältävät vaihtelevia äänenpainoja.³⁴ Muutoin monotoninen ääninäyte ilman henkilön tavanomaisia maneeereja paljastaisi nopeammin sen, että ääni on koneellisesti tuotettua. Vastaavasti taidokaskin syvävääreännös, joka imitoisi

---

²⁸ Genelza 2024, s. 54–55.

²⁹ Eromäki 2023.

³⁰ Genelza 2024, s. 54–55.

³¹ Eromäki 2023.

³² Metropolia ammattikorkeakoulu 2023. Generatiivinen kilpaileva verkosto.

³³ Genelza 2024, s. 54–55.

³⁴ McGettigan et al. 2024, s. 3–4.

esimerkiksi sellaista kieltä tai murretta, jota henkilö ei puhu, paljastaisi varsin nopeasti, ettei kyseessä voi olla henkilön todellinen ääni.

Suuren yleisön saatavilla on lukuisia, jopa ilmaisia äänikloonaussovelluksia syvävääreännösten tuottamiseen, muutamina esimerkkeinä ElevenLabs, Descript, Speechify, ja Voice.ai.³⁵ Esimerkiksi toistaiseksi suosituimmalla ElevenLabsin sovelluksella oli toukokuussa 2025 lähes 45 miljoonaa kuukausittaista käyttäjää.³⁶ Äänikloonaussovellukset hyödyntävät toiminnassaan usein joko Text to Speech -menetelmää, jota on alun perin käytetty myös puhesynteesin tuottamiseen, tai *voice conversion* eli äänenmuunnostekniikkaa. TTS-menetelmässä tekoälyjärjestelmä muodostaa äänikloonin muuntamalla sille syötetyn tekstin puheeksi, äänenmuunnoksella puolestaan muunnetaan esimerkiksi henkilön alkuperäinen puhe kuulostamaan toiselta henkilöltä ilman tekstin käyttöä.³⁷ Voice conversion -menetelmä on suosittu erityisesti tilanteissa, joissa äänenmuunnos on tarkoitus tehdä reaaliaikaisesti.³⁸ Äänikloonausteknologialla on täysin uuden äänen lisäksi mahdollista myös manipuloida henkilön todellista ääntä tavoilla, joilla esimerkiksi muutetaan äänen tunnetilaa³⁹ tai muokataan puhetta osittain muuttamalla esimerkiksi vain joitain merkityksellisiä sanoja.⁴⁰ Erityisesti menetelmillä, jotka muokkaavat todellista puhetta vain osittain alkuperäisestä poikkeavalla tavalla, on myös mahdollista harhauttaa syvävääreännöksiä tunnistavia ohjelmia uskomaan, että kyseessä on todellinen ääninäyte.⁴¹

2.1.3 Äänikloonauksen haasteet ja mahdollisuudet

Deepfake-tekniikan yleistymiseen liittyvät haasteet kytkeytyvät olennaisesti siihen, että syvävääreännöksiä on mahdollista käyttää tavalla, jotka ovat selvästi tunnistettavissa haitallisiksi ja manipuloitu aineisto voi saada verkon välityksellä nopeasti suurenkin yleisön. Syvävääreännösten ominaisuuksista voi kuitenkin olla myös huomattavaa hyötyä, jos äänikloonaus mahdollistaa esimerkiksi sairauden vuoksi menetetyn äänen palautumisen puhesynteesin avulla. Harmittomasti äänen

---

³⁵ Esim. Nest 2025. Äänikloonaussovelluksia on saatavilla lukuisia, mikä ilmenee nopeasti esimerkiksi selaamalla iPhoneen App Storen tai Androidin Google Play Storen sovellustarjontaa.

³⁶ ElevenLabs, Web Traffic statistics, May 2025.

³⁷ Childers et al. 1989, s. 147–148.

³⁸ Bird & Lotfi 2023, s. 5.

³⁹ CBS. Doctored Nancy Pelosi video highlights threat of "deepfake" tech. 26.5.2019.

⁴⁰ Alali & Theodorakopoulos, s. 1–2.

⁴¹ Martín-Doñas & Álvarez 2023, s. 37–38.

syväväärentäminen ja tämän esille saattaminen voivat myös tarkoittaa esimerkiksi hauskan sosiaalisen median sovelluksen käyttämistä yhdessä ystävien kanssa.

Syväväärennökset nousivat suuren yleisön tietoon alkujaan kuitenkin juuri niihin liittyvän väärinkäytön vuoksi. Vuonna 2017 Redditissä julkaistiin avoimeen lähdekoodiin perustunut sovellus, jonka avulla kuka tahansa saattoi tehdä pornografisen videon henkilöstä liittämällä tämän kasvot toisen kehoon. Pian sovelluksen julkaisemisen jälkeen verkossa levisivätkin ”Taylor Swiftista” ja ”Scarlett Johanssonista” tehdyt syväväärennetyt pornovideot.⁴² Halventamisen lisäksi uskottavalla äänen väärentämisellä voi olla myös vakavia poliittisia ulottuvuuksia. Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainaan helmikuussa 2022, verkon välityksellä levisi nopeasti syväväärennös, jossa Ukrainan presidentti Volodymyr Zelenskyi kehotti ukrainalaisia joukkoja antautumaan.⁴³ Muiden väärinkäytösten ohella syväväärennöksiä on tunnetusti käytetty onnistuneesti myös petoksissa. Vuoden 2024 alussa hongkongilainen yritys kärsi noin 20 miljoonan euron tappiot, kun työntekijää harhautettiin tekemään rahasiirto syväväärennetyt videopuhelun avulla.⁴⁴ Tulevaisuudessa syväväärennöshuijaukset tulevat luultavasti vain yleistymään ja voivat koskettaa enenevässä määrin ihan tavallisia ihmisiä. Kuvitellaan esimerkiksi tilanne, jossa työntekijän nimissä julkaistaisiin äänite, jolla hän vaikuttaisi haukkuvan esihenkilöään tai ”lapsenlapsi” soittaisi isovanhemmalle, esittäisi olevansa pulassa ja tarvitsevana rahaa. Väärennökseen tarvittava ääni olisi varsin yksinkertaista saada haltuun sosiaalisen median julkaisusta.

Syväväärennösten osalta on todettava, etteivät niiden aiheuttamat uhat koske vain petoksia, vaan ne mahdollistavat myös selviä aineettomiin oikeuksiin ja ihmisen persoonaan kohdistuvia väärinkäytöksiä. Äänikloonin tuottamiseksi on voitu käyttää tekijänoikeuksilla suojattua materiaalia tai loukata toisen henkilön persoona tai esimerkiksi artistin rakentamaa henkilöbrändiä imitoimalla tälle ominaista ääntä.⁴⁵ Jos äänikloonaukseen ei kohdistuisi tulevaisuudessa minkäänlaista sääntelyä, esimerkiksi artisteilla olisi hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, käyttäkö joku hänen ääntään musiikin tai vaikkapa mainoksen tekemiseen tavalla, johon hän ei ole antanut suostumusta. Tilanne muuttuu entistä mutkikkaammaksi, jos henkilö

---

⁴² Kugler & Pace 2021 s. 10.

⁴³ Pearson & Zinets 2022.

⁴⁴ Chen & Magramo 2024.

⁴⁵ Singh Josan 2023, s.2–3.

on menehtynyt, eikä hänen persoonan piirteiden käyttöön liity sopimusehtoja tai valvontaa. Asia on tullut erityisen ajankohtaiseksi 2020-luvulla, jolloin artistien äänillä toteutettuja syvävääreännöscovereita ilmestyi runsaasti esimerkiksi TikTok-videoiden taustalle ja Spotifyn soittolistoilta⁴⁶ ja menehtyneetkin artistit kiertävät edelleen maailmaa hologrammishown avulla⁴⁷.

Deepfake-teknologian negatiivisten ominaisuuksien vuoksi voisi olla yksinkertaista ajatella, minkä takia teknologiaa ei vain kielletä kokonaan. Selkeästi viihteellisen tai haitallisen sisällön ohella deepfake-teknologia tarjoaa kuitenkin mahdollisuuksia äänen käyttämiseen tavoilla, jotka eivät ole ennen teknologian laadullista harppausta olleet samalla tavoin realistisia. Syvävääreännöksiä on mahdollista käyttää esimerkiksi tukemaan henkilöitä, jotka ovat syystä tai toisesta menettäneet oman äänensä, kaupallisiin ja luoviin tarkoituksiin tai jopa sivistystyön tueksi.

Sairauden vuoksi äänensä menettänyt henkilö voisi esimerkiksi monistaa äänensä niin, että ääntä tuottava apulaite edelleen kommunikoisi ulospäin tämän äänellä.⁴⁸ Näyttelijä tai artisti voisi puolestaan tallentaa äänensä ja myydä oikeuksia tämän käyttämiseen omaehtoisesti. Tämä voisi parantaa henkilön mahdollisuuksia äänensä käyttöön, vaikka ääni olisi jo esimerkiksi iän myötä muuttunut tai äänenkäyttäjä olisi liian kiireinen toteuttaakseen toimeksiantoja fyysisesti. Vastaavasti kaupallisessa käytössä jo nyt olevia ääniä voisi muokata vapaammin syvävääreännösten ansiosta, sillä äänityöläinen voisi luovuttaa äänensä esimerkiksi eri käännösversioiden käyttöön, vaikka ei puhuisi kieltä itse.⁴⁹ Samalla on todettava, että toimintamalliin liittyy myös selkeitä riskejä. Sääntelyn puute voisi esimerkiksi ajaa luovan työn tekijöitä tilanteeseen, jossa he ajautuisivat kohtuuttomiin sopimuksiin, jossa heillä ei olisi mahdollista vaikuttaa siihen, miten heidän persoonaansa liitettävissä olevia piirteitä käytetään myöhemmin.⁵⁰

Äänen monistamista voidaan käyttää hyödyksi myös esimerkiksi kulttuuriperinnön elävöittämiseen. Jos historiallisesta henkilöstä on olemassa äänitallenne, tätä kopioimalla voidaan luoda äänimaisema, jossa kyseinen henkilö kommentoi

---

⁴⁶ Nordman 2023.

⁴⁷ Veltman 2024.

⁴⁸ EPRS 2021, s. 28–29.

⁴⁹ Koivuranta 2023.

⁵⁰ Esim. Scherer 2025. Aihe nousi näkyvästi esille esimerkiksi vuoden 2023 Hollywoodin käsikirjoittajien ja näyttelijöiden WGA & SAG-AFTRA -lakkojen yhteydessä.

äänellään historiallisia tapahtumia. Menetelmää on käyttänyt esimerkiksi Floridassa sijaitseva Salvador Dalí -museo, jossa syvävääreännöksellä toteutettu Dalín hahmo kommentoi taiteeseensa liittyviä asioita museovieraille.⁵¹

Deepfake-teknologialla on siis ominaisuuksia, jotka tuovat mukanaan monipuolisia mahdollisuuksia, kun äänen monistaminen tapahtuu suostumuksellisesti. Samalla teknologian ominaispiirteet asettavat sen alttiiksi väärinkäytöksille, mikä tekee siihen kohdistuvasta sääntelystä erityisen hankalaa. Syvävääreännösten käyttäminen selkeästi rikollisiin tarkoituksiin tuskin lakkaisi, vaikka teknologian sääntely olisikin toteutettu erityisen huolellisesti. Sääntelyllä on kuitenkin mahdollista asettaa esimerkiksi verkkoyhtiöille velvoitteita tällaisen aineiston poistamiseen tai piilottamiseen rangaistuksen uhalla, tai saattaa syvävääreännöksiä levittäneitä yksityishenkilöitä rikosoikeudelliseen vastuuseen.

2.2 Deepfake-teknologiaa koskeva sääntelykehys

2.2.1 Tekoälyä koskevat periaatteet Euroopan unionissa

Syvävääreännösteknologian ohella on tärkeää tuoda esille, miten syvävääreännöksiä ja tekoälyä tällä hetkellä säädellään ja minkälaisia intressejä tähän liittyy. Kuten aiemmin nostin esille, Euroopan unionin tekoälyasetus on toistaiseksi merkittävin yritys säädellä tekoälyn ja tekoälyjärjestelmien käyttöä unionissa, jonka vuoksi se on samalla myös tärkein syvävääreännöksiä ohjaava säädös.⁵² Euroopan komissio linjasi jo asetuksen valmisteluvaiheessa, että tekoälyä koskeva sääntely kuuluu unionille lähes kokonaisuudessaan⁵³ ja unioni on sitonut tekoälyasetuksen oikeusperustan erityisesti SEUT 16 ja SEUT 114 artiklojen tulkintaan.⁵⁴ SEUT 16 artikla koskee unionikansalaisten henkilötietojen suojaamista ja henkilötietojen vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla, SEUT 114 puolestaan lainsäädännön lähentämistä unionin sisällä. Syvävääreännösten osalta unionin toimielimet ovat selvästi myös olleet tietoisia siitä, millaisia riskejä teknologiamuotoon sisältyy. Euroopan parlamentti julkaisi samaan aikaan tekoälyasetuksen valmistelun yhteydessä myös *Tackling deepfakes in*

---

⁵¹ The Dalí Museum: Dalí Lives (via Artificial Intelligence), 2019.

⁵² Euroopan unionin neuvosto. Tekoälynsäädös: neuvosto ja parlamentti sopimukseen maailman ensimmäisistä tekoälynsäädännöistä. Lehdistötiedote, 9.12.2023.

⁵³ Lindroos-Hovinheimo 2024.

⁵⁴ Euroopan komissio. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälynsäädös) ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta, 21.4.2021. 2.1. Oikeusperusta.

*European policy*⁵⁵ -nimisen selvityksen, jossa käsiteltiin syvävääreännöksiin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia.

Tekoäly on Euroopan unionin sisällä tunnistettu yhdeksi tärkeimmistä innovaatioista, jolla on maailmanlaajuisesti valtava taloudellinen potentiaali ja jonka kehityksessä unioni on linjannut olevansa vahvasti mukana.⁵⁶ Samanlainen potentiaali on tunnistettu tekoälyasetuksen johdanto-osan 105 kohdassa myös syvävääreännöksistä. Euroopan unionin tuottaman selvityksen *Economic impacts of artificial intelligence (AI)*⁵⁷ mukaan McKinsey-konsulttiryhtiö oli arvioinut tekoälyteknologioiden taloudellisen vaikutuksen olevan globaalisti jopa 13 000 miljardia vuoteen 2030 mennessä,⁵⁸ joten on selvää, että unionilla on vahvoja intressejä tekoälykehityksen puolesta. Mahdollisuuksien lisäksi tekoälyn käyttöön liittyy kuitenkin myös uhkia erityisesti liittyen perusoikeuksien toteutumiseen⁵⁹ sekä tekoälyn tuottaman tiedon luotettavuuteen⁶⁰, manipulointikykyyn⁶¹ sekä aineistoon ja sen käsittelytapaan liittyvään syrjintään⁶². Euroopan unionille ei olisi siis tarkoituksenmukaista jäädä tekoälykehityksen ulkopuolelle tai jättää tekoälykenttää ilman minkäänlaista sääntelyä, mutta ei toisaalta myöskään rajata liikaa unionin mahdollisuuksia sen hyödyntämiseen.

Osoituksena tekoälyn nopeasta kehityksestä ja noususta unionin strategisten tavoitteiden kärkeen kertoo esimerkiksi se, että 2020-luvulla tekoälyä koskevien poliittisten strategioiden määrä ja painoarvo on kasvanut huomattavasti EU:n sisällä. Tekoälyasetuksen valmistelu käynnistyi vuonna 2021, joten on myös luonnollista, että valmistelua on edeltänyt tekoälyä koskevien asiakirjojen kasvu. Nopeasta muutoksesta kertoo esimerkiksi se, että vuonna 2010 julkaistu *Euroopan digitaalistrategia*⁶³ kuvasi unionin tulevia tavoitteita nopeasti kehittyvässä digitaalisessa toimintaympäristössä, mutta tekoäly terminä ei vielä esiintynyt tässä asiakirjassa. Komission vuonna 2015 julkaisema *Digitaalisten sisämarkkinoiden*

---

⁵⁵ European Parliamentary Research Service (EPRS). Tackling deepfakes in European policy, Panel for the Future of Science and Technology.

⁵⁶ Digitaalinen kompassi: 3. EU:n kehityspolun neljä pääkohtaa.

⁵⁷ European Parliamentary Research Service. Economic impacts of artificial intelligence (AI) 2019.

⁵⁸ EPRS 2019, s. 4.

⁵⁹ EPRS 2021, s. VIII.

⁶⁰ Marwala 2024.

⁶¹ Sahota 2024.

⁶² Chen 2023, s. 5–6.

⁶³ Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Euroopan digitaalistrategia (KOM(2010)245), 19.5.2010.

*strategia Euroopalle*⁶⁴ käsitteli puolestaan laajasti muun muassa kuluttajien ja yritysten tehokkaampaa verkkoon pääsyä, roaming-maksujen poistamista ja verkkoon liittyvien palveluiden vapaata liikkuvuutta, mutta tässäkin asiakirjassa ei vielä mainita tekoälyä.⁶⁵

Euroopan komission vuonna 2018 julkaisema *Tekoäly Euroopassa*⁶⁶ oli yksi ensimmäisistä vain tekoälyä koskeneista strategioista unionissa, joka käsitteli muun muassa tekoälyn yleistymistä ja käyttöönottoa unionissa kaikilla aloilla.⁶⁷ Vuonna 2020 julkaistussa päivitettyssä digitaalistrategiassa *Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa* tunnistettiin jo tekoälyyn liittyvät mahdollisuudet ja teknologian nopean kehittymisen aiheuttamat riskit, sekä tarve kehittää tekoälyyn liittyvää sääntelyä unionin alueella.⁶⁸ Pidemmälle asiaa käsiteltiin vuonna 2021 julkaistussa *Digitaalisessa kompassissa*⁶⁹, joka tunnisti jo tekoälyn olennaiseksi osaksi EU:n kilpailukykyä.⁷⁰ Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission vuonna 2023 julkaistussa yhteisessä julkilausumassa *Eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista*⁷¹ määriteltiin puolestaan tekoälyteknologioiden tarkoitus: helpottaa ihmisten elämää, sekä lisätä valinnanvapautta ja hyvinvointia.⁷² Edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi unionissa on lukuisia muitakin digitaalisiin toimintaperiaatteisiin liittyviä strategioita ja kannanottoja, joten kyseinen katsaus ei ole tyhjentävä.

Huomioitavaa on, että myös perusoikeusnäkökulma on kulkenut tekoälynsäätelyn rinnalla jo ennen tekoälyasetuksen valmistelun käynnistämistä. Jo vuonna 2018 EU

---

⁶⁴ Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia Euroopalle (COM(2015)192), 6.5.2015.

⁶⁵ Euroopan komissio 2015, s. 1–2.

⁶⁶ Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – *Tekoäly Euroopassa* (COM(2018) 237 final), 25.4.2018.

⁶⁷ *Tekoälytavoitteiden linjaamisen lisäksi strategia on selkeä vastaus huoleen, joka liittyi EU:n asemaan tekoälyyn liittyvässä kilpailussa, jossa Yhdysvallat ja Kiina olivat Eurooppaa edellä paitsi tekoälyn hyödyntämisessä, myös niihin liittyvissä investoinneissa. Kts. ”2.EU:n asema kansainvälisessä kilpailussa”.*

⁶⁸ Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - *Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa* (COM(2020)67), 19.2.2020.

⁶⁹ Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - 2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten (COM(2021)118), 9.3.2021.

⁷⁰ Euroopan komissio. *Digitaalinen kompassi: 3. EU:n kehityspolun neljä pääkohtaa.*

⁷¹ Euroopan parlamentti, neuvosto, Euroopan komissio. *Eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista* (2023/C 23/01).

⁷² Euroopan parlamentti, neuvosto, Euroopan komissio 2023, s. 5

käsitteli tekoölyyn liittyvää etiikkaa Tekoöly Euroopassa -strategiassa ja asetti tämän myötä asiantuntijaryhmän, joka julkaisi vuotta myöhemmin *Luotettavaa tekoölyä koskevat eettiset ohjeet*⁷³. Ohjeistuksessa työryhmä määritteli eettisen käytön periaatteiksi muun muassa ihmisarvon ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen, yksilön vapauden, syrjimättömyyden ja kansalaisten oikeudet.⁷⁴ Tekoölyä koskevat tavoitteet eivät ole myöskään jääneet ainoastaan poliittisten linjapaperien tai lainsäädännön tasolle, sillä tekoölyä koskeviin innovaatio-ohjelmiin on lisäksi ohjattu miljardien eurojen arvosta rahoitusta. Digitaalinen Eurooppa -ohjelmassa tekoöly on määritelty yhdeksi tärkeimmistä strategisen rahoituksen kohteista, mikä kanavoii tekoölyyn liittyvää innovaatorahoitusta myös jäsenvaltioille.⁷⁵

2.2.2 Euroopan unionin tekoölyasetus

Euroopan unioni käynnisti tekoölyasetuksen valmistelun huhtikuussa 2021, jolloin komissio hyväksyi ehdotuksen asetukseksi tekoölyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä. Tekoöllysäädös astui voimaan 1.8.2024 ja sitä sovelletaan täysimääräisesti 2.8.2026 lähtien suuririskisiä tekoölyjärjestelmiä koskevia sääntöjä lukuun ottamatta.⁷⁶ Tekoölyasetus on merkittävin tekoölyyn ja samalla suoraan deepfake-tekнологiaan kohdistuva sääntelykokoelma.⁷⁷

Komission alkuperäisenä tavoitteena oli tehdä asetuksesta teknologianeutraali⁷⁸, eli samat sääntelyperiaatteet olisivat kohdistuneet eri tekoölymalleihin teknologiasta riippumatta.⁷⁹ Tavoite perustuu siihen, että asetuksella vastattaisiin yhtäläisesti sekä kaikkiin nykyisen teknologian haasteisiin että sellaisiin teknologioihin, joita ei vielä ole olemassa, jotta lainsäädäntö kestäisi paremmin aikaa.⁸⁰ Tavoite ei täysin toteutunut ottaen huomioon esimerkiksi generatiivisiin tekoölymalleihin kohdistuvat velvoitteet.⁸¹ Syvävääreännösten osalta on kuitenkin olennaista, että asetuksen 3(60)

⁷³ Euroopan komission kesäkuussa 2018 perustama riippumaton tekoölyä käsittelevä korkean tason asiantuntijaryhmä – Luotettavaa tekoölyä koskevat eettiset ohjeet.

⁷⁴ Luotettavaa tekoölyä koskevat eettiset ohjeet 2019, s. 12–13.

⁷⁵ Euroopan komissio. Digitaalinen Eurooppa -ohjelma. Tiedote, päivitetty 16.5.2025.

⁷⁶ Euroopan komissio. Tekoöllysäädös. Tiedote, päivitetty 3.6.2025.

⁷⁷ Euroopan unionin neuvosto. Tekoöllysäädös: neuvosto ja parlamentti sopimukseen maailman ensimmäisistä tekoöllysäännöistä. Lehdistötiedote, 9.12.2023.

⁷⁸ Teknologianeutraaliuden periaate ilmenee esimerkiksi asetuksen johdanto-osan kohdasta 119, jonka monitulkintaisuus myös osoittaa tuleviin, ei vielä olemassa oleviin, teknologiamuotoihin varautumisen haasteet.

⁷⁹ Gröning 2023. Haastattelussa Lindroos-Hovinheimo nostaa kuitenkin esille, että teknologianeutraalitavoite muuttui laajojen kielimallien nousu myötä, mikä sai parlamentin muuttamaan alkuperäistä säädösehdotusta.

⁸⁰ Forss & Keinänen 2017, s. 11.

⁸¹ Gröning 2023.

artikla pitää sisällään syvävääreennösteknologian määritelmän, mikä osoittaa unionin tarpeen linjata laintasoisesti, mitä syvävääreennökset ovat. Millaisia velvoitteita tekoälyasetuksessa annetaan sitten juuri syvävääreennöksille? Yleisenä huomiona rajoitteet ja velvoitteet koskevat ennen kaikkea valvontaa, avoimuusvelvoitteita sekä sellaisia ominaisuuksia, jotka voisivat tehdä tietyn tyyppisistä syvävääreennöksistä EU:n sisällä kokonaan kiellettyjä tai rajoittaa niiden toimintaa. Kiellettyihin tekoälyjärjestelmiin sisältyvät esimerkiksi sellaiset teknologiat, jotka voisivat uhata unionissa tunnustettuja perusoikeuksia.⁸²

Avoimuusvelvoitteita käsitellään erityisesti tekoälyasetuksen 50 artiklassa. Asetuksen 50(1) artiklan mukaan luonnollisten henkilöiden kanssa vuorovaikutuksessa olevien tekoälyjärjestelmien on kerrottava henkilön asioivan tekoälyn kanssa. ”Henkilön” määritelmänä on *suhteellisen valistunut, tarkkaavainen ja huolellinen henkilö*, jolloin periaate ei täyty, jos esimerkiksi ainoastaan tekoälyasiantuntija tunnistaisi tekoälylähtöisyyden. 50(5) artiklan mukaan tekoälyllä tuotettu sisältö tulee myös käydä ilmi ”selkeällä ja selvästi erottuvalla tavalla” heti ensimmäisessä vuorovaikutustilanteessa. Yleinen avoimuusvelvoite koskee kaikkea tekoälyllä tuotettua aineistoa, mutta velvoitteissa on kuitenkin myös huomioitu erityisesti syvävääreennöksiä tuottavat järjestelmät. Tekoälyasetuksen 50(2) artiklan mukaan synteettisiä ääni-, kuva- tai videomateriaalia tuottavien tekoälyjärjestelmien aineistojen tulee olla sellaisessa koneluettavassa muodossa, että syvävääreennökset voi tunnistaa. Syvävääreennöksiä tuottavan tekoälyjärjestelmän käyttöönottajaa velvoitetaan 50(4) artiklassa myös ilmoittamaan käyttäjälle, että järjestelmän tuottama sisältö on tekoälyn avustuksella luotua tai manipuloitua. Materiaali voi siis olla joko täysin keinotekoisista tai muokattu alkuperäisestä tavalla, jolla se ei enää vastaa todellisuutta. Fiktiivisten tai satiiristen teosten avoimuusvelvoitteita on lievennetty, sillä keinotekoisuuden tulee käydä ilmi teoksesta, mutta tämän ei tule haitata sen esittämistä. Syvävääreennöksiä koskevat avoimuusvelvoitteet edellyttävät siis tiivistetyksi (1) välitöntä ja selkeää ilmoitusta tekoälyn käytöstä ja (2) aineiston

---

⁸² Tekoälyasetuksen osalta on huomioitava, ettei kaikkia tekoälyjärjestelmiä sisällytetä unionin sääntelyjärjestelmän piiriin, vaan jäsenvaltioille on jätetty muutamia poikkeusaloja, joiden osalta ne voivat tehdä päätöksiä itsenäisesti SEUT 114 artiklan periaatteesta huolimatta. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät 2(3) artiklan mukaan esimerkiksi kansalliseen turvallisuuteen, puolustukseen ja sotateknologiaan liittyvät järjestelmät. Unionin sisäisesti ulkopuolelle on jätetty lisäksi 2(6) ja 2(8) artiklan mukaisesti tutkimus- ja innovaatiotarkoituksiin kehitetyt järjestelmät, sekä 2(12) avoimeen lähdekoodiin perustuvat järjestelmät, joiden tarkoituksena lienee turvata innovaatioiden keskittyminen EU:n alueelle myös tulevaisuudessa. Asetus ei 2(10) artiklan mukaan koske myöskään luonnollisten henkilöiden henkilökohtaista tekoälyjärjestelmien käyttöä.

keinotekoisuudesta, sekä (3) aineiston esittämistä koneluettavassa muodossa, jotta aineiston synteettisyys on tunnistettavissa.

Pelkästään syvävääreännöksiä tai avoimuusvaatimuksia koskevia artikloja tarkastellessa olisi kuitenkin haastava saada kokonaiskuvaa siitä, millä periaatteilla tekoälyasetus todellisuudessa säätelee syvävääreännöksiä tuottavien tekoälymallien käyttöä. Tekoälyasetuksen yksi tärkeimmistä tekoälyjärjestelmiä säätelevistä periaatteista perustuukin oikeastaan sen sisältämään riskiluokitukseen,⁸³ joka liittyy erityisesti asetuksen sisäänrakennettuun periaatteeseen perusoikeuksien kunnioittamisesta.⁸⁴ Tekoälyasetus jakaa tekoälyjärjestelmät neliportaisen riskiluokituksen perusteella riskittömiin tai minimaalisen riskin järjestelmiin (*minimal risk*), vähäriskisiin (*limited risk*), suuririskisiin (*high risk*) ja kiellettyihin järjestelmiin (*unacceptable risk*).⁸⁵ Riskiperusteisen järjestelmän mukaan, mitä pienempi riski järjestelmän käyttöön liittyy, sitä vähäisempää valvontaa siihen kohdistuu. Syvävääreännösten osalta olisikin todennäköistä, että niitä tuottavien tekoälyjärjestelmien toimintaa rajattaisiin tilanteissa, jos ne osoittautuisivat korkeariskisiksi tai jopa kielletyiksi järjestelmiksi.

Riskiasteikon mukaan riskittömiin tai minimaalisen riskin järjestelmiin ei sääntelyä kohdistettaisi lainkaan. Komission mukaan tällaisia järjestelmiä ovat esimerkiksi sähköposteissa käytössä olevat roskapostisuotimet tai tekoälyllä tuotetut videopelit. Vähäriskisiin (*limited risk*) järjestelmiin kohdistuu erityisesti avoimuusvelvoitteita, joiden perusteella tulee käydä ilmi, että henkilö asioi tekoälyn kanssa ja että aineisto on tekoälyn tuottamaa. Tällaisiin käytötapoihin kuuluu esimerkiksi erilaiset asiakaskäytössä olevat chatbotit tai tekoälyn avulla luodut käännökset ja tiivistelmät. Euroopan komission ohjeistuksen mukaan suurin osa EU:ssa käytössä olevista tekoälysovelluksista luokiteltaisiin lähtökohtaisesti riskittömiksi tai vähäriskisiksi, joten lähtökohtaisesti myös syvävääreännöksiä tuottavat tekoälyjärjestelmät kuuluisivat pääasiassa tämän kategorian alle.⁸⁶

---

⁸³ Euroopan komissio. Tekoälysäädös. Tiedote, päivitetty 3.6.2025.

⁸⁴ Tekoälyasetuksen suhde unionin alueella tunnistettuihin perusoikeuksiin määritellään auki jo asetuksen 1 artiklassa, jossa ihmiskeskeinen ja luotettava tekoäly mahdollistaisi paitsi sisämarkkinoiden toiminnan myös Euroopan perusoikeuskirjassa määriteltyjen perusoikeuksien toteutumisen.

⁸⁵ Euroopan komissio. Tekoälysäädös. Tiedote, päivitetty 3.6.2025.

⁸⁶ Euroopan komissio. Tekoälysäädös. Tiedote, päivitetty 3.6.2025.

Suuririskisille järjestelmille, jotka liittyvät tekoälyasetuksen 6(2) artiklan liitteen III mukaan esimerkiksi kriittisten infrastruktuurien ohjaamiseen, ja joilla voisi olla huomattavia vaikutuksia ihmisten terveydelle, turvallisuudelle ja perusoikeuksien toteutumiselle, asetetaan jo selviä velvoitteita, jotta niiden pääsy unionin markkinoille olisi mahdollista.⁸⁷ Tällaisiin tekoälyjärjestelmiin kohdistuisi esimerkiksi riskiarviointia ja muita valvontatoimenpiteitä.⁸⁸ Suuririskisen tekoälyjärjestelmän voi johdanto-osan 46 kohdan mukaan ottaa käyttöön unionin alueella vain, jos se täyttää sille asetetut pakolliset vaatimukset, eikä johdanto-osan 48 kohdan mukaan aiheuta merkittävää uhkaa perusoikeuskirjassa tunnistetuille perusoikeuksille.

Riskiasteikon viimeiselle portaalle kuuluvat sellaiset tekoälyjärjestelmät, jotka sisältäisivät jo vakavan uhan perusoikeuksille. Tekoälyasetuksen johdanto-osan 28 kohdan mukaan unionin alueella kokonaan kiellettyjä tekoälyjärjestelmiä olisivat järjestelmät, jotka sisältävät haitallisia vaikuttamiskeinoja, kuten manipulointia, hyväksikäyttöä tai sosiaalista valvontaa. Kriteeriksi on asetettu, että tällaiset järjestelmät loukkaisivat unionissa tunnistettuja perusarvoja, kuten ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, tasa-arvo, demokratia tai muita oikeusvaltiota koskevia tai perusoikeuskirjassa vahvistettuja perusoikeuksia. Johdanto-osan 28 kohdassa tarkennetaan, että tällaisia oikeuksia olisivat esimerkiksi oikeus syrjimättömyyteen, sekä tietosuojaja yksityisyyden suoja, joista kaikki ovat omalta osaltaan liitettävissä myös deepfake-tekniikan haasteisiin.⁸⁹

Vakavimmillaan syväväärennetyillä ääniklooneilla voitaisiin tähdätä esimerkiksi joukkojen manipulointiin, jossa syväväärennöksillä pyrittäisiin vaikuttamaan vaaleihin tai vallitsevaan poliittiseen tilanteeseen. Skenaario, jossa vieras valtio kohdistaisi hybridivaikuttamista unioniin deepfake-tekniikan avulla, esimerkiksi

---

⁸⁷ Kriittisten infrastruktuurien lisäksi liitteen III mukaan 6(2) artikla määrittelee suuririskisiksi esimerkiksi sellaiset teknologiat, joita käytettäisiin biometrisen tunnistamiseen, lainvalvontaan, tuomioistuinten toimintaan, turvapaikkaprosesseihin tai luonnollisten henkilöiden arviointiin työ- ja opiskelupaikkoihin liittyen.

⁸⁸ Euroopan komissio. Tekoälysäädös. Tiedote, päivitetty 3.6.2025.

⁸⁹ Tekoälyyn liittyvät kielletyt käytännöt on tarkemmin määritelty asetuksen 5 artiklassa, joihin sisältyvät esimerkiksi subliminaalisten tekniikoiden käyttö, sosiaalinen pisteytys ja biometrinen etätunnistaminen.

välittämällä julkisuuteen väärennetyjä keskusteluja EU:n johtavista poliitikoista, ei näyttyä nykyisessä poliittisessa tilanteessa erityisen mahdollisena.⁹⁰

2.3 Yhteenvetoa deepfake-teknologiasta

Syvävääreännökset ovat tekoälyllä tuotettua aineistoa, joihin kuuluu olennaisena piirteenä harhaanjohtava uskottavuus. Merkittävin yritys säädellä syvävääreännöksen käyttöä on tällä hetkellä EU:n tekoälyasetus. Huolimatta deepfake-teknologiaan liittyvistä väärinkäytöksen mahdollisuuksista, teknologiaa itsessään ei ole tekoälyasetuksessa määritelty suuren riskin järjestelmäksi, eikä siihen välttämättä olisi syytäkään. Asian osalta voi tarkastella esimerkiksi sähköpostia, jonka avulla on tehty laajoja petoksia, kuten identiteettivarkauksia ja tietojenkalastelua, mutta teknologia on yleisesti arkisessa käytössä tiedostetusta riskistä huolimatta. Deepfake-teknologian osalta ongelmallisiksi on joka tapauksessa tunnistettu erityisesti sellaiset syvävääreännökset, joita käytetään petosten tekemisessä, häpäisytarkoituksessa tai jotka levittävät manipuloitua materiaalia, jolla pyritään esimerkiksi vaikuttamaan poliittiseen tilanteeseen tai syrjimään vähemmistöjä.

Yhteenvetona voisi todeta, että tekoälyasetus asettaa nykyisessä muodossaan syvävääreännösten käytölle tietyt reunaehdot, jotka koskevat avoimuusvelvoitteita, syvävääreännösten tunnistamista, sekä järjestelmän riskiperusteista arviointia. Reunaehdot eivät nyky muodossaan kuitenkaan rajaa syvävääreännösten käyttöä merkittävästi. Tekoälyasetus on vielä varsin tuore säädös, eikä tässä vaiheessa ole mahdollista tietää, miten tuomioistuimien tulee asetusta tulevaisuudessa soveltamaan. EU-oikeuteen kuuluu lähtökohtaisesti vahva teleologinen perusperiaate, joka tarkoittaa EU-oikeuden olevan sitoutunut sellaisiin tavoitteisiin, jotka perustuvat unionin määrittelemiin toimintaperiaatteisiin ja arvoihin. Periaate ilmenee siinä, etteivät EU-tuomioistuimet ole sidottuja pelkästään lain sanamuotoon, vaan ne vaikuttavat ratkaisukäytännöllään myös laintulkintaan.⁹¹ Syvävääreännösten osalta tekoälyasetuksen tulkinta tulee todennäköisesti tarkentumaan tulevaisuudessa.

---

⁹⁰ Unioni on panostanut tekoälysäätelyssä juuri demokratian ja oikeusvaltion turvaamiseen, mikä käy ilmi esimerkiksi Luotettavaa tekoälyä koskevista eettisistä ohjeista (esim. s. 6). Hyvä kysymys on, voiko informaatiovaikuttamista tosiasiasa estää, vaikka asia olisi unionin lainsäädännössä kielletty.

⁹¹ Raitio 2005, s. 278. Raition mukaan teleologisessa laintulkinnassa on kyse ennen kaikkea siitä, että lähtökohhta on EU:n luoman normiston päämäärän ja tavoitteen toteuttamisessa, ei sanamuotoisessa tulkinnassa. Periaate ilmenee esimerkiksi klassikkotapauksessa 26/62 Van Gend en Loos (1963) ECR I.

3 Äänen oikeussuoja

3.1 Äänen oikeussuojaa koskeva sääntelykehys

Äänikloonit ovat keinotekoisia, koneellisesti tuotettuja versioita ihmisäänestä. Tämän vuoksi ääniklooneissa yhdistyvät sekä tekoälyyn että luonnolliseen ihmisääneen kohdistuvan sääntelyn intressit. Edellisessä luvussa olen käsitellyt sitä, millainen lainsäädäntökehys syvävääreännöksiin liittyy tekoälyasetuksen kautta ja millaisia poliittisia intressejä unionilla on tekoälyteknologioiden ja tätä myötä myös deepfake-teknologian suhteen. Seuraavaksi käsittelen äänikloonauksen toista puolta, eli imitoinnin kohteena olevaa ihmisääntä. Tarkoitukseni on nostaa esille, millaista oikeussuojaa ihmisen ääni nykyisen sääntelykehysten perusteella saa unionin laajuisesti (1) aineettomien oikeuksien ja (2) persoonallisuus oikeuksien näkökulmasta. Molempiin näkökulmiin sisältyy lisäksi merkittävä perusoikeuksia koskettava ulottuvuus, jota käsittelen selkeyden vuoksi näiden oikeussuojien yhteydessä, enkä omana erillisenä jaksanaan.

Aloitan äänen oikeussuojan tarkastelun aineettomista oikeuksista. Aineettomia oikeuksia, pääasiassa tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, koskevat oikeussuojakeinot ovat harmonisoitu unionin sisällä, jolloin nämä periaatteet muodostavat jo tälläkin hetkellä unionin laajuisesti tunnistetun oikeussuojakeinon. Aineettomiin oikeuksiin liittyvät oikeussuojakeinot perustuvat yleensä siihen, millä tapaa ja missä yhteydessä ääntä on käytetty: muodostaako se esimerkiksi osan jostain muusta oikeussuojaa saavasta kokonaisuudesta tekijänoikeuden tai lähioikeuksien kautta.

Ihmisäänen ja muiden persoonaan liitettävissä olevien piirteiden oikeudellista suojaa kutsutaan puolestaan persoonallisuus oikeudeksi.⁹² Äänen oikeussuojan kannalta on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei tällaisia piirteitä sellaisenaan vielä suojata unionissa toisin kuin aineettomia oikeuksia.⁹³ Tällöin ääni saa suojaa ennen kaikkea, jos äänen käytöllä on esimerkiksi aiheutettu jotain vahinkoa, joka täyttäisi esimerkiksi rikoksen tai tekijänoikeuden loukkauksen tunnusmerkit. Useissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa persoonan piirteiden suoja on kuitenkin tunnistettu yksilölle kuuluvaksi perusoikeudeksi, johon palaan tarkemmin luvussa 4.

⁹² Saarenpää 2012, s. 222.

⁹³ EPRS 2021, s. 40.

Äänen osalta voidaankin todeta, että yhteisen sääntelykehyksen puuttuessa oikeussuoja unionin sisällä on varsin hajanainen, jolloin äänen suoja perustuu enenevässä määrin Euroopan unionin 27:n jäsenvaltion omaan kansalliseen lainsäädäntöön. Tekoälyteknologioiden valtavan potentiaalın, rajat ylittävän luonteen, EU:n sisämarkkinaperiaatteen, sekä syvävääreännösten ominaisuuksien ja teknologian saavutettavuuden vuoksi näen tämän hajanaisuuden ongelmallisena.

3.2 Aineettomien oikeuksien suoja

3.2.1 Millaista suojaa ääni saa osana aineettomia oikeuksia?

Tässä osiossa käsittelen äänen oikeussuojaa ensin aineettomien oikeuksien näkökulmasta. Aineettomat oikeudet jaetaan yleisesti tekijänoikeuteen ja teollisoikeuksiin, joista tekijänoikeudet viittaavat ihmisen luovantyön tuloksena syntyneisiin luomuksiin ja teollisoikeudet erityisesti teollisiin tai kaupallisiin keksintöihin.⁹⁴ Tarkoitukseni on nostaa esille, millaista suojaa ääni voi saada aineettomien oikeuksien kautta, sekä osoittaa, miksi ainoastaan näihin perustuva suoja ei ole riittävä.

Aineettomien oikeuksien suoja kytkeytyy erityisesti siihen, kenellä on oikeudet tietyn tunnistettavissa olevan oikeuden käyttöön, kaupallistamiseen, julkaisemiseen, esittämiseen tai muunteluun. Toinen kysymys liittyy siihen, miten tällainen oikeus tunnistetaan ja mitä oikeuden avulla oikeastaan rekisteröidään.⁹⁵ Ääneen liitettävissä olevia aineettomia oikeuksia voi muodostua esimerkiksi tekijänoikeuden, muiden lähioikeuksien tai jopa teollisoikeuksien kautta, esimerkiksi tarpeeksi tunnistettavaksi ja yksilöidyksi määritellyn tavaramerkin kautta. Aineettomien oikeuksien osalta erityisesti tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin liittyvää sääntelyä on harmonisoitu unionin sisällä aktiivisesti 2000-luvun aikana⁹⁶, mikä tarkoittaa, että jäsenvaltioilla on varsin yhteneväiset kriteerit siitä, mitä nämä oikeudet tarkoittavat ja mitä ne kattavat.

---

⁹⁴ Haarmann 2014, s. 3–5.

⁹⁵ Haarmann 2014, s. 1–2.

⁹⁶ Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tekijänoikeutta koskevat EU-säädökset. Opetus- ja kulttuuriministeriön sivustolle on listattu tekijänoikeuteen liittyen kolmetoista direktiiviä ja kaksi asetusta, jotka osoittavat, miten systemaattisesti tekijänoikeuslainsäädäntöä on yhtenäistetty EU:ssa erityisesti 2000-luvulla.

3.2.2 Tekijänoikeus ja lähioikeudet

Tekijänoikeudella tarkoitetaan erityisesti luovan työn tekijöiden luomistyölleen saamaa oikeudellista suojaa, joka takaa heille yksinoikeuden päättää teoksensa käytöstä.⁹⁷ Äänen kannalta tyypillinen tekijänoikeudensuojaa nauttiva luomistyön tulos on esimerkiksi artistin levyttämä kappale. Lähioikeudella tarkoitetaan puolestaan sellaisia luovan työn suojakeinoja, jotka eivät nauti tekijänoikeuden suojaa. Artistin live-esityksestä tehty tallenne tai sen julkinen esittäminen edellyttävät esimerkiksi artistin lupaa, mikä tekee siitä lähioikeuksien kohteena.⁹⁸ Tekijänoikeuksilla suojataan leimallisesti erityisesti ammattimaisesti toimivia luovan työn tekijöitä, mutta suoja koskee myös ketä tahansa muutakin teokseksi katsotun luomistyön tekijää.

Kuten edellä nostin esille, Euroopan unionissa on toteutettu useita tekijänoikeuksiin liittyviä uudistuksia 2000-luvun aikana, minkä vuoksi tekijänoikeutta ja lähioikeuksia käsitellään ja sivutaan useissa direktiiveissä ja asetuksissa. Tutkielman aiheen kannalta tärkeimpiä tekijänoikeuteen kytkeytyviä säädöksiä ovat erityisesti tietoyhteiskuntadirektiivi⁹⁹ ja ns. DSM- eli tekijänoikeusdirektiivi¹⁰⁰.

Tekijänoikeusuudistusten taustalla on ollut erityisesti tarve tunnistaa tekijänoikeuteen liittyvä rajat ylittävä luonne digitaalisilla sisämarkkinoilla¹⁰¹ ja turvata sekä tekijänoikeuden, ilmaisunvapauden että muiden perusoikeuksien toteutuminen.¹⁰² Uudistusten tarkoituksena on ollut myös parantaa teosten hyödyntämistä, jotta suojattuja aineistoja on ollut mahdollista saattaa joustavammin esimerkiksi opetus- ja tutkimuskäyttöön tai tiedonlouhintaan.¹⁰³

Tekijänoikeuksien määritelmä unionissa sisältyy tietoyhteiskuntadirektiiviin.

Direktiivin 2 artikla edellyttää jäsenvaltioita takaamaan, että tekijällä on *yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen*

⁹⁷ Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK), Tekijänoikeus.

⁹⁸ Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK), Lähioikeudet.

⁹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tietyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa.

¹⁰⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta.

¹⁰¹ HE 43/2022 vp, s. 5.

¹⁰² HE 43/2022 vp, s. 11.

¹⁰³ HE 43/2022 vp, s. 6–7.

valmistaminen. Direktiivin 2 artiklan mukaan tällainen yksinoikeus kuuluu muun muassa tekijöille teostensa osalta, esittäjille esitystensä tallenteiden osalta ja äänitetuottajille äänitteidensä osalta. Direktiivin 3(1) artiklassa on puolestaan asetettu vastaava vaatimus koskien teoksen välittämistä yleisölle ja 3(2) artiklassa lähioikeuksia, kuten tallenteita. Ääni saa siis tekijänoikeuden tai lähioikeuksien tarkoittamaa suojaa, jos kyseessä on ollut esimerkiksi äänitetty kappale, live-esityksestä tehty taltiointi, omalaatuinen puhe ja niin edelleen. Tekijänoikeudet eivät ole myöskään aina suoraviivaisia. Jos tarkastellaan vaikkapa julkaistua musiikkia, tähän voi liittyviä useita päällekkäisiä oikeuksia liittyen esimerkiksi kappaleen esittäjään, säveltäjänsä, sovituksen tekijään, tuottajaan tai sanoittajaan.¹⁰⁴

Mitä teoksella sitten tarkoitetaan unionin sääntelykehyksessä? Teoksen määritelmää ei sellaisenaan sisälly tietoyhteiskuntadirektiiviin¹⁰⁵, joten unionin sääntelykehys ei tunnista esimerkiksi Suomen tekijänoikeussäätelyyn kuulunutta teoskynnyksen käsitettä, jonka mukaan teoksella tarkoitettiin ”itsenäisen ja omaperäisen luovan työn tulosta”. Kansallisessa sääntelykehyksessä teoskynnyksen täytyminen edellytti, ettei toinen henkilö voisi päätyä omassa luomisprosessissaan samankaltaiseen teokseen.¹⁰⁶ Unionin tuomioistuin on etenkin ratkaisutoiminnallaan tarkentanut teoksen määritelmää. Ratkaisuissa C-683/17 *Cofemel*¹⁰⁷ ja C-310/17 *Levola Hengelo*¹⁰⁸ tuomioistuin määritteli teoksen ainoaksi kriteeriksi omaperäisyyden, ratkaisussa C-5/08 *Infopaq* puolestaan vahvistettiin, että teoksen määritelmä koskee kaikkia teostyyppisiä. *Cofemel*-ratkaisussa tuomioistuin lisäksi linjasi, etteivät jäsenvaltiot saa asettaa teoksen määrittelemiseksi mitään muita kriteereitä, mikä on käytännössä tehnyt teoskynnyksen määritelmästä vanhentuneen.¹⁰⁹ Ratkaisussa C-145/10 *Painer*¹¹⁰, joka käsitteli valokuvaa koskevaa tekijänoikeuden suojaa, tuomioistuin tarkensi vielä teoksen olevan *tekijänsä sellaisen luovan henkisen työn tulos, joka kuvastaa tekijänsä yksilöllisyyttä ja joka käy ilmi niistä vapaista luovista ratkaisuksista, joihin tekijä on päätenyt valokuvaa toteuttaessaan*.¹¹¹

---

¹⁰⁴ Tekijänoikeus.fi. Mitä on tekijänoikeus?

¹⁰⁵ Härkönen 2024.

¹⁰⁶ Haarmann 2014, s. 53–54.

¹⁰⁷ Case C-683/17 *Cofemel*.

¹⁰⁸ Case C-310/17 *Levola Hengelo*.

¹⁰⁹ Härkönen 2024.

¹¹⁰ Case C-145/10 *Painer*.

¹¹¹ C-145/10 *Painer*, ratkaisun 2) kohta.

Syväväärennösteknologia kytkeytyy tekijänoikeuteen, lähioikeuksiin ja teoksen määritelmään monella eri tavalla. Onnistuneen syväväärennöksen luomisen edellytyksenä on, että tekoälyjärjestelmällä on käytössään imitoitavaa aineistoa (ääni), sekä järjestelmä, joka on koulutettu mahdollisimman uskottavan äänen tuottamiseen.¹¹² Tekoälyjärjestelmän kouluttaminen voi tapahtua esimerkiksi tiedonlouhinnan avulla, jolloin järjestelmä analysoi aineiston tuottamiseksi valtavia tietomassoja, mikä tarkoittaa usein myös tekijänoikeuksilla suojatun aineiston käyttöä.¹¹³ EU:n tekijänoikeusdirektiivin mukanaan tuoma olennainen muutos liittyikin siihen, että lähtökohtaisesti tekijänoikeuksilla suojattua aineistoa saa käyttää tiedonlouhinnassa, ellei sitä erikseen kiellä. Direktiivin 4(3) artiklan mukaan oikeudenhaltija voi estää tekijänoikeuksilla suojatun materiaalin käytön tiedonlouhinnassa, jos kiello on tehty koneluettavalla tavalla. Tekoälyasetuksen johdanto-osan 105 kohdassa todetaan vastaavasti, että tekijänoikeuksilla suojatun materiaalin käyttäminen tiedonlouhintaan edellyttää oikeudenhaltijan lupaa.

Tekoälyllä tuotetun musiikin yleistymisen on nostanut esille paitsi syväväärennösteknologiaan liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä, myös osoittanut, ettei äänen suojaaminen kopioinnilta ole yksinkertaista. Artistin äänen kopioimista käsiteltiin esimerkiksi tapauksessa, jossa yhdysvaltalaisen artistien *Draken* ja *The Weekndin* ääniä imitoitiin TikTokiin, Youtubeen ja Spotifyn ladatussa kappaleessa *Heart on My Sleeve*, joka keräsi nopeasti miljoonia kuuntelukertoja. Tapaus osoitti tekoälyllä tuotetun äänen oikeussuojan monimutkaisuuden. ”Draken” ja ”The Weekndin” solistiosuudet olivat tekoälyllä tehtyjä, jolloin artisteilla ei ollut näihin liittyviä oikeuksia. Kappale oli lataajan itsensä tekemä, jolloin sen sävellykseen, sanoitukseen ja sovituksiin liittyvät oikeudet kuuluivat hänelle. Tällöin levy-yhtiöt katsoivat tekijänoikeusrikkomuksen ulottuvan tekoälyjärjestelmään, jota oli koulutettu imitoimaan artistien ääntä tekijänoikeudella suojatulla materiaalilla.¹¹⁴

Asetelma muuttuu kuitenkin entistä haastavammaksi, jos tekoälyn opettamiseen ei olisikaan käytetty artistien aikaisempia julkaisuja, vaan tallenteita, joita tekijänoikeus ei koske¹¹⁵. Miten artistit voisivat tällaisessa tilanteessa kontrolloida ääniklooninsa

---

¹¹² Singh Josan 2023, s. 2–3.

¹¹³ Baris 2024, s. 2.

¹¹⁴ Nordman 2023.

¹¹⁵ Tällaisia tallenteita olisivat esimerkiksi haastattelulaltioinnit tai tavanomaiset sosiaalisen median julkaisut, joita tekijänoikeussuoja ei koske (Singh Josan 2023, s. 3).

käyttöä?¹¹⁶ *Heart on My Sleeve* esimerkki osoittaa, että ammattimaistenkin ääntenkäyttäjien oikeussuoja voi olla varsin heikko, ellei heidän äänensä saa suojaa tekijänoikeuden tai lähioikeuksien kautta¹¹⁷. Suojan heikkous ilmenee erityisesti tilanteessa, joka koskisi esimerkiksi edesmennyttä julkisuuden henkilöä, joka ei voi määrätä enää äänensä käytöstä tai reagoida väärinkäytöksiin. Voisiko tällaisesta henkilöstä tehty tekoälykloonin jatkaa kierteita vielä vuosikymmeniä henkilön menehtymisen jälkeen tai jatkaa äänikirjojen lukemista ikuisesti?

Tekijänoikeuden näkökulmasta kaikkein heikointa suojaa persoonan piirteilleen saavat kuitenkin täysin tavalliset ihmiset. Jos henkilön ääni ei ole koskaan saanutkaan esimerkiksi teoksen kautta tekijänoikeuden tarkoittamaa suojaa, ei heillä siihen perustuen ole myöskään oikeutta, jota puolustaa. Miksi asiaa ei siis vain ratkaistaisi sillä, että ihmisen ääni sellaisenaan saisi suojaa tekijänoikeuden kautta? Äänen tekijänoikeussuojahan voisi mahdollistaa luovan alan tekijöille esimerkiksi käyttöoikeuden myymisen ääneensä lisenssien¹¹⁸ tai äänipankin¹¹⁹ kautta.¹²⁰ Tekijänoikeuden luonteeseen kuuluvat esimerkiksi moraaliset oikeudet, jotka tarkoittavat muun muassa kieltoa muuntaa teosta ilman lupaa.¹²¹ Voisiko tämä periaate tarjota jonkinlaista suojaa syvävääreännöksiltä myös tavallisen ihmisen näkökulmasta? Haasteeksi osoittautuu kuitenkin jälleen se, että toisin kuin tekijänoikeutta koskeva muu sääntely, moraalisiin oikeuksiin liittyviä oikeuksia ei ole harmonisoitu Euroopan unionin sisällä.¹²² Jos tavanomaista ääntä koskeva tekijänoikeussuoja kuitenkin toteutuisi, voisiko tekijänoikeuden laajentaminen persoonan piirteisiin johtaa tilanteeseen, jossa rajanveto suojan laajuudesta rajaa huomattavasti muita oikeuksia? Voisiko pelkästään tavanomainen taustahäly

---

¹¹⁶ Baris nostaa artikkelissaan *AI covers: legal notes on audio mining and voice cloning* (s.6–7) lisäksi esimerkin, jossa laulaja Cherin ääni oli tekoälyllä kopioitu esittämään Madonnan tunnetuksi tekemä kappale La Isla Bonita. Cher koki kappaleen loukkaavan taloudellisten oikeuksien lisäksi myös persoonaansa, sillä artistien välisen henkilökohtaisen kitkan vuoksi Cher ei olisi kertomansa mukaan koskaan versioinut Madonnan kappaletta.

¹¹⁷ Lalla et al. 2022.

¹¹⁸ Euroopan unionin virallinen verkkosivu. Teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallinen hyödyntäminen.

¹¹⁹ Koivuranta 2023.

¹²⁰ Erityisesti luovan alan toimijoiden osalta epäselvässä oikeudellisessa tilanteessa voisivat samalla yleistyä sopimukset, jossa oman äänensä luovuttaa heikoilla ehdoilla esimerkiksi työnantajan käyttöön ilman mahdollisuutta hallita, mihin virtuaaliääntä jatkossa käytetään. Asia oli erityisen ajankohtainen vuonna 2023, jolloin Hollywoodin käsikirjoittajien ja näyttelijöiden ns. SAG-AFTRA -lakot nostivat esille työntekijöiden heikon aseman studioiden neuvotellessa uusiin sopimuksiin ehtoja tekoälyn käytöstä (esim. Scherer 2024).

¹²¹ Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK), Tekijänoikeuden sisältö.

¹²² De la Durantaye 2022, s. 2.

kahvilassa muodostua jatkossa useiden ihmisten samanaikaista tekijänoikeuksien suojaa nauttivaksi kokonaisuudeksi?

Tekijänoikeuksia ja persoonan suojaa koskien saadaan mahdollisesti vastaus jo lähivuosien aikana: Pohjoismaista Tanska on ilmoittanut käynnistäneensä kansallista tekijänoikeuslakia koskevan lakimuutoksen, joka suojaisi ihmisen persoonallisuuden piirteitä, ääni mukaan lukien, juuri tekijänoikeussäätelyn kautta. Lakimuutoksella on tarkoitus vastata suoraan deepfake-teknologian aiheuttamaan uhkaan. Tanska on lisäksi esittänyt toiveen siitä, että muut EU-maat seuraisivat sen esimerkkiä.¹²³

3.2.3 Muu aineettomien oikeuksien suoja

Tekijänoikeuden lisäksi ääntä voidaan rajallisesti suojata myös teollisoikeuksilla, kuten tavaramerkillä. Seuraavaksi tarkastelen, onko tällaisilla oikeussuojakeinoilla mitään tekemistä ihmisäänen suojaamisen kanssa. Tavaramerkillä tarkoitetaan yksilöityä tunnusta, joka on rekisteröity tai vakiintunut osaksi tietyn henkilön tai yrityksen elinkeinotoimintaa.¹²⁴ Tavaramerkeistä säädetään unionin laajuisesti tavaramerkkidirektiivissä¹²⁵ ja tavaramerkkiasetuksessa¹²⁶, minkä lisäksi unionin tuomioistuin on asiassa C-273/00 määritellyt tavaramerkkejä koskien ns.

Sieckmann-kriteerit, joiden mukaan tavaramerkin tulee olla selkeä, täsmällinen, riippumaton, helposti saatavilla, ymmärrettävä, kestävä ja objektiivinen.¹²⁷

Tavaramerkkidirektiivin 3 artiklan mukaan tavaramerkkinä voi olla mikä tahansa merkki, myös esimerkiksi ääni. Millaista ääntä tavaramerkkidirektiivissä oikeastaan tarkoitetaan? Tavaramerkkidirektiivin 3 artiklan mukaan ääni voidaan rekisteröidä tavaramerkiksi, jos (a) merkillä voidaan erottaa yrityksen tavarat tai palvelut muiden yritysten vastaavista ja (b) merkki voidaan esittää tavalla, jolla toimivaltaiset viranomaiset ja yleisö voivat määrittää sen haltijan saaman suojan selkeän ja täsmällisen kohteen.

Tarkastellaan asiaa esimerkin kautta. Yksi Suomen tunnetuimmista rekisteröidyistä äänitavaramerkeistä on Nokian rekisteröimä niin sanottu *Nokia tune*, eli Nokian

¹²³ Bryant 2025.

¹²⁴ Työ- ja elinkeinoministeriö. Tavaramerkki tukee brändin rakentamista.

¹²⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2436, annettu 16 päivänä joulukuuta 2015, jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä (uudelleenlaadittu).

¹²⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1001, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2017, Euroopan unionin tavaramerkistä (kodifikaatio) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).

¹²⁷ Case C-273/00, *Sieckmann v. Deutsches Patent- und Markenamt*.

puhelimissaan tunnetuksi tekemä katkelma Francisco Tárregan *Gran Valsista*.¹²⁸ Tavaramerkiksi voi siis rekisteröidä esimerkiksi yrityksen käyttämän selkeästi erottautumiskykyisen äänen, mutta voiko sillä suojata ihmisääntä? Direktiivin 4(1e) artiklan mukaan tavaramerkiksi ei voida rekisteröidä esimerkiksi sellaista merkkiä, joka muodostuu *tavaroiden luonteenomaisesta muodosta tai muusta ominaispiirteestä*. Tavaramerkkidirektiivin perusteella vaikuttaisi siis selvältä, ettei luonnollisen henkilön ääntä voisi näiden kriteerien perusteella rekisteröidä.

Voisiko äänen rekisteröiminen tarjota kuitenkin jonkinlaisen ratkaisun erityisesti tunnettujen esiintyjien kohtaamaan haasteeseen tekoälyllä tuotetun materiaalin osalta? Kansainväliset esimerkit ovat osoittaneet, ettei tavaramerkki ole persoonan piirteiden suojaamisessa täysin poissuljettu oikeussuojakeino. Esimerkiksi urheilijat ovat rekisteröineet tavaramerkin avulla persoonaansa liitettäviä, tunnistettavia piirteitä. Tällaisia rekisteröityjä elementtejä ovat esimerkiksi Matti Nykäsen nimi, Usain Boltin tunnetuksi tekemä *lightning bolt* -tuuletus ja koripalloilija Anthony Davisin kulmakarvoihin yhdistetty *Fear the Brow* -tunnus.¹²⁹ Tavaramerkiksi voitaisiinkin todennäköisesti rekisteröidä sellainen ääni, joka on selvästi yksilöity juuri kyseiseen henkilöön ja tiettyyn tilanteeseen. Äänen osalta se voisi tarkoittaa sellaista selkeästi erottautumiskykyistä ääntä, jonka esiintyjä toteuttaisi joka kerta samalla tavalla jossakin tunnistettavassa tilanteessa tai oman äänen kopioimista johonkin selkeästi tunnistettavaan käyttöön. Tavaramerkkien luonteen vuoksi tämä ei kuitenkaan antane kovin kattavaa oikeussuojaa syväväärengösten laajemmalla käytöltä. Aineettomien oikeuksien näkökulmasta yksilön ääni voisikin todennäköisesti saada nykyisellään suojaa lähinnä tekijänoikeuden kautta.¹³⁰

3.3 Persoonallisuus oikeudet

3.3.1 Mitä persoonallisuus oikeudet tarkoittavat?

Edellä olen käsitellyt äänen saamaa suojaa aineettomien oikeuksien kautta ja seuraavaksi perehdyn persoonallisuus oikeuksiin. Laajasti tulkittuna

¹²⁸ Pitkänen 2016, s. 286–287.

¹²⁹ Autio 2017, s. 14–15.

¹³⁰ Moottoripyörävalmistaja Harley-Davidson pyrki 1990-luvulla rekisteröimään moottoripyörilleen tunnusomaisen käynnistysäänen patentilla. Vaikka äänen katsottiin olevan tunnusomainen juuri kyseisille moottoripyörille, Yhdysvaltojen patenttiviranomainen ei patenttia myöntänyt (Sapherstein 1998, s. 5–6). Ihmisäänen osalta patentointi ei ole realistinen tapa suojata ääntä, koska luonnollisessa äänessä ei ole kyse keksinnöstä. Hyvä kysymys on, tuovatko äänikloonit tai niitä tuottavat järjestelmät tähän vielä muutoksen.

persoonallisuus oikeudet viittaavat siihen, millaista oikeudellista suojaa (1) ihminen henkilönä ja (2) ihmisen persoona ja identiteetti voivat saada.¹³¹ Ajatus siitä, että persoonan piirteisiin liittyy suojattavia oikeuksia, ulottuu roomalaiseen oikeuteen saakka, jossa oikeusjärjestelmä jakaantui henkilö-, varallisuus ja perheoikeuksiin. Nykyisin persoonallisuus oikeudet kuuluvatkin tyypillisesti juuri yksityisoikeuden alle, jossa persoonallisuus oikeudet kattavat henkilöoikeuden osa-alueena esimerkiksi ihmisen itsemääräämisoikeuteen ja oikeustoimikelpoisuuteen liittyviä tekijöitä.¹³² Tässä yhteydessä syvennyn persoonallisuus oikeuksiin kuitenkin vain persoonan saaman suojan näkökulmasta ja rajaan muut henkilöoikeuden osa-alueet käsittelyn ulkopuolelle. Tarkoitukseni on tuoda esille, miten persoonallisuus oikeuksien oikeussuoja muodostuu ja miten ne eroavat aineettomien oikeuksien suojasta.

Persoonallisuus oikeuksien ydin kiteytyy siihen, että ne antavat suojaa ihmisen olemukselle, äänelle ja muille persoonan ominaisuuksille, jotka tekevät henkilöstä tunnistettavan – ilman, että ne kytkeytyisivät esimerkiksi johonkin teokseen.¹³³ Ihmisen ei siis tarvitse aineettomien oikeuksien tapaan esimerkiksi hyödyntää omaa luovuuttaan, omaperäisyyttään tai kekseliäisyyttään tällaisen suojan saamiseen. Erityisesti Yhdysvalloissa persoonallisuus oikeuksiin viitataan usein kaksijakoisesti termein ”right of privacy” ja ”right of publicity”.¹³⁴ Kansainvälisestä näkökulmasta persoonallisuus oikeudet liittyvätkin siihen, että yksilöllä on yksityisyyden suojan lisäksi jonkinlainen mahdollisuus kontrolloida, miten hänen persoonaansa voidaan käyttää tai esittää julkisesti.¹³⁵

Persoonallisuus oikeudet ovat erityisen ajankohtaisia juuri nyt, sillä syvävääreännöksillä on mahdollista luoda hyvin aidon oloisia kopioita todellisista ihmisistä. Syvävääreännösteknologia onkin osoittanut konkreettisesti todeksi sen, että kenen tahansa persoonallisuuden piirrettä on mahdollista kopioida sovelluksilla, joiden toiminta ei edellytä käyttäjältä erityisiä taitoja tai imitoitavan henkilön osallistumista prosessiin.¹³⁶ Teknologiaan liittyvien ominaisuuksien vuoksi yksilölle voi vastaavasti muodostua tarve suojata omaa persoonaansa tavalla, mikä ei vielä

---

¹³¹ Saarenpää 2012, s. 222.

¹³² Saarenpää 2012, s. 221–222.

¹³³ Johnson 2017, s. 891.

¹³⁴ Leaffer 2007, s. 1359–1361.

¹³⁵ Johnson 2017, s. 895–898.

¹³⁶ Westerlund 2019, s. 39–40.

muutamia vuosia sitten näyttänyt ajankohtaiselta. Aiemmin persoonaan liittyvä pääoma on voinut olla ainakin jossain määrin henkilön itsensä hallittavissa, vaikka ääni-, kuva- ja videoväärennöksiä sekä tekijänoikeusrikkomuksia on esiintynyt aiemminkin. Uuden sääntelyn tarve liittyykin olennaisesti syväväärennösten uskottavuuteen ja sen mukanaan tuomaan väärinkäytöspotentiaaliin, kuten petoksiin, jäljittelyyn, informaatiovaikuttamiseen ja muuhun perättömien väitteiden levittämiseen.¹³⁷

Yksilön turvaksi tarkoitetun oikeussuojan lisäksi persoonallisuusosoikeuksilla on yhteys myös aineettomiin oikeuksiin, kun persoonan piirteillä on kaupallisesti tunnistettavissa olevaa arvoa. Käytännössä tällainen arvo konkretisoituu erityisesti tunnettujen henkilöiden osalta: tuiki tavanomaisen henkilön persoonalla ei välttämättä ole kaupalliseen toimintaan liittyvää lisäarvoa, joka saisi muut yhtä tavanomaiset henkilöt hankkimaan juuri hänen markkinoimiaan tuotteita kuullessaan hänen äänensä tai havaitessaan kasvonsa tuotteiden yhteydessä.¹³⁸ Erityisesti taiteilijat, poliitikot, urheilijat tai muut julkisesta asemastaan tunnetut henkilöt ovat kuitenkin usein luoneet jo nykyisin persoonallaan sellaista pääomaa, joka voisi rinnastaa ne asemansa vuoksi aineettomiin oikeuksiin.¹³⁹ Urheilijoista etenkin jalkapalloilija Cristiano Ronaldo on tullut tunnetuksi siitä, että hän on tehnyt sopimuksen persoonansa käytöstä kaupallisissa yhteyksissä. Sopimus on antanut oikeuksien haltijalle määräaikaisen oikeuden päättää, minkälaisissa kaupallisissa yhteyksissä hän esiintyy ja miten esimerkiksi hänen ääntään käytetään.¹⁴⁰

3.3.2 Persoonallisuusosoikeudet Euroopan unionissa

Tarkastellessa persoonallisuusosoikeuksia EU:ssa, on tunnistettava, ettei ihmisen persoonalle kuuluvia oikeuksia ole vielä määritelty unionin tasolla, eikä niitä näin ollen ole myöskään harmonisoitu yhtenäisten periaatteiden mukaisesti.¹⁴¹ Tämä erottaa persoonallisuusosoikeuksien tilanteen esimerkiksi tekijänoikeuden suojusta,

---

¹³⁷ EPRS 2021, s. IV.

¹³⁸ Aiheella tosin leikiteltiin Netflixin julkaisemassa Black Mirror -sarjassa. Jaksossa ”Joan Is Awful” päähenkilö havaitsi kuvitteellisen Streamberry -suoratoistopalvelun laatineen hänen elämänsä perustuvan, reaaliaikaisesti päivittyvän prime time -sarjan. Hän oli huomaamattaan luovuttanut persoonansa käyttöoikeudet yritykselle huolimattoman tietosuojaselosteen hyväksymisen jälkeen. (Netflix, Black Mirror, season 6, episode 1: “Joan is Awful”, 2023).

¹³⁹ Weisbord 2016, s. 2810–2811.

¹⁴⁰ Gremos 2022.

¹⁴¹ EPRS 2021, s. 40.

jota on EU:n sisällä harmonisoitu sekä asetuksilla että direktiiveillä – puhumattakaan tekoälysäätelystä, joka on käytännössä monopolisoitu EU:n sääntelykehukseen.

Miksi persoonallisuusosoikeuksia sitten tulisi vahvistaa koko unionin tasolla? Syvävääreennösteknologian aiheuttama uhka ja persoonallisuusosoikeuksien yhteys on tunnistettu unionin poliittisissa valmisteluasiakirjoissa jo tekoälyasetuksen valmistelun yhteydessä. EU:n syvävääreännöksiä koskeneessa selvityksessä *Tackling deepfakes in European policy* esitettiin yhtenä ratkaisuna syvävääreännösten uhkaan juuri persoonallisuusosoikeuksien vahvistamista unionin laajuisesti.¹⁴² Selvityksessä todettiin, ettei nykyinen sääntelykehys mahdollista tekoälyllä tuotettujen syvävääreännösten ja niistä aiheutuvien haittojen torjumista tehokkaasti.¹⁴³ Haasteet liittyvät juuri persoonan suojan hajanaisuuteen ja jäsenvaltioiden toisistaan eroavaan lainsäädäntöön.¹⁴⁴ Syvävääreännösten torjumiseksi raportissa ehdotettiin lisäksi, että jäsenvaltioiden tulisi myös parantaa uhrien mahdollisuutta saada oikeutta niistä aiheutuneista haitoista. Tämä edellyttäisi syvävääreännösrikollisuuden tunnistamista ja oikeussuojakeinojen tekemistä nykyistä selvemäksi.¹⁴⁵

Persoonan vahvemalla suojaamisella on myös huomattava yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvä ulottuvuus. Petoksiin ja tekijänoikeusloukkauksiin liittyvien väärinkäytösten ohella selvityksessä korostettiin syvävääreännösten käyttöä erityisesti naisiin kohdistuvassa verkkoväkivallassa ja häirinnässä.¹⁴⁶ Selvityksen arvion mukaan jopa 90–95 % kaikista tekoälyllä tuotetuista syvävääreännöksistä on suostumuksetta tuotettua pornografista aineistoa, josta noin 90 % osuus koskee naisia.¹⁴⁷ Asia ei ole yhdentekevä senkään vuoksi, että unioni on 1.10.2023¹⁴⁸ liittynyt Istanbulin sopimukseen¹⁴⁹, jonka 1 artiklan mukaisesti unioni on sitoutunut torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja syrjintää myös ennalta ehkäisevästi. Istanbulin sopimusta täydennettiin vuonna 2021 yleisillä suosituksilla¹⁵⁰, joissa tarkennettiin sopimuksen koskevan myös verkonvälityksellä tapahtunutta toimintaa,

---

¹⁴² EPRS 2021, s. 40.

¹⁴³ EPRS 2021, s. 64.

¹⁴⁴ EPRS 2021, s. 40.

¹⁴⁵ EPRS 2021, s. 64.

¹⁴⁶ EPRS 2021, s. VIII.

¹⁴⁷ EPRS 2021, s. 24.

¹⁴⁸ EUR-Lex. EU:n liittyminen Istanbulin yleissopimukseen.

¹⁴⁹ Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Istanbul, 11.V.2011.

¹⁵⁰ Euroopan neuvosto. GREVIO Ensimmäinen yleinen suositus naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta, hyväksytty 20. lokakuuta 2021.

kuten syvävääreännöksiä.¹⁵¹ Suositukset on erityisesti pornografisen aineiston osalta huomioitu EU:n direktiivissä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta¹⁵² (NKV-direktiivi), jonka 5 artiklassa kielletään pornografisten syvävääreännösten tekeminen ja levittäminen ilman suostumusta.

Miltä persoonallisuusosoikeuksia koskeva sääntelykehys EU:ssa sitten tällä hetkellä muuten näyttää? Tiiviinä yhteenvedona varsin suppealta. Persoonallisuusosoikeuksia suojataan tyypillisesti yksityiselämää koskevan suojan kautta. ”Right to privacy” vs. ”right to publicity” -periaatteen mukaisesti yksityiselämän suojalla pyritään suojaamaan erityisesti sellaisia asioita, joita ei haluta saattaa julkisiksi.¹⁵³ Unionin sääntelykehyksessä persoonan suojaan viitataan esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa¹⁵⁴, jonka 7 artiklan mukaan *jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan*. Tällöin tekoja, joiden on oikeuskäytännössä yleisesti katsottu loukkaavan yksityisyyttä, ovat esimerkiksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus tai henkilötietojen luvaton käyttö, joista säädetään tarkemmin erityisesti jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä.

Persoonallisuuden piirteet saavat jonkinlaista suojaa myös henkilötietojen suojan kautta. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1–3 kohtien mukaan jokaisella on oikeus suostumukseen perustuvaan henkilötietojen suojaan. Henkilötietojen tarkemman määritelmän selvittämiseksi tulee vilkaista yleisen tietosuojasetuksen¹⁵⁵ puolelle. Tietosuojasetuksen 4(1) artiklan mukaan henkilötieto tarkoittaa esimerkiksi kaikkia sellaisia luonnolliseen henkilöön liitettävissä olevia tietoja, joiden perusteella henkilön voi tunnistaa. Näihin tietoihin kuuluvat yksilöön liitettävissä olevat fyysiset ja fysiologiset piirteet, kuten ihmisen ääni. Asetuksen 5(1) artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla muun muassa lainmukaista, asiallista ja läpinäkyvää, ja tietoja saa kerätä vain laillista tarkoitusta varten. Lisäksi 6(1a) artiklan mukaan tietojen keräämiselle tulee olla henkilön suostumus. Tulkitsen, että

---

¹⁵¹ GREVIO 2021, s. 16–17.

¹⁵² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1385, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta.

¹⁵³ Neuvonen 2019, s. 26.

¹⁵⁴ Euroopan unionin perusoikeuskirja (2000/C 364/01).

¹⁵⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus).

tietosuoja-asetuksen muotoilun perusteella asetuksessa on pohjustettu jonkinlaista vahvempaa suojaa persoonallisuuden piirteille, vaikka tällaista periaatetta itsessään ei vielä EU:n sääntelykehykseen sisällykään. Sanamuotoisen tulkinnan mukaan EU:n sääntelykehyksessä on siis tunnustettu yksityis- ja perhe-elämän suoja, viestisalaisuus sekä henkilötietojen suoja. Kuten aiemmin nostin esille, teleologisen tulkintaperiaatteen vuoksi EU-tuomioistuimilla on kuitenkin oikeus tulkita säädöksiä myös niiden EU-normistoon liittyvän päämäärän mukaisesti.¹⁵⁶ Tarkastellaan seuraavaksi, miten unionin tuomioistuimet ovat käsitelleet persoonallisuus oikeuksia.

EU-tuomioistuimet eivät ole toistaiseksi antaneet sellaisia ratkaisuja, jotka olisivat suoraan yhdistettävissä persoonallisuus oikeuksiin, mikä on sinänsä ymmärrettävää, sillä tällaisia oikeuksia ei unionissa ole tarkasti määritelykään. Persoonan piirteiden suoja ei siis ole yksiselitteinen edes tuomioistuinten ratkaisukäytännössä. Euroopan unionin tuomioistuin on kuitenkin sivunnut yksilön persoonallisuus oikeuksia etenkin kahdessa kohtalaisen tuoreessa oikeustapauksessa *eDate*¹⁵⁷ ja *Mittelbayerischer Verlag*¹⁵⁸, sekä oikeushenkilön maineen suojaa tapauksessa *Bolagsupplysningen*¹⁵⁹, jotka kaikki käsitelivät verkossa tapahtuneita loukkauksia.¹⁶⁰ Persoonallisuuden suojaa sivuttiin lisäksi vanhemmassa ratkaisussa *Shevill*¹⁶¹, jossa tuomioistuin vahvisti tulkinnan siitä, että henkilöön kohdistuvan loukkauksen vaikutukset voivat ilmetä myös muualla kuin juuri siinä paikassa, jossa itse loukkaus on tapahtunut.¹⁶²

Tapauksissa *eDate*, *Mittelbayerischer Verlag* ja *Bolagsupplysningen*, käsiteltiin pääasiassa sitä, missä kaikkialla ja miten henkilöön kohdistunut vahinko on verkon välityksellä ilmennyt, mutta tapauksiin liittyi myös persoonallisuus oikeuksia koskettava ulottuvuus. Ratkaisujen kautta EU-tuomioistuin on esimerkiksi vahvistanut tulkinnan siitä, että suojattavia persoonaan liittyviä periaatteita ovat muun muassa yksityisyys, omakuva ja kunnia (*eDate*), sekä nimen ja maineen suoja myös oikeushenkilölle (*Bolagsupplysningen*).¹⁶³ Ratkaisussa *Mittelbayerischer Verlag* tuomioistuin puolestaan rajasi persoonaan kohdistuneen loukkauksen määritelmää

---

¹⁵⁶ Raitio 2005, s. 278.

¹⁵⁷ Cases C-509/09 and C-161/10 *eDate Advertising and Others*.

¹⁵⁸ Case C-800/19 *Mittelbayerischer Verlag KG v. SM*.

¹⁵⁹ Case C-194/16 *Bolagsupplysningen and Ilsjan*.

¹⁶⁰ Lindroos-Hovinheimo 2022, s. 202.

¹⁶¹ Case C-68/93 *Shevill and Others*.

¹⁶² Case C-68/93 *Shevill and Others*, kohdat 28–33.

¹⁶³ Lindroos-Hovinheimo 2022, s. 204.

tapauksessa, jossa epäillyllä loukkauksella ei ollut suoraa yhteyttä loukkauksen kohteeseen.¹⁶⁴ Tuomioistuimen mukaan loukkauksen toteutumiseksi tulee olla *sellaisia objektiivisia ja todennettavissa olevia seikkoja, joiden perusteella tämä henkilö voidaan joko suoraan tai välillisesti henkilökohtaisesti yksilöidä*.¹⁶⁵

Tapauksessa oli kyse siitä, oliko henkilön persoonallisuus oikeuksia loukattu saksalaisessa verkkolehdessä julkaistulla artikkelilla, jossa väitettiin Puolan Treblinkassa toisen maailmansodan aikana sijainneen natsien keskitysleirin olleen puolalainen. Henkilö kuului itse Auschwitzin keskitysleiriltä selvinneisiin ja Puolan kansallisen lainsäädännön mukaan kunnianloukkaus saattoi kohdistua ihmisryhmään myös välillisesti.¹⁶⁶

Miksi persoonan suoja ei sitten ole määritetty unionissa yhtenäisesti? Yksi mahdollinen selitys persoonallisuus oikeuksien näkymättömyyteen unionissa liittyyneeseen siihen, että persoonan piirteiden suoja voi koskea läheisesti myös muita oikeuksia, joiden suojaaminen katsotaan vielä toistaiseksi persoonan piirteitä tärkeämmäksi oikeudeksi. Painavimpia tällaisia oikeussuojia ovat sanan- ja ilmaisunvapaus¹⁶⁷, jotka väistämättä törmäisivät yhteen sen periaatteen kanssa, millä tavoin henkilön persoonaa voi käsitellä julkisesti. Aihetta on esimerkiksi Yhdysvalloissa käsitelty persoonallisuus oikeuksien yhteydessä jo vuosikymmenien ajan.¹⁶⁸ Susanna Lindroos-Hovinheimo on aihetta käsitelleessä artikkelissaan nostanut esille, että persoonallisuus oikeuksien suoja olisi ollut mahdollista parantaa unionin sisäisessä sääntelykehyksessä esimerkiksi digipalvelusäädöksessä¹⁶⁹, jonka tarkoituksena on johdanto-osan 3 kohdan mukaan turvata *turvallinen, ennustettava ja luotettava verkkoympäristö* ja taata perusoikeuksien toteutuminen. Persoonallisuus oikeuksia koskevaa ulottuvuutta ei kuitenkaan lopulta sisältynyt hyväksytyyn asetukseen, vaikka DSA-säädöksen johdanto-osan 2 kohdassa onkin sanoitettu velvoite siitä, että alustan tarjoajalla on velvollisuus poistaa sinne ladattu lainvastainen aineisto.

---

¹⁶⁴ Lindroos-Hovinheimo 2022, s. 208–209.

¹⁶⁵ Case C-800/19 Mittelbayerischer Verlag KG v. SM.

¹⁶⁶ Case C-800/19 Mittelbayerischer Verlag KG v. SM, kohdat 7–12 ja 19.

¹⁶⁷ Johnson 2017, s. 904.

¹⁶⁸ Nimmer 1954, s. 217.

¹⁶⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös).

Lindroos-Hovinheimo arveli yhdeksi syyksi juuri muiden oikeuksien, kuten ilmaisunvapauden turvaamisen.¹⁷⁰

Jossain määrin on siis ymmärrettävää, että persoonan piirteitä koskeva sääntely on vielä toistaiseksi jätetty jäsenmaiden oman sääntelyn varaan. Ottaen huomioon kuitenkin syväväarennösten nopea yleistyminen, kuinka kauan nykyinen oikeudellinen tila voi jatkua? Persoonallisuus oikeuksien vahvistamista voisi tulkintani mukaan tarkastella perusoikeuksien toteutumisen ja tekoälyteknologioiden kehityksen lisäksi myös unionin sisämarkkinoiden toimivuuden näkökulmasta. Olisiko persoonan suojan yhtenäistäminen lopulta unionin etu myös taloudellisessa mielessä, ottaen huomioon tekoälyasetuksen sitomisen juuri SEUT 16 ja 114 artikloihin? Tekoälyasetuksen valmisteluvaiheessa komissio on korostanut, että juuri hajanainen sääntelykenttä aiheuttaa haasteita tekoälysääntelyn tehokkuudelle ja perusoikeuksien turvaamiselle.¹⁷¹ Ottaen huomioon, että tekoälyteknologioissa on kyse jopa tuhansien miljardien eurojen¹⁷² taloudellisesta potentiaalista, uskon aiheen pysyvän ajankohtaisena myös tulevaisuudessa.

3.3.3 Persoonallisuus oikeudet Euroopan ihmisoikeussopimuksessa

Käsittelen tässä asiayhteydessä lopuksi myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen¹⁷³ suhdetta persoonallisuus oikeuksiin. Asiassa on jälleen huomioitava, ettei EU oikeushenkilönä ole sitoutunut Euroopan ihmisoikeussopimukseen, toisin kuin jokainen unionin jäsenvaltio. Ihmisoikeussopimusta ei tästä johtuen voi pitää asian osalta merkityksettömänä asiakirjana.

Vastaavasti kuin myös unionin perusoikeuskirjassa, ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa säädetään oikeudesta yksityis- ja perhe-elämän kunnioitukseen ja suojaan. Artikla on jälleen varsin tiiviisti ilmaistu, mutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on joka tapauksessa ottanut persoonan suojaan kantaa 8 artiklan mukaisesti esimerkiksi tapauksissa *Von Hannover v. Germany*¹⁷⁴, *Karhuvaara and Iltalehti v.*

¹⁷⁰ Lindroos-Hovinheimo 2022, s. 202.

¹⁷¹ Euroopan komissio. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälysäädös) ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta, 21.4.2021. 2.2. Toissijaisuusperiaate (jaetun toimivallan osalta).

¹⁷² EPRS 2019, s. 4.

¹⁷³ Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. Roomassa, 4.XI.1950.

¹⁷⁴ ECHR, judgement of 7 February 2012, *Von Hannover v. Germany* (no. 2) 40660/08 and 60641/08.

*Finland*¹⁷⁵, *Reklos and Davourlis v. Greece*¹⁷⁶, *de la Flor Cabrera v. Spain*¹⁷⁷ ja *Vorsina and Vogralik v. Russia*¹⁷⁸. Ratkaisukäytännössään ihmisoikeustuomioistuin on katsonut persoonallisuus oikeuksien kattavan muun muassa omakuvan, nimen, yksityisyyden ja maineen suojan.¹⁷⁹

Von Hannover v. Germany on oikeustapausten kokoelma ja samalla yksi tärkeimmistä ihmisoikeustuomioistuimen persoonallisuus oikeuksia käsittelevistä ratkaisuista. Ratkaisuissa EIT punnitsi julkisuuden henkilön yksityisyyden suojaa ja lehdistön sananvapautta. EIT:n ensimmäinen tapauskokoelman ratkaisu on erityisen tärkeä persoonallisuus oikeuksien kannalta, sillä tuomioistuin vahvisti persoonan suojan kuuluvan yksityiselämää koskevan artiklan 8 alle sisältäen henkilön identiteetin, kuten nimen, kuvan sekä fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden.¹⁸⁰ Oikeustapaukset liittyivät Monacon prinsessa Carolineen, josta oli toistuvasti julkaistu kuvia tilanteissa, jotka eivät liittyneet hänen virallisten tehtäviensä hoitamiseen. Tuomioistuin totesi ratkaisussaan, että myös julkisuuden henkilöillä on oikeus yksityiselämän suojaan ja prinsessaa seuranneet kuvaajat rikkoivat tätä oikeutta.¹⁸¹ Tuomioistuimen ratkaisu on merkittävä siitä näkökulmasta, että julkisuuden henkilöiden yksityiselämän suojan on usein tulkittu olevan varsin matala, jolloin ratkaisu asettuu selvästi vastakkain ilmaisunvapauden kanssa. EIT oli puolestaan aiemmin *Karhuvaara and Iltalehti v. Finland* -tapauksessa linjannut, ettei kansanedustaja A:n puolison epäasiallisesta käytöksestä uutisoiminen ja A:n mainitseminen näiden uutisten yhteydessä loukannut A:n yksityisyyden suojaa. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan poliitikkojen tulee sietää tarkempaa julkista tarkastelua kuin tavalliset henkilöt.¹⁸²

Ratkaisussa *Reklos and Davourlis v. Greece* ihmisoikeustuomioistuin puolestaan vahvisti vastasyntyneen vauvan persoonan suojaa tilanteessa, jossa vauvasta oli otettu sairaalassa kuvia, joihin vanhemmat eivät olleet antaneet lupaa. Tapauksessa

---

¹⁷⁵ ECHR, judgement of 16 November 2004, *Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, no 53678/00.

¹⁷⁶ ECHR, judgment of 15 January 2009, *Reklos and Davourlis v. Greece*, no. 1234/05, § 40.

¹⁷⁷ ECHR, judgment of 27 May 2014, *de la Flor Cabrera v. Spain*, no. 10764/09, § 31.

¹⁷⁸ ECHR, judgement of 5 February 2004, *Vorsina and Vogralik v. Russia*. no 66801/01.

¹⁷⁹ Oster 2012, s. 114.

¹⁸⁰ ECHR, judgement of 24 September 2004, *Von Hannover v. Germany* (no 1) 59320/00, kohta 50.

¹⁸¹ ECHR, judgement of 7 February 2012, *Von Hannover v. Germany* (no. 2) 40660/08 and 60641/08, kohdat 110–113.

¹⁸² ECHR, judgement of 16 November 2004, *Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, no 53678/00, kohdat 44–48 ja 51–52.

oli olennaista, että kuvat oli otettu tiloissa, joihin ainoastaan lääkintähenkilöstöllä oli pääsy ja valokuvaajalla olisi ollut negatiivien säilyttämisen vuoksi käytännössä rajaton oikeus tuottaa lapsesta lisäkuvia myöhemmin.¹⁸³ Tapaukseen liittyi persoonallisuus oikeuksien näkökulmasta paitsi suostumuksen puute myös omakuvan kaupallistaminen ilman rajoittavia ehtoja. Tapauksessa *de la Flor Cabrera v. Spain* tuomioistuin puolestaan rajasi omakuvan suoja tilanteessa, jossa oli kyse tuomioistuimelle toimitetusta todistusaineistosta, joka oli kuvattu julkisella paikalla ilman asianosaisen suostumusta.¹⁸⁴ Tuomioistuin käytännössä vahvisti sen, ettei henkilön omakuvan suoja voi ulottua oikeudenkäynnin kriittiseen todistusaineistoon.

Tapauksessa *Vorsina and Vogralik v. Russia* tuomioistuin sivusi kuolleen henkilön omakuvan suojaa. *Vorsina* ja *Vogralik* olivat tunnetun panimoyrittäjän lapsenlapsia, jotka olivat antaneet isoisänsä muotokuvan paikallismuseolle, joka oli myöhemmin luovuttanut sen eteenpäin Barnaulin panimolle. Panimo oli sittemmin hyödyntänyt muotokuvaa panimoyrittäjän mukaan nimetyn oluen etiketeissä. Tuomioistuin julisti lastenlasten valituksen perusteettomaksi, sillä se katsoi heidän itse luovuttaneen kuvan museolle ja tätä myötä suostuneet sen julkiseen esittämiseen, eikä kuvaa käytetty sen kohdetta halventavalla tavalla.¹⁸⁵

3.4 Yhteenveto äänen oikeussuojasta

Ihmisen ääni saa Euroopan unionissa oikeussuojaa ensisijaisesti tekijänoikeuden ja muiden aineettomien oikeuksien sekä epäsuorasti persoonallisuus oikeuksien kautta. Persoonallisuus oikeuksilla tarkoitetaan muun muassa persoonan piirteiden, kuten äänen, olemuksen, ulkomuodon tai muun identiteetin piirteiden saamaa perusoikeustasoista suoja.

Toistaiseksi tekijänoikeussuoja ulottuu ihmisääneen erityisesti tapauksissa, joissa ääni on osa jonkinlaista suojattua teosta. Sen sijaan ihmisen ääni omana yksilöllisenä piirteenään ei tällaista tekijänoikeuteen perustuvaa suoja saa. Muut aineettomien oikeuksien suojakeinot, kuten tavaramerkki, eivät nykymuodossaan mahdollista äänen tehokasta suoja kuin hyvin rajatuissa tapauksissa.

---

¹⁸³ ECHR, judgment of 15 January 2009, *Reklos and Davourlis v. Greece*, no. 1234/05, kohdat 6–9 ja 40.

¹⁸⁴ ECHR, judgment of 27 May 2014, *de la Flor Cabrera v. Spain*, no. 10764/09, kohta 31.

¹⁸⁵ ECHR, judgement of 5 February 2004, *Vorsina and Vogralik v. Russia*, no. 66801/01, kohdat 1–2 ja 2. The Court's assessment.

Euroopan unionissa persoonan piirteiden suojan voidaan tällä hetkellä katsoa kuuluvan pääasiassa perusoikeuskirjan 7 artiklan, joka koskee yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamista, sekä 8 artiklan alle, joka koskee henkilötietojen suojaa. Unioni on omissa selvityksissään linjannut juuri persoonallisuus oikeuksien vahvistamisen tärkeäksi keinoksi suojautua syvävääreännöksiltä,¹⁸⁶ mutta toistaiseksi persoonan suojaa ei ole määritelty sen tarkemmin unionin sääntelykehyksessä kuin tuomioistuinten ratkaisutoiminnassakaan.

Olenainen ero tekijänoikeuteen ja persoonallisuus oikeuksiin perustuvan oikeussuojan välillä on se, että unionin sisällä juuri tekijänoikeussääntely on jo yhtenäistetty unionin ja jäsenvaltioiden välillä, mutta persoonallisuus oikeuksia koskeva oikeudentila on hajanainen ja kansallisesti vaihteleva. Ottaen huomioon aineettomien oikeuksien jo tapahtuneen harmonisoinnin, pelkästään niihin perustuva nykyinen sääntelykehys ei havaintojeni mukaan vielä riitä suojaamaan ääntä tai muita persoonallisuuden piirteitä syvävääreännöksiltä. Erityisesti syvävääreennetyt musiikin yleistymisen on osoittanut sääntelykehyksessä olevat puutteet, sillä ihmisen äänestä tehtyä uskottavaa äänikloonaa on käytetty suostumuksetta jopa julkisesti ilman tehokkaita oikeudellisia puuttumiskeinoja.

Näkökulmani äänen oikeussuojaan onkin se, että suojaa tulisi parantaa ensisijaisesti juuri persoonallisuus oikeuksia vahvistamalla, sillä EU-oikeuteen liittyy lähtökohtaisesti vahva perusoikeusmyönteinen tulkinta. Tavoitteen toteutumiseksi tämä edellyttäisi ihmisen persoonan piirteiden yhtenäisen suojan määrittelyä unionin laajuisesti tai nykyisen sääntelykehysten teleologista tulkintaa tavalla, jolla se jo sisältäisi tämän suojan. Persoonan oikeussuoja ei ole oikeudellisena periaatteena edes uusi. Monissa EU:n jäsenvaltioissa persoonan piirteiden perusoikeustasoinen suoja on vakiintunut osaksi sääntelykehystä jo vuosikymmenien ajan. Seuraavassa luvussa esittelen tarkempia perusteluja tämän näkökulman tueksi.

---

¹⁸⁶ EPRS 2021, s. 40.

4 Persoonallisuus oikeudet EU:n jäsenvaltioissa

4.1 Oikeusvertailun lähtökohta

Tässä luvussa perehdyn tarkemmin siihen, millaisia persoonaan liittyviä oikeussuojaperiaatteita EU:n jäsenvaltioissa tunnustetaan juuri persoonallisuus oikeuksien näkökulmasta. Tarkastelemistani jäsenvaltioista löytyy jo vakiintunutta oikeuskäytäntöä persoonan piirteiden suojaamiselle, jolloin olemassa olevan sääntelykehysten esimerkit voisivat osoittaa, millä periaatteilla suoja voisi parantaa myös unionin sisällä.

Olen valinnut oikeusvertailuun Suomen, Ranskan, Espanjan ja Saksan sääntelykehysten. Tässä osiossa siirrän persoonallisuus oikeuksien nykytilan tarkastelun EU:n ohella myös Suomeen: Suomen kansallinen sääntelykehys toimii esimerkkinä suppeasta persoonallisuus oikeuksien tunnistamisesta, jolla pyrin korostamaan nykyisen, kevyehkön sääntelykehysten heikkoudet. Tarkoitukseni on osoittaa, minkä takia kansallinen sääntelykehys ei nyky muodossaan vielä riitä persoonan suojaaksi, jos persoonallisuus oikeuksia ei vahvisteta unionin tasolla. Ranska, Espanja ja Saksa nousevat puolestaan oikeuskirjallisuudessa toistuvasti esille valtioina, joissa persoonan piirteiden saama suoja on vahva.¹⁸⁷ Samalla ne edustavat unionissa suuria jäsenvaltioita, joilla on myös paljon vaikutusvaltaa. Tarkoitukseni on näiden jäsenvaltioiden kautta osoittaa, miltä sääntelykehys näyttää silloin, kun persoonan suoja on vahvasti tunnustettu.¹⁸⁸

Tutustuessani eri maiden lainsäädäntöön ja oikeustapauksiin tätä tutkielmaa varten, sain varsin pian käsityksen siitä, miten vaihtelevia käytäntöjä unionin jäsenvaltioissa on persoonan piirteiden suojaamiseksi. EU:n suurista jäsenvaltioista esimerkiksi Espanjassa, Italiassa, Ranskassa ja Saksassa persoonallisuus oikeudet ovat tunnustettu sekä lainsäädännössä että ratkaisukäytännössä varsin vahvasti.¹⁸⁹ Pohjoismaissa, kuten Suomessa ja Ruotsissa, persoonan saama suoja on toistaiseksi ollut sääntelykehyksessä heikompa. Ruotsissa on kuitenkin Suomeen verrattuna annettu vahvempaa suoja esimerkiksi henkilön nimelle ja kuvalle erityisesti kaupalliselta

¹⁸⁷ Esim. Cantero et al 2010, s. 7–8, 10–11, 13–14.

¹⁸⁸ Oikeusvertailuun olisi varsin hyvin voinut nousta EU-maista mukaan myös Italia, jossa on yhtä lailla kiinnostavaa sääntelyä persoonallisuus oikeuksiin liittyen (esim. Pino 2000, s. 228–231). Aiheen rajauksen liittyvistä syistä olen kuitenkin jättänyt Italian tästä yhteydestä pois.

¹⁸⁹ Esim. Cantero et al 2010, s. 7–8, 10–11, 13–14. Pino 2000, s. 228–231.

käytöltä¹⁹⁰, vaikka persoonallisuusosoikeuksia ei sellaisenaan säädellä Ruotsissakaan. Tanska on puolestaan jo käynnistänyt lainvalmistelun, jonka tarkoituksena on turvata persoonan piirteiden suoja tekijänoikeussäätelyn kautta.¹⁹¹

Oikeussuojakeinojen kirjavuus osoittaa joka tapauksessa, että persoona saa hyvin eri tasoista suojaa EU:n sisällä. Syvävääreännösten osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että persoonan saaman suojan vahvuus voi olla riippuvainen siitä, missä maassa syvävääreännöksiin liittyvä loukkaus tapahtuu tai ilmenee. Asialla on konkreettinen vaikutus jopa yksilön oikeusturvaan: vaihteleva sääntelykehys sisältää riskejä esimerkiksi *forum shopping* -ilmiölle, jossa erityisesti verkon välityksellä tapahtunut persoonan loukkaus pyrittäisiin käsittelemään siinä valtiossa, jossa se olisi vahvemman osapuolen kannalta edullisinta.¹⁹² Oikeusvertailun kautta tarkastelen jäsenvaltioiden käytäntöjä persoonan piirteiden suojaamisessa ja pyrin osoittamaan, miksi oikeussuojan tulisi olla kokonaisuus, jota pitäisi unionissa säädellä yhtenäisten kriteerien mukaisesti.

4.2 Persoonallisuusosoikeudet Suomessa

Nykyisessä suomalaisessa sääntelykehyksessä persoonallisuusosoikeudet liittyvät erityisesti yksilön itsemääräämisoikeuteen ja tarkoittavat esimerkiksi edunvalvontaoikeutta, nimi- ja tunnisteoikeutta, yksityisyyden- ja henkilötietojen suojaa sekä potilas- ja vanhusoikeutta,¹⁹³ mutta eivät varsinaisesti kata yksilön persoonaa. Suomalaisessa oikeustieteessä persoonan piirteiden saama suoja on kuitenkin herättänyt keskustelua jo 1900-luvun alusta lähtien. Professori Toivo Kivimäen vuonna 1944 laatimassa siviilioikeuden perusoppikirjassa *Siviilioikeuden yleiset opit pääpiirteittäin* kysymys persoonan suojasta on kytkeytynyt kansainvälistä esimerkkiä noudattaen siihen, onko yksilöllä oikeus suojata sellaisia hyödykkeitä, jotka ovat johdettavissa hänen identiteettiinsä. Kivimäki erottaa persoonallisuusosoikeudet kahteen ryhmään, joista toinen koskisi *yleisesti säännöstettyjä* persoonallisuusosoikeuksia, johon kuuluisi esimerkiksi ruumiillinen

¹⁹⁰ Lag (1978:800) om namn och bild i reklam, 1 §.

¹⁹¹ Bryant 2025. Tarkoituksena ei ole asettaa vastakkain Pohjoismaita ja ”suuria” EU-valtioita, sillä persoonallisuusosoikeuksien heikko suoja ei ole yhteydessä vain jäsenvaltion kokoon. Esimerkiksi brexitin myötä EU:sta eronneessa Iso-Britanniassa persoonallisuusosoikeuksien suoja on perinteisesti ollut varsin ohut (esim. Cantero at al. 2010, s. 4.). Pienemmistä EU-maista puolestaan Viro on mielenkiintoisella tavalla suojannut persoonallisuusosoikeuksia vahingonkorvauslainsäädännön kautta. (Miidla & Koistinen 2020, s. 46–47.)

¹⁹² European Parliament 2018, s. 37–38.

¹⁹³ Saarenpää 2012, s. 218–220.

koskemattomuus ja kunnia. Toisen ryhmän muodostaisi puolestaan *erityisesti säännötetyt* persoonallisuus oikeudet, joka kattaisi persoonaan liittyen myös aineettomien oikeuksien suojan.¹⁹⁴ Kivimäki toteaa teoksessaan aiheen herättäneen kiistaa oikeustieteilijöiden keskuudessa jo aikanaan,¹⁹⁵ mutta ei valitettavasti pureudu väitteeseen tarkemmin, mikä olisi ollut mielenkiintoista aiheen analyysin kannalta. Äänen oikeussuojan osalta asiaa on kuitenkin Kivimäen mukaan pohdittu jo 1940-luvulla siitä näkökulmasta, voiko henkilö esimerkiksi kieltää äänensä tallentamisen äänilevyille tai itsensä näkymisen valokuvassa.¹⁹⁶

Persoonallisuus oikeuksia on suomalaisessa kontekstissa tutkinut 2000-luvulla erityisesti Lapin yliopiston emeritusprofessori Ahti Saarenpää. Saarenpää on tutkimuksessaan nostanut esille, miten erityisesti digitalisoituminen on luonut tarvetta uudentylaiselle sääntelylle myös persoonan suojaan liittyen, jotta perusoikeuksien toteutuminen turvattaisiin teknologioiden kehittyessä.¹⁹⁷ Ottaen huomioon tekoölykehityksen nopean tahdin ja tälle asetetut odotukset, pidän ajatusta varsin perusteltuna. Asiaa voisi tarkastella esimerkiksi sen kautta, miten henkilötietojen suoja tuotiin voimakkaan sääntelyn piirin oikeastaan vasta tietosuojasetuksen myötä, kun sosiaalisen median käyttäjien henkilötiedoista oli jo huomattavasti aiemmin tullut verkkoyhtiöille kaupallisesti arvokasta omaisuutta¹⁹⁸. Saarenpään mukaan asia edellyttää kuitenkin tasapainoilua, sillä myös sääntelyn monimutkaistuminen rajaa yksilön osallistumisoikeuksia, ja tekee toisaalta sääntelykentän hallitsemisesta vaikeaa myös juristeille. Samalla se herättää kysymyksiä sen osalta, onko kaikkia yhteiskunnan osa-alueita edes mahdollista alistaa sääntelylle.¹⁹⁹ Sääntelyn osalta tulisikin kirkastaa, milloin se kohdistuu olemassa olevaan tarpeeseen ja milloin se voisi kääntyä muita oikeuksia vastaan.

Nykyisessä suomalaisessa sääntelykehityksessä juuri ihmisen identiteettiin liitettäviä piirteitä ei kuitenkaan tällä hetkellä suojata erityisen vahvasti. Tarkastellaan väitettä hieman tarkemmin perehtymällä ensin yksityiselämän suojaa koskeviin

---

¹⁹⁴ Kivimäki 1944, s. 19–20.

¹⁹⁵ Kivimäki 1944, s. 18.

¹⁹⁶ Kivimäki 1944, s. 19. Kivimäki käsittelee siviilioikeuden oppikirjassa persoonallisuus oikeuksia, mutta Ahti Saarenpää viittaa omassa artikkelissaan siihen, ettei Kivimäki tai hänen jälkeensä Matti Ylöstalo juuri käsitellyt teoksessaan henkilöoikeutta tai persoonallisuus oikeuksia tätä lyhyttä mainintaa enempää. Tämä johtui ennen kaikkea silloisen sääntelyn niukkuudesta. (Saarenpää 2012, s. 221)

¹⁹⁷ Saarenpää 2012, s. 218.

¹⁹⁸ Hoofnagle et al. 2019, s. 67–69.

¹⁹⁹ Saarenpää 2012, s. 219–220.

periaatteisiin. Suomen perustuslain (731/1999) 10.1 §:ssä säädetään yksilön yksityis- ja perhe-elämän, kunnian ja henkilötietojen suojasta. Perustuslain 10.1 § mukaan *jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.* Suomalaisessa sääntelykehyksessä persoonallisuus oikeudet tunnustetaan siis kansainvälisen esimerkin mukaisesti etenkin yksityisyyden suojaan kuuluvina oikeuksina, joita suojataan esimerkiksi rikoslainsäädännön kautta, kun kyseessä ovat muun muassa yksityisyyteen tai kunniaan liittyvät loukkaukset.²⁰⁰ Rikoslain (39/1889) 24 luvun 8 § sisältää yksityiselämän suojaa ja 9 § puolestaan kunnianloukkausta koskevan säännöksen, mutta toisena henkilönä esiintyminen äänikloonauksen avulla voisi täyttää toisaalta myös esimerkiksi identiteettivarkauden (RL 38:9a), viestintäsalaisuuden loukkauksen (RL 38:3), petoksen (RL 36:1) tai väärennyksen (RL 33:1) tunnusmerkit.²⁰¹

Mitä lainsäätäjä on kansallisella sääntelykehyksessä oikeastaan tarkoittanut yksityiselämän suojalla? Nykyisen perustuslain yksityiselämän suojaa koskeva määritelmä perustuu hallituksen esitykseen HE 309/1993, jossa silloiseen perustuslakiin lisättiin yksityiselämän suojaa koskeva yleislauseke. Samat periaatteet siirtyivät sellaisenaan myös nykyiseen perustuslakiin.²⁰² HE 309/1993 mukaan yleislausekkeen perustana oli jokaiselle kuuluva *oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheutonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.*²⁰³ Yleislauseke kuvastaa oikeutta siihen, ettei yhteiskunta estä yksilöä elämästä omaa elämäänsä haluamallaan tavalla, edellyttäen yksilön sitoutuvan yhteiskunnan sääntöjen noudattamiseen. Yleislausekkeen yksityiselämän määritelmään sisältyi hallituksen esityksen mukaan kuitenkin myös ajatus siitä, että jokaiselle kuuluu *oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan.*²⁰⁴ Lain esitöihin sisältyvän viittauksen voisi tulkita tarkoittavan ruumiillisen koskemattomuuden lisäksi myös persoonallisuuden suojaa, vaikka määritelmän jatkoa ei hyväksytystä lakitekstistä suoraan löydykään. Persoonallisuus oikeuksien

---

²⁰⁰ HE 309/1993 vp, s. 53.

²⁰¹ Tunnusmerkit voisivat täytyä etenkin, jos syväväärennoksen avulla on pyritty loukkaamaan toisen kunniaa, tai aiheuttamaan yksilölle taloudellista tai sosiaalista haittaa. Esimerkiksi Iso-Britanniassa käsiteltiin vuonna 2020 tapausta, deepfake-tekniikalla tuotettua todistusaineistoa käytettiin osana huoltajuustaistelua, jossa lasten äiti pyrki väärennöksellä todistamaan isän käyttäytyneen uhkaavasti perhettään kohtaan. (Swerling 2020).

²⁰² HE 1/1998 vp, s. 79.

²⁰³ HE 309/1993 vp, s. 52.

²⁰⁴ HE 309/1993 vp, s. 53.

näkökulmasta olisikin ratkaisevaa selventää, voisivatko tuomioistuimet jo nyt ratkaisukäytännössään tulkita perustuslain 10.1 § tarkoittavan entistä vahvemmin myös identiteetin piirteiden suojaamista.

Seuraavaksi käsittelen suomalaisia oikeustapauksia, joissa olen havainnut myös persoonallisuus oikeuksia sivuavan ulottuvuuden. Suomessa ei vielä toistaiseksi ole selkeitä persoonallisuus oikeuksiin tai etenkin ihmisen äänen suojaan liittyviä korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja. Tällaisten ratkaisujen puuttuessa käsittelen tässä yhteydessä yleisemmin tapauksia, joissa tuomioistuin on edes jollain tavalla käsitellyt persoonaa ja sen saamaa suojaa. Olen jaotellut nämä tunnistamani suojamuodot identiteetin suojaan kaupalliselta käytöltä, kunnian ja maineen, sekä oikeudenkäynnin asianosaisen suojaan.

4.2.1 Identiteetin suoja kaupalliselta käytöltä

Tuomioistuimet ovat käsitelleet persoonan piirteiden suojaa kaupalliselta käytöltä muutamissa vanhemmissa oikeustapauksissa KKO 1940 I 10, KKO 1982-II-36, KKO 1986 II 131 ja KKO 1989:62, joissa korkein oikeus tarkasteli omakuvan suojaa tapauksissa, joihin liittyi valokuvan kaupallinen käyttö. KKO on lisäksi ottanut kantaa henkilön nimen käyttämiseen elinkeinotoiminnassa tapauksessa KKO 2024:11.

Tapauksen osalta on olennaista, että henkilön persoonaa käytettiin jollain tavalla julkisesti kaupallisen tarkoituksen edistämiseksi. Jokaiseen tapauksista kytkeytyi myös kysymys siitä, oliko persoonan käyttö suostumuksellista tai oliko suostumus jossain vaiheessa lakannut. Ratkaisuissa KKO 1940 I 10 ja KKO 1986 II 131 oli kyse julkisuuden henkilöistä ja tapauksessa KKO 2024:11 tunnetusta asianajajasta, mutta kahdessa muussa tapauksessa kyseessä oli tavallinen ihminen, joka päätyi mainoslehtisen kautta suuren yleisön eteen. Etenkin tapauksissa KKO 1982-II-36 ja KKO 1989:62 on tästä syystä punnittavissa selkeä ”right of publicity” -näkökulma.

Ennakkoratkaisu KKO 1940 I 10 koski Miss Euroopaksi vuonna 1937 valitun Britta Wikströmin nimen ja kuvan käyttämistä mainoksessa. Wikströmin huoltaja nosti asiassa kanteen katsoen, että mainoskampanja oli käynnistetty ilman lupaa.

Tapauksen ydin kytkeytyy siihen, oliko Wikströmin alaikäisenä ja ilman huoltajan lupaa antama suostumus mainoskampanjalle ollut pätevä. Tuomioistuin asettui huoltajan kannalle, jolloin yrityksen katsottiin käyttäneen Wikströmin nimeä ja

kuvaa markkinoinnissaan luvatta.²⁰⁵ Ratkaisu KKO 1986 II 131 koski puolestaan Keke Rosbergin ja Seura-lehden välistä kiistaa, johon liittyi suostumuksen lakkaaminen. Rosbergista oli julkaistu kuva Seurassa perustuen hänen ja lehden väliseen yhteistyösopimukseen. Yhteistyö oli päättynyt, jonka jälkeen sama kuva oli julkaistu myöhemmin uudelleen osana lehden mainoskampanjaa. Tuomioistuin totesi ratkaisussaan, ettei Rosberg ollut kieltänyt kuvansa käyttöä lehden aiemmissakaan mainoskampanjoissa, jotka oli tehty yhteistyösopimuksen jälkeen. Tämän perusteella Rosbergin katsottiin antaneen lehdelle hiljainen hyväksyntä persoonansa käytöstä, kun kuvan käyttö liittyi lehden toimitukselliseen sisältöön.²⁰⁶ Tapauksessa käytännössä rajattiin oikeutta hallita oman persoonansa näkyvyyttä, kun julkaisu koski toimituksellista sisältöä, vaikka käytetty aineisto liittyikin kaupalliseen markkinointiin. Samalla tuomioistuin linjasi, että persoonan suoja vaatii kohteelta myös aktiivisia tekoja suojan toteutumiseksi.

Myös korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2024:11 käsittelee suostumuksen lakkaamista, mutta tapaus sivuaa jo selvästi persoonallisuus oikeuksia: tapauksessa asettui vastakkain henkilön oikeus omaan nimeensä ja yhtiön oikeus tavaramerkkiinsä. Tapauksessa henkilön A sukunimi oli muodostunut osaksi asianajotoimiston nimeä ja henkilö oli vuosia myöhemmin irtisanottu yhtiöstä. Osakassopimukseen ei ollut kirjattu periaatetta siitä, muodostavatko henkilöiden nimet yhtiölle kuuluvan tavaramerkin myös henkilön jättäessä toimiston. KKO katsoi asianajotoimiston tavaramerkiksi rekisteröidyn nimen kumoutuvan sille perusteella, että A:n antama suostumus nimensä käyttöön oli päättynyt.²⁰⁷ Tapauksessa persoonan suoja perustui ennen kaikkea siihen, että irtisanomisen jälkeen A:n nimeä käytettiin elinkeinotoiminnassa ilman hänen lupaansa, sillä oikeutta nimeen ja tämän jatkuvuutta ei kirjattu yhteiseen sopimukseen.²⁰⁸

Seuraavat ratkaisut koskevat yksityishenkilöitä, jotka eivät ole tuoneet persoonaansa julkisuuteen tietoisesti tai asemansa kautta. Ratkaisut KKO 1982-II-36 ja KKO 1989:62 ovat toisaalta erityisen mielenkiintoisia myös siitä näkökulmasta, että ratkaisuissa KKO käytännössä tunnistaa omakuvan kaupallisen suojan yksityisyyden

---

²⁰⁵ KKO 1940 I 10.

²⁰⁶ KKO 1986 II 131

²⁰⁷ KKO 2024:11.

²⁰⁸ Siivola 2024, s. 281.

suojasta erilliseksi oikeudeksi. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1982-II-36 oli kyse A:sta otetusta valokuvasta, jota oli käytetty matkailun edistämiskeskuksen esittelylehdisten etusivulla ja mainoksessa. A oli antanut suostumuksensa kuvan ottamiseen, mutta ei sen kaupalliseen käyttöön tai levittämiseen. Kuvassa A:lla oli lisäksi ollut päällään puolustusvoimien vaatetusta, joka ei ollut varuskuntakäskyn mukainen. Tähän perustuen A vetosi kuvan julkaisun osalta myös yksityisyyden suojaan, sillä väärä pukeutuminen julkisesti oli aiheuttanut hänelle sotilashenkilönä henkistä kärsimystä. Tuomioistuimen mukaan kuvan laajalevikkinen julkaisu ei hieman yllättäen kuitenkaan loukannut A:n yksityisyyden suojaa, sillä vaatetukseen liittyneen yksityiskohdan katsottiin olleen vain rajatun joukon tiedossa. Kaupallisen julkaisun edellytyksenä olisi silti tullut olla A:n suostumus.²⁰⁹ Tuomioistuin olisi kuitenkin mielestäni voinut tarkastella yksityisyyden suojan toteutumista myös sotilasvaatetuksesta huolimatta: A ei ollut julkisuudesta tunnettu henkilö ja kampanjan kautta hän päätyi tietämättään näkyvästi yli 100 000 ihmisen eteen.

Ratkaisussa KKO 1989:62 oli puolestaan kyse C:stä alaikäisenä otetusta valokuvasta. Valokuvaaja oli ottanut kuvan C:n pihaleikeistä ja myynyt kuvan tämän jälkeen kuvanvälitysliikkeelle. Kuvaa oli myöhemmin käytetty myös pankin mainoksessa. C oli kuvasta selvästi tunnistettavissa, eivätkä hänen vanhempansa olleet antaneet lupaa kuvan ottamiseen tai julkaisemiseen. KKO ei tässäkään tapauksessa vedonnut C:n yksityisyyden suojaan, vaan perusti ratkaisun sille, että kuvan kaupalliseen käyttöön ei ollut vanhempien suostumusta, kuten tapauksessa KKO 1940 I 10.²¹⁰ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen *Reklos and Davourlis v. Greece* -ratkaisun seurauksena KKO todennäköisesti arvioisi nykyään vastaavia tapauksia tarkemmin myös C:n yksityisyyden suojan näkökulmasta.

Henkilön persoonaan liittyviä kaupallisia oikeuksia on käsitelty myös muutamissa alioikeuden ratkaisuissa, esimerkiksi markkinaoikeuden ratkaisuissa MAO 540/19 ja MAO 1996:25. Ratkaisulla ei ole samanlaista painoarvoa kuin korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuilla, mutta nostan tapaukset esille niiden persoonallisuusoikeuksiin liittyvän ulottuvuuden vuoksi. Ratkaisussa MAO 540/19 käsiteltiin pääasiassa maineen norkkimista, mutta pienempänä kokonaisuutena sitä, oliko Fiskars Finland Oy Ab:lle siirtynyt yksinoikeus Birger Kaipiaisen (1915–1988) nimen ja kuvan

---

²⁰⁹ KKO 1982-II-36.

²¹⁰ KKO 1989:62

käyttämiseen kaupallisissa tarkoituksissa tämän kuoleman jälkeen ja rikkoivatko Kaipiaisen perilliset tätä oikeutta. Markkinaoikeuden mukaan ei ollut osoitettavissa, että Fiskarsille olisi siirtynyt tällaiset yksinoikeudet, vaan tuomioistuimen tulkinnan mukaan tekijän nimen ja maineen käyttö tuli katsoa erilliseksi oikeudeksi, jotka eroavat mahdollisista muista siirretyistä tekijänoikeuksista.²¹¹ Yhtä lailla persoonallisuus oikeuksien kannalta mielenkiintoinen ratkaisu on MAO 1996:25. Tapauksessa oli kyse tv-mainoksesta, jossa mainoksen näyttelijä imitoi todellisen meteorologin esiintymistä ja pukeutui samanlaisiin vaatteisiin. Tuomioistuin katsoi yhtiön hyödyntäneen mainoksessaan luvatta meteorologin persoonan kaupallista mainetta.²¹² Ottaen huomioon esimerkiksi nykyisen tekijänoikeussäätelyn tunnistaman parodiapoikkeuksen voisi jopa olettaa, että tuomioistuin päätyisi tapauksessa nykyään toisenlaiseen lopputulokseen.

Äänen kaupallisen käytön osalta on edelleen käynnissä myös äärimmäisen mielenkiintoinen oikeuskäsittely, joka koskee näyttelijä Jasper Pääkköstä ja hänen kuvan, nimen ja äänen käyttöä Lähde & Co:n valtakunnallisessa mainoskampanjassa. Kiistan ydin liittyy siihen, että Pääkkönen katsoo, ettei antanut yhtiön mainoskampanjalle suostumustaan tässä laajuudessa ja hänen persoonaansa käytettiin mainoskampanjassa luvatta. Asiasta on kesäkuussa 2025 annettu Helsingin hovioikeuden ratkaisu S 23/2115, jossa tuomioistuin päätyi asiassa Pääkkösen kannalle,²¹³ mutta ratkaisusta on valitettu korkeimpaan oikeuteen. Mahdollinen käsittely korkeimmassa oikeudessa olisi tärkeä ennakkoratkaisu persoonallisuus oikeuksien kannalta, sillä kyseessä olisi ensimmäinen oikeustapaus, jossa korkein oikeus yksiselitteisesti käsittelee persoonan saamaa suojaa.

4.2.2 Kunnian ja maineen suoja

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä on useita kunnianloukkausta käsitteleviä ratkaisuja, mutta tapauksissa KKO 1972 II 6, KKO 2001:96 ja KKO 2000:83 on kuitenkin havaittavissa myös persoonallisuus oikeudellinen näkökulma. Tapaukset liittyvät henkilöstä otettuun kuvaan tai videomateriaaliin, sen esittämiseen asiayhteydestään irrotettuna ja kuvassa esiintyvälle henkilölle haitallisesta

---

²¹¹ MAO 540/19.

²¹² MAO 1996:25.

²¹³ HeIHO S 23/2115, nro. Nro 562, 18.6.2025.

näkökulmasta. Nämä tapaukset kytkeytyvät erityisesti maineen suojaan, sillä henkilön esittämistavalla on julkisesti rakennettu mielikuvaa siitä, että hän olisi osa ilmiötä, johon liittyy erityisen negatiivisia mielikuvia.

Tapauksessa KKO 1972 II 6 korkein oikeus otti kantaa tapaukseen, jossa henkilö A:n kuvaa oli käytetty kaupallisessa tarkoituksessa tavalla, joka loukkasi hänen kunniaansa. Tapauksessa aikakauslehti oli käyttänyt rattijuopumusta koskeneessa uutisessa valokuvaa, jossa esiintyi rattijuopumuksesta epäillyn henkilön lisäksi myös tapaukseen liittymätön A. Tuomioistuin katsoi kuvan käytön loukanneen A:n kunniaa, sillä kuvituskuvasta ja siihen yhdistetystä tekstistä olisi voinut päätellä myös A:n syyllistyneen rattijuopumukseen.²¹⁴ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu *Karhuvaara and Iltalehti v. Finland* käsitteli samaa tematiikkaa sillä erotuksella, että tapaukseen liittymätön henkilö oli kansanedustaja. Tässä yhteydessä tietojen julkaisun ei kuitenkaan katsottu loukanneen henkilön kunniaa, koska kyseessä oli kansanedustaja ja epäasiallisesti toiminut henkilö hänen puolisonsa.²¹⁵

Ratkaisussa KKO 2001:96 oli kyse hieman vastaavanlaisesta tapauksesta, joka käsitteli henkilön yksityisyyden suojaa ja hänen kuvansa käyttöä tapauksessa, johon liittyi negatiivista julkisuutta. Tapauksessa KKO 2001:96 aikakauslehdessä julkaistiin artikkeli, jossa käsiteltiin käräjäoikeudessa vireillä ollutta rikosasiaa, jossa A oli osallisena. Artikkelin kuvituksena käytettiin aiemmin toisessa lehdessä julkaistua valokuvaa A:sta, josta hän oli tunnistettavissa, sekä asiayhteydestä irrotettua kirjoitusta, josta kävi ilmi A:n nimi. Korkein oikeus katsoi, ettei A ollut aiemmasta lehtiartikkelista huolimatta sillä tavoin julkisesti tunnettu henkilö, jotta hänen kuvansa ja nimensä olisi ollut tarpeen julkaista rikosepäilyä koskevan jutun yhteydessä. Lehden katsottiin loukanneen A:n yksityiselämän suojaa ja kunniaa, sillä jutun katsottiin vahingoittaneen A:n mainetta pienellä paikkakunnalla.²¹⁶

Kahdesta edellisestä ratkaisusta poiketen KKO päätyi kuitenkin ratkaisussa KKO 2000:83 sille kannalle, ettei henkilön kuvan esittäminen televisiolähetyksessä negatiivisessa valossa loukannut hänen yksityiselämän suojansa. Tapauksessa A:n kuvaa oli käytetty uutislähetysten taustalla, joka käsitteli sukupuolitautien leviämistä

---

²¹⁴ KKO 1972 II 6.

²¹⁵ ECHR, judgement of 16 November 2004, *Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, no 53678/00, kohdat 44–48 ja 51–52.

²¹⁶ KKO 2001:96.

Suomessa. A työskenteli tanssijana ravintolassa, jonka mainostaulua, jossa A esiintyi, oli käytetty uutislähetysten kuvituskuvana. A:n mukaan tämä loi mielikuvaa siitä, että hän liittyisi sukupuolitautilien leviämiseen tai prostituutioon. KKO äänesti ratkaisusta ja päätyi sille kannalle, ettei A:n yksityisyyden suoja loukattu, eikä A:n kuvan käyttäminen eronnut muusta uutislähetyksessä olleesta kuvituksesta. Ratkaisuaan KKO perusteli muun muassa sillä, että A:n yksityiselämän suoja oli jo kaventunut julkisessa katutilassa olleen mainoksen vuoksi.²¹⁷ Asian osalta on merkille pantavaa se, että tuomioistuin käytännössä rinnasti kadulle näkyneen mainoksen muuhun julkiseen toimintaan. Olisiko tuomioistuin päätenyt samaan lopputulokseen, jos kuvassa olisikin näkynyt esimerkiksi miespuolinen yritysjohtaja? Persoonan suojan osalta KKO olisi mielestäni hyvin voinut päätyä myös päinvastaiseen lopputulokseen, etenkin verrattuna tuoreempaan ratkaisuun KKO 2001:96.

4.2.3 Oikeudenkäynnin asianosaisen suoja

Seuraavissa korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuissa KKO 2023:51 ja KKO 2023:69 tuomioistuin on ottanut kantaa henkilön persoonallisuuden suojaan tilanteissa, joissa on kyse oikeudenkäynnissä käytetyistä aineistoista ja niiden julkisuudesta. Tapauksissa on olennaista, että tuomioistuin viittaa ratkaisuihinsa termiin ”persoonallisuuden suoja”. Persoonallisuuden suojan tarkastelu perustui molemmissa tapauksissa erityisesti hallituksen esitykseen HE 13/2006 vp, jossa otettiin kantaa siihen, voiko oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuus loukata yksilön persoonan suojaa ja lopulta rajoittaa henkilön hakeutumista oikeussuojan piiriin.²¹⁸ Hallituksen esityksessä korostettiin, että oikeudenkäynnin julkisuutta koskevista periaatteista huolimatta pitäisi harkita, tulisiko yksilön persoonaa voimakkaasti loukkaavat tiedot pitää tästä syystä salassa.²¹⁹ Persoonallisuus oikeuksien näkökulmasta seuraavissa tapauksissa tulisikin mielestäni kiinnittää huomiota siihen, miten persoonan suoja voi asettua vastakkain muiden oikeussuojien kanssa ja miten tuomioistuin tätä suojaa punnitsee.

Ratkaisusta KKO 2023:51 tekee aiheen näkökulmasta kiinnostavan se, että tapaus koski henkilöstä oikeudenkäynnissä tehtyä äänitettä. Tapauksessa käräjäoikeuden

---

²¹⁷ KKO 2000:83.

²¹⁸ HE 13/2006 vp s. 49–50.

²¹⁹ HE 13/2006 vp s. 5.

kuulemisessa tehty äänitallenne rikosasian asianomistajasta julkaistiin sosiaalisessa mediassa, jossa sitä käsiteltiin asianomistajaa loukkaavalla tavalla. Tuomioistuin arvioi tapauksessa oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuuden olleen kuitenkin niin painava periaate, ettei pelkästään äänitteiden julkiseksi saattamisen katsottu loukanneen henkilön yksityiselämän suojaa, sillä itse pääkäsittely oli ollut julkinen.²²⁰ Mielestäni ratkaisua KKO 2023:51 olisi voinut käsitellä vahvemminkin persoonan suojan näkökulmasta ottaen huomioon, että tuomioistuin viittasi juuri tähän periaatteeseen ja hallituksen esitykseen HE 13/2006 vp ratkaisussaan. Asiassa oli myös nähtävissä selvästi asianomistajan tarkoitukselliseen häirintään viittaavia piirteitä, joten korkein oikeus käsitteli persoonan suojaa ehkä yllättävänkin kevyesti ottaen huomioon, että lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta²²¹ oli muutettu juuri tällaisten skenaarioiden varalta.

Tapauksessa KKO 2023:69 oli puolestaan kyse siitä, että toimittaja oli pyytänyt tuomioistuimelta rikosasiankäsittelyyn liittyneitä videotallenteita, josta vastaajat olivat selvästi tunnistettavissa. Tuomioistuin punnitsi, rikkoiko videotallenteiden luovuttaminen toimittajalle vastaajien yksityisyyden suojaa, mutta totesi kuitenkin, etteivät vastaajat nauti rikosasiassa vastaavanlaista yksityisyyden suojaa kuin esimerkiksi asianomistaja. Näiden kahden tapauksen osalta onkin huomattavaa se, että korkein oikeus päätyi molemmissa tapauksissa samaan ratkaisuun, vaikka tapauksessa KKO 2023:69 tuomioistuin asettiinkin sille kannalle, että juuri rikosasian asianomistajan asema tulisi käsittelyssä olla parempi verrattuna vastaajaan.

4.2.4 Huomioita KKO:n ratkaisukäytännöstä

Edellä kokoamani oikeustapausten luettelo osoittaa, miten persoonaa koskeva suoja nousee korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä esille, vaikka tätä ei olisikaan suoraan sanoitettu ratkaisuissa. Tuomioistuin on tulkinnut persoonan suojan varsin vakiintuneeksi tapauksissa, joihin liittyy henkilön kuvan tai muiden persoonan piirteiden käyttö kaupallisissa tarkoituksissa ilman lupaa.²²² Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön perusteella voisi siis todeta, että tuomioistuin on usein sivunnut ratkaisukäytännössään persoonallisuus oikeuksia ja tunnistanut näiden oikeuksien

²²⁰ KKO 2023:51.

²²¹ Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007).

²²² Hoikka 2004, s. 22. Lisäksi oikeuskäytännöstä esim. KKO 1940 I 10, KKO 1982-II-36, KKO 1986 II 131 ja KKO 1989:62

olemassaolon, mutta ei varsinaisesti vedonnut tähän varsinkaan terminologiassa. Persoonan ja samalla äänen oikeussuojasta tekeekin havaintojeni mukaan nykyisessä sääntelykehyksessä haastavan se, että suomalaisessa sääntelyjärjestelmässä persoonan saama suoja putoaa unionin sääntelykehysten tavoin useiden eri oikeussuojien väliin. Vahvinta suojaa persoonallisuuden piirteelleen vaikuttaisi toistaiseksi saavan, jos sitä on käytetty osana kaupallista toimintaa luvatta tai jos persoona on esimerkiksi valokuvassa esitetty tavalla, joka täyttää rikoslaissa määritellyn rikoksen, kuten kunnianloukkauksen, tunnusmerkit.

Seuraavaksi tarkastelen, millaista suojaa persoonan piirteille annetaan Ranskan, Espanjan ja Saksan sääntelykehyksessä. Olen valinnut nämä kolme maata tarkasteluun paitsi persoonallisuusosoikeuteen liittyvän vahvan suojan vuoksi, myös siitä syystä, että jokaisella maalla on hieman toisistaan poikkeava tapa lähestyä asiaa. Toivon huomion kiinnittyvän tässä yhteydessä erityisesti siihen, miten persoonaa koskeva suoja muodostuu maiden lainsäädännön kautta, millaisissa yhteyksissä tuomioistuin on suojan tunnistanut ja miten tämä suoja eroaa verrattuna EU:n ja Suomen sääntelykehukseen ja ratkaisukäytäntöön.

4.3 Ranska

4.3.1 Persoonallisuusosoikeuksia koskeva lainsäädäntö Ranskassa

Ranskalaisten tuomioistuinten ratkaisukäytäntöä tarkastellessa on selvää, että persoonan piirteiden suojaamiselle on Ranskassa pitkät perinteet. Ensimmäinen ratkaisu, jossa ranskalainen tuomioistuin punnitsi persoonan piirteiden suojaa, annettiin maassa jo vuonna 1858.²²³ Kyseisessä tapauksessa taiteilija oli piirtänyt kuvan tunnetusta näyttelijästä kuolinvuoteellaan ja myynyt piirtämänsä kuvan eteenpäin. Piirroksesta oli tehty myös jäljennöksiä, joita julkaistiin esimerkiksi sanomalehdissä. Kuvan levittämisen katsottiin rikkoneen näyttelijän perheen yksityisyyden suojaa, minkä lisäksi paheksuntaa herätti ajatus siitä, että taiteilija oli saanut taloudellista voittoa kuolevaa henkilöä kuvaavan piirroksen julkaisemisella.²²⁴ Persoonan piirteiden suojan on tuomioistuinten ratkaisukäytännön perusteella

²²³ T.P.I. Seine, June 16, 1858, D.P. III 1858, 52. Rachel Affair.

²²⁴ Logeais & Schroeder 1998, s. 514.

katsottu kattavan henkilön kuvan lisäksi nykyään myös esimerkiksi nimen, äänen, maineen, pseudonyymien, allekirjoituksen ja suvussa käytetyn moton.²²⁵

Suomen tapaan myös Ranskassa persoonaa koskeva suoja kuuluu lähtökohtaisesti yksityiselämän suojan alle. Ranskan perustuslakineuvosto on linjannut yksityisyyden suojan kuuluvan Ranskan Ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistuksen²²⁶ 2 artiklan²²⁷ alaisuuteen, jossa säädetään yhteiskunnan velvollisuudesta turvata kansalaisten oikeus vapauteen, turvallisuuteen ja omistusoikeuteen sekä sarron vastustamiseen.²²⁸ Yksityiselämän suojasta säädetään tarkemmin Ranskan *Code civil*issa²²⁹ eli siviililakikirjassa. Code civilin 9 artikla²³⁰ sisältää sanatarkasti vain ytimekkäästi ilmaistun periaatteen jokaisen oikeuteen siihen, että heidän yksityiselämänsä kunnioitetaan, ja tuomioistuimen oikeudesta määrätä tällaisesta loukkauksesta rangaistus. Ranskan oikeuskäytännössä 9 artiklan on tarkennettu kattavan laajemmin juuri persoonaan liittyviä oikeuksia, kuten henkilön omakuvan tai äänen suojan.²³¹

Vastaavalla tavalla kuin suomalaisessa lainsäädännössä, myös Ranskan rikoslaissa *Code pénal*issa²³² säädetään tarkemmin yksityiselämän suojaa koskevien loukkausten rangaistuksista. Rikoslain 226-1 artiklan²³³ mukaan yksityisyyttä loukkaavista teoista on säädetty rangaistaviksi esimerkiksi henkilöstä otetun ääninauhon, videon tai kuvan luvaton tallentaminen tai esittäminen, jos tämä on tapahtunut yksityisissä tiloissa. Rikoslain 226-8 artiklassa puolestaan kielletään vastaavan aineiston julkaisu ilman henkilön lupaa. Nämä voisivat rinnastua suomalaisen rikoslain (39/1889) 24:5–6 § salakuuntelua ja salakatselua koskeviin säännöksiin. Ranskan tuomioistuimet ovat kuitenkin tulkinneet kyseisten artikloiden tarkoittavan

---

²²⁵ Kurnit et al. 2016, s. 26–27.

²²⁶ Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen de 1789.

²²⁷ Article 2. Le but de toute association politique est la conservation des droits naturels et imprescriptibles de l'homme. Ces droits sont la liberté, la propriété, la sûreté, et la résistance à l'oppression.

²²⁸ Cantero et al. 2010, s. 8.

²²⁹ Code civil, version en vigueur au 27 juin 2025.

²³⁰ Article 9. Chacun a droit au respect de sa vie privée. Les juges peuvent, sans préjudice de la réparation du dommage subi, prescrire toutes mesures, telles que séquestre, saisie et autres, propres à empêcher ou faire cesser une atteinte à l'intimité de la vie privée : ces mesures peuvent, s'il y a urgence, être ordonnées en référé.

²³¹ Logeais & Schroeder 1998, s. 519.

²³² Code pénal, version en vigueur au 27 juin 2025.

²³³ Article 226-1. Est puni d'un an d'emprisonnement et de 45 000 euros d'amende le fait, au moyen d'un procédé quelconque, volontairement de porter atteinte à l'intimité de la vie privée d'autrui: 1. En captant, enregistrant ou transmettant, sans le consentement de leur auteur, des paroles prononcées à titre privé ou confidentiel; 2. En fixant, enregistrant ou transmettant, sans le consentement de celle-ci, l'image d'une personne se trouvant dans un lieu privé.

persoonan saaman suojan kannalta lähes mitä tahansa äänitettä tai kuvaa, josta henkilö on tunnistettavissa ja jota henkilö ei olisi halunnut julkaistavaksi.²³⁴ Vuonna 2024 toteutetussa lakiuudistuksessa 226-8 kohtaa²³⁵ täydennettiin kattamaan myös tekoälyllä tuotettu aineisto, jos tämä on tehty suostumuksetta ja aineistosta ei käy ilmi sen tekoälylähtöisyys.²³⁶ Saman lakiuudistuksen yhteydessä rikoslakiin lisättiin 226-8-1 artikla²³⁷, joka kielsi tekoälyllä suostumuksetta tehdyt seksuaalisäältäiset materiaalit ja näiden levittämisen kolmen vuoden vankeusrangaistuksen ja uhkasakon uhalla. Materiaaliin lasketaan kuuluvaksi ääni-, video- ja/tai kuvasisällöt,²³⁸ eli lakiuudistus oli suora vastaus syväväarennösten yleistymiseen.

Suomesta poiketen, Ranskassa kunnianloukkauksesta säädetään rikoslain sijaan tarkemmin lehdistönvapauslaissa *Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse*²³⁹, mikä kuvastaa ehkä osaltaan ilmaisunvapauden tärkeää asemaa Ranskassa. Lain 32 artiklassa²⁴⁰ tuomitaan rangaistavaksi kunnianloukkaus (*la diffamation*) ja 33 artiklassa²⁴¹ puolestaan solvaus (*l'injure*). Solvaus katsotaan tekona vakavammaksi, jos sen on tehnyt julkisessa asemassa oleva henkilö²⁴² ja kohdistanut tekonsa tiettyä ryhmää vastaan. Lain 29 artiklan 1 momentin²⁴³ mukaan rangaistavaa on myös, jos kunnianloukkaus kohdistuu henkilöön tai ryhmään, jota ei ole suoraan nimetty,

---

²³⁴ Logeais & Schroeder 1998, s.515–516.

²³⁵ Article 226-8. [--] Est assimilé à l'infraction mentionnée au présent alinéa et puni des mêmes peines le fait de porter à la connaissance du public ou d'un tiers, par quelque voie que ce soit, un contenu visuel ou sonore généré par un traitement algorithmique et représentant l'image ou les paroles d'une personne, sans son consentement, s'il n'apparaît pas à l'évidence qu'il s'agit d'un contenu généré algorithmiquement ou s'il n'en est pas expressément fait mention. [--]

²³⁶ Code pénal, Article 226-8. Modifié par LOI n°2024-449 du 21 mai 2024 - art. 15.

²³⁷ Article 226-8-1. [--] Est assimilé à l'infraction mentionnée au présent alinéa et puni des mêmes peines le fait de porter à la connaissance du public ou d'un tiers, par quelque voie que ce soit, un contenu visuel ou sonore à caractère sexuel généré par un traitement algorithmique et reproduisant l'image ou les paroles d'une personne, sans son consentement. [--]

²³⁸ Code pénal, Article 226-8-1. Création LOI n°2024-449 du 21 mai 2024 - art. 21.

²³⁹ Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse.

²⁴⁰ Article 32. La diffamation commise envers les particuliers par l'un des moyens énoncés en l'article 23 sera punie d'une amende de 12 000 euros. [--]

²⁴¹ Article 33. L'injure commise par les mêmes moyens envers les corps ou les personnes désignés par les articles 30 et 31 de la présente loi sera punie d'une amende de 12 000 euros et d'une peine de travail d'intérêt général. [--]

²⁴² Article 33. [--] Lorsque les faits mentionnés aux troisième et quatrième alinéas du présent article sont commis par une personne dépositaire de l'autorité publique ou chargée d'une mission de service public dans l'exercice ou à l'occasion de l'exercice de ses fonctions ou de sa mission, les peines sont portées à trois ans d'emprisonnement et à 75 000 euros d'amende. [--]

²⁴³ Article 29. [--] La publication directe ou par voie de reproduction de cette allégation ou de cette imputation est punissable, même si elle est faite sous forme dubitative ou si elle vise une personne ou un corps non expressément nommés, mais dont l'identification est rendue possible par les termes des discours, cris, menaces, écrits ou imprimés, placards ou affiches incriminés. [--]

mutta joka on viestistä tunnistettavissa, eli myös epäsuora loukkaus täyttää ranskalaisen lain mukaan kunnianloukkauksen tunnusmerkit.

Ranskan immateriaalioikeuksia koskeva laki *Code de la propriété intellectuelle*²⁴⁴ antaa puolestaan vahvempaa suojaa esiintyvien taiteilijoiden persoonalle. Tämä on kiinnostava näkökulma ottaen huomioon luovan työn tekijöiden aseman ja Tanskassa parhaillaan esillä olevan lakiuudistuksen. Lain 212-2 artiklan²⁴⁵ mukaan esittäville taiteilijoilla on oikeus siihen, että heidän nimeään, asemaansa ja esiintymistään kunnioitetaan ja tämä oikeus on siirrettävissä heidän perillisilleen esiintyjän kuollessa. Esiintyjien persoonalle annettu suoja on siis jonkinlainen tekijänoikeuden kaltainen oikeus, joka on voimassa myös esiintyjän kuoleman jälkeen. Oikeuskäytännössä 212-2 artiklan tulkinta välittyy erityisesti siinä, että monet persoonallisuus oikeuksia käsittelevät tuomiot koskevat juuri julkisuuden henkilöitä.

4.3.2 Persoonallisuus oikeuksia koskevat oikeustapaukset Ranskassa

Ranskassa on annettu useita tapauksia, jotka liittyvät suoraan henkilön persoonan hyödyntämiseen ja tätä koskevaan suojaan. Erityisesti *Papillon*²⁴⁶ on Ranskassa tunnettu ratkaisu siitä syystä, että tuomioistuimien erotti ratkaisussa ensimmäistä kertaa omakuvan suojan yksityisyyden suojasta erilliseksi oikeudeksi.²⁴⁷ Ratkaisu koski entisestä rangaistusvangista, Henri Charriéresta, tehtyä kirjaa, joka käsitteli hänen vankilaansa joutumista neljäkymmentä vuotta aikaisemmin. Kirjan julkaisun ei katsottu loukanneen Charriéren yksityisyyden suojaa, sillä hän oli itse tuonut vankilatuumionsa julkisuuteen jo vuosia aiemmin, vaan omakuvan suojaa, sillä Charrière ei ollut antanut suostumustaan kuvansa käyttöön kirjan kannessa.²⁴⁸

Ranskalaiset tuomioistuimet ovat lisäksi käsitelleet useita sellaisia tapauksia, jotka eivät liity suoraan henkilöiden persoonaan tai näiden piirteisiin, vaan piirteiden jäljittelyyn. Aihevalintani kannalta juuri tällaiset tapaukset ovat mielenkiintoisia, joten keskityn tässä yhteydessä tarkastelemaan jäljittelyä koskevia ratkaisuja

---

²⁴⁴ Code de la propriété intellectuelle, version en vigueur au 27 juin 2025.

²⁴⁵ Article 212-2. L'artiste-interprète a le droit au respect de son nom, de sa qualité et de son interprétation. Ce droit inaliénable et imprescriptible est attaché à sa personne. Il est transmissible à ses héritiers pour la protection de l'interprétation et de la mémoire du défunt.

²⁴⁶ T.G.I. Paris, ord. ref., Feb. 27, 1970, JCP 1970, II, 16293. Papillon.

²⁴⁷ Logeais & Schroeder 1998, s. 515.

²⁴⁸ Logeais & Schroeder 1998, s. 515.

tarkemmin. Tapauksissa on lisäksi havaittavissa immateriaalioikeuksia käsittelevän lain 212–2 artiklan vaikutus.

Tapauksessa *Belmondo, Hallyday & Vartan v. Eminence*²⁴⁹ Pariisin *Tribunal de grande instance* punnitsi tunnettujen laulajien persoonan saamaa suojaa tilanteessa, jossa Eminence-alusvaatemainoksessa oli käytetty heitä muistuttaneita malleja, ja esiintyjien ihailijat otaksuivat heidän mainostaneen alusvaatteita itse. Tapauksessa oli olennaista, että mainokseen oli tarkoituksella valittu sellaisia malleja, jotka muistuttivat juuri kyseisiä henkilöitä. Vaikka mainoksessa viitattiin suoraan mallien olevan jäljittelijöitä, mainos ei kuitenkaan onnistunut tekemään tarpeeksi selväksi, etteivät Jean-Paul Belmondo, Johnny Hallyday ja Sylvie Vartan esiintyneet siinä itse.²⁵⁰ Tuomioistuin katsoi Eminencen loukanneen heidän persoonaansa ja esiintyjien olleen oikeutettuja korvauksiin. Tuomioistuin katsoi kuitenkin, ettei persoonan luvattomasta käytöstä aiheutunut heille suoraan taloudellisia tappioita, sillä henkilöt eivät olleet itse tehneet kaupallisia mainoksia aiemmin.²⁵¹

Äänen oikeussuojaa punnittiin suoraan tapauksessa *Piéplu v. Régie Française de Publicité*²⁵², jossa käsinuket imitoivat näyttelijä Claude Piéplun ääntä ja eleitä mainoksessa. Piéplu ei ollut antanut suostumustaan mainokselle tai siihen osallistumiselle, joten sen katsottiin rikkoneen hänen persoonallisuus oikeuksiaan.²⁵³ Tapauksessa ei ollut kyse siitä, että käsinukke olisi ollut erityisen tarkka kopio Piéplusta vaan juuri mainoksessa käytetyn imitaation vastaavuus, josta ei käynyt ilmi, ettei hän itse ollut osallistunut sen tekemiseen.²⁵⁴ Ratkaisussa *Depardieu v. Suchard*²⁵⁵ oli vastaavasti kyse näyttelijä Gérard Debardieuta muistuttaneen englantilaisnäyttelijän käyttämisestä suklaamainoksessa. Tuomioistuin katsoi, että mainoksen näköismalli oli valittu ainoastaan siitä syystä, että mainos voisi käyttää hyväkseen Depardieun tunnettavuutta ja hyötyä tästä kaupallisesti.²⁵⁶ Aiheen osalta nostan lisäksi esille vielä tapauksen *Mile H. v. Sarl Editions des Savanes*²⁵⁷, joka olisi jo nykyisellään yhdistettävissä erityisesti deepfake-tekniikkaan ja naiseen

²⁴⁹ T.G.I. Paris, 3e ch., Feb. 24, 1976. *Belmondo, Hallyday & Vartan v. Eminence*.

²⁵⁰ Logeais & Schroeder 1998, s. 514.

²⁵¹ Lapter 2007, s. 286–287.

²⁵² T.G.I Paris, Dec. 3, 1975, D. 1977–211. *Piéplu v. Régie Française de Publicité*.

²⁵³ Logeais & Schroeder 1998, s. 520.

²⁵⁴ Logeais & Schroeder 1998, s. 520–521.

²⁵⁵ T.G.I. Paris, Oct. 17, 1984, D. 1985, Somm. 324.

²⁵⁶ Logeais & Schroeder 1998, s. 514.

²⁵⁷ T.G.I. Paris, Oct. 27, 1988, D. 1989, Somm. 358.

kohdistuvaan verkkohäirintään. Tapaus koski eroottisia kuvia, jotka jäljittelivät ranskalaisen olympiauimarin tunnetuksi tekemiä vesitanssiesityksiä. Tuomioistuim katsoi, että Newlook-lehdessä julkaistujen kuvien perusteella yleisölle saattoi perustellusti muodostua käsitys siitä, että uimari esiintyi alastonkuvissa itse ja lehden katsottiin loukanneen uimarin persoonallisuusosoituksia.²⁵⁸

Ranskan osalta on huomattavaa, että persoonan piirteiden suojalle on olemassa selkeästi tunnistettu ja vahva periaate. Suojattavia piirteitä ei kuitenkaan ole määritelty tarkasti ranskalaisessa lainsäädännössä, vaan suoja perustuu juuri tuomioistuinten vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön. Syvävääreännösten osalta mielenkiintoista on se, että maassa on jo tunnettuja jäljittelyyn liittyneitä oikeustapauksia vuosikymmenten takaa, jolloin esimerkiksi äänikloonausta koskevat tapaukset voisivat tulevaisuudessa asettua samaan linjaan aiemman tulkinnan kanssa. Ranska on myös viime vuosien aikana toteuttanut useita lakiuudistuksia, joilla maassa on entisestään vahvistettu persoonan suojaa ja pyritty vastaamaan juuri syvävääreännösten aiheuttamaan uhkaan.²⁵⁹

4.4 Espanja

4.4.1 Persoonallisuusosoituksia koskeva lainsäädäntö Espanjassa

Seuraavaksi perehdyn, miltä persoonallisuusosoituksiin liittyvä sääntelykenttä näyttää Espanjassa. Espanjan sääntelykehyksessä persoonallisuusosoitukset kiteytyvät erityisesti käsitteeseen oikeudesta omakuvan suojaan, *derecho a la propia imagen*, joka on nimetty yhdeksi suojattavaksi oikeudeksi Espanjan perustuslaissa. Ranskaan ja erityisesti Suomeen verrattuna selvänä erona näyttäytyykin se, että Espanjassa persoonallisuusosoitusten suoja on sanoitettu heti perustuslain tasolta lähtien.

Espanjan perustuslaissa, *Constitución Española de 1978*, persoonallisuusosoitukset tunnistetaan yksilölle kuuluviksi perusoikeuksiksi, jotka Suomen ja Ranskan tapaan on yhdistetty henkilöä itseään ja tämän perhettä koskevaan yksityisyyden suojaan. Perustuslain²⁶⁰ 18.1 artiklan²⁶¹ mukaan jokaisella on oikeus kunnian, yksityisyyden,

²⁵⁸ Logeais, Schroeder 1998, s. 520-521.

²⁵⁹ Dahan 2025.

²⁶⁰ Constitución Española. núm. 311, de 29/12/1978.

²⁶¹ Artículo 18.1: Se garantiza el derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

perhe-elämän²⁶² ja *omakuvan* suojaan. Oikeuskirjallisuudessa perustuslain 18.1 artiklan onkin katsottu muodostavan suojan oikeastaan kolmelle erilliselle oikeudelle, jotka liittyvät kiinteästi toisiinsa: kunnialle, yksityisyydelle ja omakuvulle.²⁶³ Espanjassa omakuvan suoja on siis Ranskan tavoin tunnistettu yksityisyyden suojasta erilliseksi oikeudeksi. Huomioitavaa on, ettei Espanjan perustuslaissa ole suoraan määritelty, mitä omakuvan suojalla tarkoitetaan, joten varsinainen määritelmä muodostuu täydentävän lainsäädännön ja oikeuskäytännön kautta. Käytän tässä yhteydessä äänen oikeuksia tarkastellessa ”omakuvan” käsitettä, sillä termiä käytetään Espanjan sääntelykehyksessä vakiintuneesti.

Perustuslain 18.1 artiklaa on tarkennettu erityisesti orgaanisessa laissa *Ley Orgánica 1/1982*²⁶⁴, jossa määritellään, mitä omakuvan suojaan kuuluu. Espanjan oikeusjärjestyksessä orgaanisilla lailla täydennetään esimerkiksi perustuslain säädöksiä. Orgaanisen lain LO 1/1982 persoonallisuus oikeuksia tarkentava määritelmä löytyy lain 7 artiklasta, jossa omakuvansuojan on määritelty koskevan myös esimerkiksi ääntä²⁶⁵: lain 7 artiklan 6 kohdan²⁶⁶ mukaan henkilön nimen, äänen ja kuvan käyttö ilman lupaa on kielletty esimerkiksi mainonnassa ja muissa kaupallisissa tarkoituksissa. Laista löytyvät siis periaatteet sille, että yksilöllä on oikeus hallita persoonansa julkista käyttöä erityisesti silloin, kun tähän liittyy kaupallisia tarkoituksia, eikä henkilö ole antanut toiminnalle suostumustaan. Lain 1 artiklan 3 kohdan²⁶⁷ mukaan henkilön omakuvaan liittyvät persoonallisuus oikeudet ovat luovuttamattomia, mikä kuvastaa varsin vahvaa lain tasoista suojaa.

Omakuvan suojaan liittyy kuitenkin rajoituksia koskien esimerkiksi julkisessa asemassa toimivia henkilöitä. Lain 8 artiklan 2 kohdassa²⁶⁸ nimittäin tarkennetaan,

---

²⁶² Huomiona, että esimerkiksi Suomen yksityiselämän suojaa koskevasta perustuslain 10 § puuttuu maininta perhe-elämän suojasta kokonaan. Hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp, s. 53) kuitenkin täsmennetään tämän periaatteen sisältyvän yksityiselämän suojaan myös Suomessa. Perhe-elämää ei ole HE:n perustelujen mukaan kuitenkaan kirjoitettu pykälän sisälle johtuen esimerkiksi haasteista liittyen ”perhe” -käsitteen määrittelyyn.

²⁶³ Sánchez de Diego 2018, s. 403–404

²⁶⁴ Ley Orgánica 1/1982, de 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

²⁶⁵ Sánchez de Diego 2018, s. 406.

²⁶⁶ Artículo séptimo, 6: La utilización del nombre, de la voz o de la imagen de una persona para fines publicitarios, comerciales o de naturaleza análoga.

²⁶⁷ Artículo primero, 3: El derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen es irrenunciable, inalienable e imprescriptible. [--]

²⁶⁸ Artículo octavo, 2. En particular, el derecho a la propia imagen no impedirá: a) Su captación, reproducción o publicación por cualquier medio cuando se trate de personas que ejerzan un cargo público o una profesión de notoriedad o proyección pública y la imagen se capte durante un acto público o en lugares abiertos al público. b) La utilización de la caricatura de dichas personas, de acuerdo con el uso social.

että omakuvan suoja on alhaisempi päättävässä asemassa olevilla tai julkisuuden henkilöillä, joita koskee myös niin sanottu parodiapoikkeus. Lain 8 artiklan 1 kohdan²⁶⁹ mukaan aineiston käyttöä ei myöskään rajata tilanteissa, johon liittyy historiallinen intressi, koskevat tieteellistä tutkimustyötä tai ovat muutoin katsottava kulttuurillisesti merkittäväksi. Organisen lain 9 artiklassa säädetään myös vahingonkorvauksista, joita yksilö voi saada omakuvan suojan loukkauksesta. Lain 9 artiklan 3 kohdan²⁷⁰ mukaan loukkauksen katsotaan tapahtuneeksi jo tilanteessa, jossa persoonallisuus oikeuksien luvattomasta käytöstä on olemassa näyttöä, jolloin yksilön todistustaakka itseensä kohdistuneesta loukkauksesta voidaan tulkita varsin kevyeksi. Huomioitavaa on, ettei LO 1/1982 kuitenkaan sisällä tarkempia lakiviittauksia sen osalta, miten näiden oikeuksien toteutumista säädellään.

Persoonallisuus oikeudet saavat Suomen ja Ranskan lainsäädännön tapaan suojaa myös Espanjan rikoslainsäädännöstä. Espanjan rikoslain *Ley Orgánica 10/1995 del Código Penal*²⁷¹ 197 artiklassa säädetään yksityisyyden suojaa koskevista loukkauksista. Artiklan 197(7) kohdan²⁷² mukaan henkilöstä suostumuksetta otettujen kuvien, videoiden tai äänitteiden julkinen käyttö tai levittäminen on rangaistavaa. Rikoslain II luvussa säädetään lisäksi kunnianloukkauksesta (*de la injuria*), jonka määrittellään 208 artiklan 1 momentissa²⁷³ tarkoittavan paitsi henkilön kunniaa ja mainetta, myös hieman yllättäen omanarvontuntoa (*propia estimación*).

Aiheeni kannalta on keskeistä, että Ranskan ja Tanskan ohella myös Espanjassa on 2020-luvulla käynnistetty useita lainsäädäntöön liittyviä muutoshankkeita, joiden tarkoitus on vastata juuri tekoälyn ja syvävääreännösten uhkaan omakuvan

---

²⁶⁹ Artículo octavo, 1. No se reputará, con carácter general, intromisiones ilegítimas las actuaciones autorizadas o acordadas por la Autoridad competente de acuerdo con la ley, ni cuando predomine un interés histórico, científico o cultural relevante.

²⁷⁰ Artículo novena, 3. La existencia de perjuicio se presumirá siempre que se acredite la intromisión ilegítima. La indemnización se extenderá al daño moral, que se valorará atendiendo a las circunstancias del caso y a la gravedad de la lesión efectivamente producida, para lo que se tendrá en cuenta, en su caso, la difusión o audiencia del medio a través del que se haya producido.

²⁷¹ Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

²⁷² Artículo 197(7). Será castigado con una pena de prisión de tres meses a un año o multa de seis a doce meses el que, sin autorización de la persona afectada, difunda, revele o ceda a terceros imágenes o grabaciones audiovisuales de aquella que hubiera obtenido con su anuencia en un domicilio o en cualquier otro lugar fuera del alcance de la mirada de terceros, cuando la divulgación menoscabe gravemente la intimidad personal de esa persona.

²⁷³ Artículo 208. Es injuria la acción o expresión que lesionan la dignidad de otra persona, menoscabando su fama o atentando contra su propia estimación. [--]

oikeuksille. Ehdotetut muutokset ovat koskeneet esimerkiksi orgaanista lakia LO 1/1982 ja Espanjan rikoslakia. Espanjan parlamentin alaisuudessa toimiva monikansallinen parlamentaarinen ryhmä (*Grupo Parlamentario Plurinacional SUMAR*) antoi vuoden 2023 aikana lakiehdotuksen, jonka tarkoituksena oli vastata uhkiin, joihin nykyinen sääntelykehys ei pysty enää vastaamaan syvävääreännösten kehittymisen vuoksi. Lakiesityksessä tunnistettiin syvävääreännösten väärinkäytön olevan muiden haasteiden osalta erityisesti sukupuolittunut ongelma, sillä suuri osa syvävääreännöksistä on tehty naispuolisista henkilöistä häpäisytarkoituksessa.²⁷⁴ SUMAR:n ehdotuksen ohella myös Espanjan rikoslakiin on samasta syystä ehdotettu sellaisten syvävääreännösten kriminalisointia, johon liittyy seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavia tai muulla tavoin nöyryyttäviä piirteitä. Muutoksella on tarkoitus suojata naisten ohella erityisesti alaikäisiä.²⁷⁵

Parlamentaarisen ryhmän lakiehdotuksessa näkyy suoraan myös EU:n tekoälyasetuksen vaatimukset, sillä esityksen mukaan orgaaniseen lakiin LO 1/1982 ehdotetaan lisättäväksi, että tunnistettavasta henkilöstä tehty syvävääreännös edellyttää ensinnäkin tämän lupaa ja toiseksi syvävääreännökset on merkittävä selvästi.²⁷⁶ Lakiehdotuksen mukaan syvävääreännökset luokiteltaisiin jatkossa harhaanjohtavaksi markkinoinniksi, jos tekoälylähtöisyys ei käy materiaalista suoraan ilmi. Periaate tuskin jää valvomatta sillä lain rikkomisesta voisi aiheutua yrityksille huomattavia sanktioita: rikkomuksen perusteella myönnetty sakko voisi olla suuruudeltaan jopa 35 miljoonaa euroa tai vaihtoehtoisesti 7 % yrityksen vuosittaisesta liikevaihdosta.²⁷⁷

Omakuvaa ja tätä kautta henkilön ääntä koskevan suojan voidaan siis lähtökohtaisesti arvioida olevan Espanjassa varsin vahva: omakuvaan kuuluvat oikeudet on tunnistettu perustuslain tasoisesti ja maassa on käynnissä useita aiheeseen liittyviä lakimuutoksia. Lainsäädäntö itsessään jättää kuitenkin vielä monta kysymystä avoimeksi, jolloin omakuva koskeva sääntely on Espanjassakin määrätynyt tarkemmin vasta oikeuskäytännön perusteella.²⁷⁸

---

²⁷⁴ Congreso de los Diputados 2023, s. 2.

²⁷⁵ Government of Spain, press release 25.3.2025.

²⁷⁶ Congreso de los Diputados 2023, s. 6.

²⁷⁷ Reuters. Spain to impose massive fines for not labelling AI-generated content. 11.3.2025.

²⁷⁸ Sánchez de Diego 2018, s. 403

4.4.2 Persoonallisuus oikeuksia koskevat oikeustapaukset Espanjassa

Espanjassa keskeinen ratkaisu, jossa punnittiin juuri äänen oikeussuojaa, on perustuslakituomioistuimen²⁷⁹ ratkaisu 117/1994²⁸⁰, jossa tuomioistuin vahvisti omakuvan suojan kattavan muun muassa henkilön kuvan, nimen ja äänen. Oikeuksien suoja perustuu perustuslakituomioistuimen mukaan siihen, että ääni liittyy olennaisesti siihen, miten henkilön persoona ilmenee.²⁸¹ Ratkaisussa oli muuten kyse siitä, voiko henkilö jälkikäteen peruuttaa antamansa suostumuksen kuvansa julkiselle kaupalliselle käytölle. Tuomioistuin linjasi ratkaisussaan, että jo annetun suostumuksen peruuttaminen on mahdollista, mutta tämä ei voi astua voimaan taannehtivasti, jolloin esimerkiksi jo valmistetut materiaalit koituisivat muutoin kustantajan tappioksi.²⁸²

Perustuslakituomioistuin on sittemmin rajannut omakuvan suojan laajuutta kapeammaksi, esimerkiksi tapauksessa *Emilio Aragón v. Proborín* (81/2001), joka koski henkilön persoonan epäsuoraa jäljittelyä mainostamistarkoituksessa. Emilio Aragón tuli 1990-luvulla Espanjassa tunnetuksi esiintyjänä, jonka hahmon tunnusmerkkeihin kuului *Me huelen los pies* -kappaleen laulaminen valkoisissa, pitkävartisissa lenkkareissa. Kappale tarkoittaa vapaasti suomennettuna ”Jalkasi haisevat (pahalta)”. Kenkäalan yritys laati tähän liittyen mainoksen, jossa ei suoraan hyödynnetty Aragónin ääntä, kuvaa, nimeä tai olemusta, mutta jossa näkyivät valkoisissa, pitkävartisissa lenkkareissa esiintyvän henkilön jalat ja viesti ”*La persona más popular de España está dejando de decir te huelen los pies*” (”Espanjan tunnetuin henkilö ei enää väitä jalkojesi haisevan”). Perustuslakituomioistuimen mukaan mainoksella ei loukattu Aragónin omakuvan suoja, vaikka mainoksessa hyödynnettiin Aragónin julkisuuskuvaan liittyneitä piirteitä ja viitattiin tämän tunnetuksi tekemään lauluun. Tuomioistuimen ratkaisu tarkoittaa, että epäsuora viittaus henkilön rakentaman hahmon karikatyyriin kaupallisessa tarkoituksessa ei vielä tarkoita, että henkilön omaa omakuvan suoja olisi loukattu.²⁸³

---

²⁷⁹ Espanjassa (toisin kuin Suomessa) perustuslain tulkinnan tarkentaminen kuuluu perustuslakituomioistuimelle. Tästä johtuen perustuslakituomioistuimen ratkaisuilla on erityisen painava merkitys paitsi perustuslain tulkinnan myös muiden tuomioistuinten ratkaisukäytännön kannalta.

²⁸⁰ Tribunal Constitucional de España, Sentencia 117/1994, de 25 de abril.

²⁸¹ Tribunal Constitucional de España, Sentencia 117/1994, de 25 de abril, II. Fundamentos jurídicos, 3.

²⁸² Tribunal Constitucional de España, Sentencia 117/1994, de 25 de abril, II. Fundamentos jurídicos, 8.

²⁸³ Tribunal Constitucional de España, Sentencia 81/2001, de 26 de marzo.

Espanjan korkein oikeus *Tribunal Supremo* on puolestaan käsitellyt äänen oikeussuojaa esimerkiksi seuraavissa varsin tuoreissa oikeustapauksissa, joista toinen käsitteli kuolleen henkilön omakuvan suojaa ja toinen puolestaan ei-julkisuudesta tunnetun henkilön parodioimista julkisesti. Tapauksessa 486/2022²⁸⁴ kuolleen muusikon nimeä ja kuvaa oli hyödynnetty kaupallisen festivaalin mainonnassa ilman perillisten suostumusta. Tuomioistuimen mukaan festivaali loukkasi perillisille kuuluvaa oikeutta päättää henkilön identiteettiin kuuluvien piirteiden kaupallisesta käytöstä. Tuomioistuin toisti aiemman tulkinnan siitä, että suojattaviin piirteisiin kuuluvat muun muassa henkilön nimi, kuva ja ääni, mutta tulkinta tarkennettiin koskevan myös kuolleita henkilöitä.²⁸⁵ Ratkaisussa 92/2009²⁸⁶ käsiteltiin puolestaan poliisivirkailijana toimineen henkilön kuvan ja äänen esittämistä asiayhteydestään irrotettuna. Tapauksessa tuomioistuin punnitsi omakuvan suojaa erityisesti sananvapauden ja parodiapoikkeuksen näkökulmasta. Poliisista kuvattua materiaalia oli esitetty televisio-ohjelmassa, jossa hänestä kuvattuun alkuperäiseen materiaaliin oli jälkikäteen dubattu todellisuudesta poikkeava keskustelu. Korkein oikeus katsoi, että poliisivirkailijan äänen satiirinen jäljittely julkisesti oli loukannut tämän omakuvan suojaa, sillä poliisina työskentelyn ei voitu katsoa olevan siinä mielessä julkinen tehtävä, että hänen suojansa olisi sen perusteella kaventunut.²⁸⁷

Espanjan oikeuskäytännössä on aiheen kannalta olennaista, että tuomioistuimet ovat tarkastelleet omakuvan suojaa myös edesmenneille henkilöille kuuluvana oikeutena, sekä punninneet suojaa vastakkain sanan- ja ilmaisunvapauden kanssa. Erityisesti Suomeen verrattuna persoonan suoja näyttäytyykin vahvalta sekä Ranskassa että Espanjassa. Espanjassa oikeussuoja on vahva suoraan lakiin sanoitettuna periaatteena, Ranskassa puolestaan tuomioistuinten ratkaisukäytännön perusteella.

4.5 Saksa

4.5.1 Persoonallisuus oikeuksia koskeva lainsäädäntö Saksassa

Saksassa persoonallisuus oikeuksia koskevat periaatteet on tunnustettu Ranskan tavoin jo varsin varhaisessa vaiheessa. Saksan persoonallisuus oikeuksia suojaavan

---

²⁸⁴ Tribunal Supremo, Sala de lo Civil, Sentencia núm. 486/2022.

²⁸⁵ Tribunal Supremo, Sala de lo Civil, Sentencia núm. 486/2022, CUARTO. Motivo tercero de casación, nr 4.

²⁸⁶ Tribunal Supremo, Sala Primera, de lo Civil, Sentencia núm. 92/2009.

²⁸⁷ Tribunal Supremo, Sala Primera, de lo Civil, Sentencia núm. 92/2009,

lainsäädännön voidaan katsoa saaneen alkunsa *Bismarck*-tapauksesta vuodelta 1899²⁸⁸, jossa käsiteltiin Saksan entisen valtakunnankanslerin Otto von Bismarckin ruumiista otettuja valokuvia. Bismarckin menehdyttyä valokuvaajat tunkeutuivat hänen kotiinsa ja myivät edelleen julkaistavaksi tämän kuolinvuoteelta otettuja kuvia. Tapaus oli yksi varhaisimmista, jossa tuomioistuin ylipäätänsä käsitteli kuvattavan oikeuksia ja kuvien julkaisemista.²⁸⁹ Persoonallisuusosoikeuksien osalta Saksassa on etenkin toisen maailmansodan seurauksena toteutettu useita yhteiskunnallisia uudistuksia, joissa on vahvistettu periaatetta yksilön ihmisarvon ja tätä myötä myös persoonan suojasta.²⁹⁰ Saksan lainsäädännössä persoonallisuusosoikeuksien suoja on Espanjan ja Ranskan tavoin kirjattu perustuslakiin, mutta suojan sisältöä ei ole määritelty sanatarkasti, kuten ei Ranskassakaan.

Tuomioistuinten ratkaisukäytännössä²⁹¹ persoonallisuusosoikeuksien on katsottu kuuluvan erityisesti Saksan perustuslain²⁹² (*Grundgesetz*) 1 ja 2 artiklojen alle. Perustuslain 1 artikla²⁹³ käsittelee yksilön ihmisarvoa ja viranomaisten velvollisuutta toimia tämän oikeuden turvaamiseksi, 2 artikla puolestaan yksilön henkilökohtaisia vapauksia. Perustuslain 2(1) artiklan²⁹⁴ mukaan jokaisella on oikeus persoonansa vapaaseen kehittämiseen, kun se ei esimerkiksi loukkaa muiden yksilöiden vastaavia oikeuksia tai yhteiskunnassa vallitsevia moraalisia sääntöjä. Perustuslain 2(2) artikla²⁹⁵ tarkentaa lisäksi, että jokaisella on oikeus elämään ja fyysiseen koskemattomuuteen. Yksilöön kohdistuvasta maineen ja kunnian suojasta säädetään vuorostaan perustuslain 5 artiklassa, joka käsittelee sanan- ja ilmaisunvapautta. Artiklan 5(2) kohdan²⁹⁶ mukaan sanan- ja ilmaisunvapaus on laajasti turvattu, mutta sitä voi rajoittaa lasten- ja nuorten suojeleminen sekä toisen henkilön oikeus

---

²⁸⁸ RGZ 45, 28.12.1899, Bismarck, 170, at 173.

²⁸⁹ Synodinou 2014, s. 195.

²⁹⁰ Eberle 2013, s. 203.

²⁹¹ Esim. Bundesgerichtshof, 25.05.1954 - I ZR 211/53 (Leserbriefe), sekä Bundesgerichtshof, 31.1.1973, 2 BvR 454/71.

²⁹² Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland.

²⁹³ Art 1. 1. Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt. 2. Das Deutsche Volk bekennt sich darum zu unverletzlichen und unveräußerlichen Menschenrechten als Grundlage jeder menschlichen Gemeinschaft, des Friedens und der Gerechtigkeit in der Welt. 3. Die nachfolgenden Grundrechte binden Gesetzgebung, vollziehende Gewalt und Rechtsprechung als unmittelbar geltendes Recht.

²⁹⁴ Art 2. 1. Jeder hat das Recht auf die freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt und nicht gegen die verfassungsmäßige Ordnung oder das Sittengesetz verstößt.

²⁹⁵ Art 2. 2. Jeder hat das Recht auf Leben und körperliche Unversehrtheit. Die Freiheit der Person ist unverletzlich. In diese Rechte darf nur auf Grund eines Gesetzes eingegriffen werden.

²⁹⁶ Art 5. 2. Diese Rechte finden ihre Schranken in den Vorschriften der allgemeinen Gesetze, den gesetzlichen Bestimmungen zum Schutze der Jugend und in dem Recht der persönlichen Ehre.

kunniansa loukkaamattomuuteen. Tätä oikeutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätyi rajoittamaan tapauksessa *Von Hannover v. Germany*²⁹⁷, jota käsittelin aiemmin Euroopan ihmisoikeussopimusta koskevan oikeuskäytännön yhteydessä.

Persoonan suoja on perustuslain lisäksi täydennetty muussa lainsäädännössä. Saksan siviililakikirjan (*Bürgerliches Gesetzbuch*) 12 § *Namensrecht* antaa selkeimmän suojan henkilön nimelle. Siviililakikirjassa persoonan saamaa yleistä suojaa tarkennetaan lisäksi 823 §:n 1 kohdassa²⁹⁸, jossa säädetään henkilöön kohdistuvien loukkausten vahingonkorvausvelvollisuudesta: joka tahallaan tai huolimattomuudesta oikeudettomasti vahingoittaa toisen henkilön henkeä, raajaa, terveyttä, vapautta, omaisuutta tai *muuta henkilölle kuuluvaa oikeutta*, on velvollinen korvaamaan toiselle aiheutuneen vahingon. Saksan korkein oikeusaste on tunnetussa *Leserbriefe*²⁹⁹-ratkaisussa katsonut persoonallisuus oikeuksien kuuluvan juuri 823(1) artiklan ”muun oikeuden” alle.³⁰⁰

Saksassa osittain voimassa oleva laki kuvataiteen ja valokuvan tekijänoikeuksista vuodelta 1907 (*Kunsturhebergesetz*)³⁰¹ sisältää lisäksi omakuvan suoja koskevan periaatteen, kun kyse on teoksesta. Vanhan tekijänoikeuslain 22 artiklan³⁰² mukaan henkilön kuvaa ei saa esittää tai levittää julkisesti ilman henkilön suostumusta. Kuolleen henkilön ollessa kyseessä, tällaista lupaa edellytetään hänen sukulaisiltaan vielä kymmenen vuotta henkilön kuoleman jälkeen. Vanhan tekijänoikeuslain 23 artiklan 1 kohdan³⁰³ mukaan omakuvan suoja ei kuitenkaan koske esimerkiksi historiallisesti merkittäviä tapauksia, yleiskuvia tai taiteellisesti korkeatasoisia teoksia. Madallettu omakuvan suoja koskee lisäksi yhteiskunnallisia vallankäyttäjiä. Persoonaan kohdistuvista loukkauksista säädetään Suomen tapaan myös

---

²⁹⁷ ECHR, judgement of 7 February 2012, *Von Hannover v. Germany* (no. 2) 40660/08 and 60641/08.

²⁹⁸ 823(1) § (1) Wer vorsätzlich oder fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigentum oder ein sonstiges Recht eines anderen widerrechtlich verletzt, ist dem anderen zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet.

²⁹⁹ Bundesgerichtshof, 25.5.1954 - I ZR 211/53. *Leserbriefe*.

³⁰⁰ Rösler 2012.

³⁰¹ Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie. 9.1.1907.

³⁰² Art. 22. Bildnisse dürfen nur mit Einwilligung des Abgebildeten verbreitet oder öffentlich zur Schau gestellt werden. Die Einwilligung gilt im Zweifel als erteilt, wenn der Abgebildete dafür, daß er sich abbilden ließ, eine Entlohnung erhielt. Nach dem Tode des Abgebildeten bedarf es bis zum Ablaufe von 10 Jahren der Einwilligung der Angehörigen des Abgebildeten. [--]

³⁰³ Art. 23(1). Ohne die nach § 22 erforderliche Einwilligung dürfen verbreitet und zur Schau gestellt werden: 1. Bildnisse aus dem Bereiche der Zeitgeschichte; 2. Bilder, auf denen die Personen nur als Beiwerk neben einer Landschaft oder sonstigen Örtlichkeit erscheinen; 3. Bilder von Versammlungen, Aufzügen und ähnlichen Vorgängen, an denen die dargestellten Personen teilgenommen haben; 4. Bildnisse, die nicht auf Bestellung angefertigt sind, sofern die Verbreitung oder Schaustellung einem höheren Interesse der Kunst dient.

saksalaisessa rikoslaisissa (*Strafgesetzbuch*)³⁰⁴, jonka 13 luvun 187 artiklassa³⁰⁵ säädetään kunnianloukkauksesta ja 15 luvussa yksityisyyden suojasta. Saksan rikoslain 15 luvun 201(1) artiklassa³⁰⁶ säädetään rangaistavaksi henkilön puheesta ilman lupaa tehdyt äänitteet ja näiden levittäminen, 201a artiklassa³⁰⁷ puolestaan vastaavasti henkilöä koskeva kuvamateriaali.

Ranskan ja Espanjan ohella myös Saksassa on ollut käynnissä keskustelu siitä, tulisiko nykyistä lainsäädäntöä muuttaa vastaamaan paremmin syvävääreännösten aiheuttamaa uhkaa. Saksan liittoneuvosto *Bundesrat* antoi 5.7.2024 liittovaltion hallitukselle lakiehdotuksen koskien sitä, tulisiko rikoslain 15 lukuun lisätä uusi 201b artikla, joka kriminalisoisi erityisesti tekoälyllä tuotetut syvävääreännökset.³⁰⁸ Liittovaltion hallitus katsoi kuitenkin rikoslain kunnialoukkaussäädöksen ja kuva- ja äänimateriaalia koskevien säädösten täyttävän jo saman tavoitteen.³⁰⁹

4.5.2 Persoonallisuus oikeuksia koskevat oikeustapaukset Saksassa

Saksalaisessa oikeuskäytännössä on Bismarck-tapauksen³¹⁰ jälkeenkin systemaattisesti tarkennettu, mitä persoonallisuus oikeudet tarkoittavat ja mitä ne kattavat. Ensimmäinen moderni, selkeästi persoonallisuus oikeuksia käsitellyt ratkaisu on Saksan liittovaltion korkeimman oikeusasteen (*Bundesgerichtshof*) antama ratkaisu *Leserbriefe*³¹¹ vuodelta 1954, jossa tuomioistuin linjasi persoonallisuus oikeuksien kuuluvan Saksan perustuslain 1 ja 2 artiklojen, sekä siviililakikirjan 823(1) artiklan alle. Tapauksessa sanomalehti oli julkaissut asianajajan laatiman oikaisupyynnön lukijakirjeenä, mikä saattoi antaa lukijoille

³⁰⁴ Deutschland Strafgesetzbuch. In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 (BGBl. I S. 3322), zuletzt geändert durch Gesetz vom 07.11.2024 (BGBl. I S. 351) m.W.v. 13.11.2024.

³⁰⁵ Art. 187. Wer wider besseres Wissen in Beziehung auf einen anderen eine unwahre Tatsache behauptet oder verbreitet, welche denselben verächtlich zu machen oder in der öffentlichen Meinung herabzuwürdigen oder dessen Kredit zu gefährden geeignet ist, wird mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe und, wenn die Tat öffentlich, in einer Versammlung oder durch Verbreiten eines Inhalts (§ 11 Absatz 3) begangen ist, mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.

³⁰⁶ Art. 201(1) Mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder mit Geldstrafe wird bestraft, wer unbefugt 1. das nichtöffentlich gesprochene Wort eines anderen auf einen Tonträger aufnimmt oder 2. eine so hergestellte Aufnahme gebraucht oder einem Dritten zugänglich macht. [--]

³⁰⁷ Art 201a(1) Mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe wird bestraft, wer 1. von einer anderen Person, die sich in einer Wohnung oder einem gegen Einblick besonders geschützten Raum befindet, unbefugt eine Bildaufnahme herstellt oder überträgt und dadurch den höchstpersönlichen Lebensbereich der abgebildeten Person verletzt. [--]

³⁰⁸ Bundesrat. Drucksache 222/24 (Beschluss), 2024.

³⁰⁹ Thiess & Dimov 2024.

³¹⁰ RGZ 45, 28.12.1899, Bismarck, 170, at 173.

³¹¹ Bundesgerichtshof, 25.05.1954 - I ZR 211/53. Leserbriefe.

virheellisen käsityksen oikaisupyynnön sisällöstä, tarkoituksesta ja ammatillisesta luonteesta. Tuomioistuin katsoi ratkaisussaan, että henkilöllä on oikeus vaikuttaa siihen, miten hänen ammatilliset viestinsä esitetään julkisuudessa.³¹²

Leserbriefe-ratkaisun lisäksi siviililakikirjan 823(1) artiklaan perustui myös ratkaisu *Herrenreiter*³¹³, joka käsitteli erityisen vahvasti omakuvan suojaa henkilön subjektiivisena ja absoluuttisena oikeutena.³¹⁴ Tapauksessa tuomioistuin katsoi henkilön olleen oikeutettu korvauksiin persoonaansa kohdistuneesta loukkauksesta, kun hänen kuvaansa oli käytetty luvatta erektiolääkkeen mainoksessa. Korvaukset eivät perustuneet henkilölle aiheutuneisiin taloudellisiin tappioihin, sillä henkilö ei ollut aiemmin tehnyt mainoksia, vaan häpeästä johtuneesta kärsimyksestä, kun hänen kuvansa yhdistyi intiimielämään liittyvään valmisteeseen. Samalla tuomioistuin vahvisti tulkinnan siitä, että erityisesti intiimielämään liittyvät asiat saavat persoonallisuus oikeuksien näkökulmasta vahvempaa suojaa. Tuomioistuin perusteli *Herrenreiter*-ratkaisua myös vanhan tekijänoikeuslain 22 artiklalla, joka viittaa omakuvan saamaan tekijänoikeudelliseen suojaan.³¹⁵

Korkeimman oikeuden ratkaisu 2 BvR 454/71 on puolestaan äänen oikeussuojan kannalta olennainen, sillä ratkaisussa tuomioistuin ensimmäistä kertaa linjasi, että oikeus omaan ääneen ja puheeseen on omakuvan suojan ohella perustuslain 2(1) ja 1(1) artiklojen tunnustama perusoikeus. Ratkaisussa tuomioistuin linjasi, ettei henkilön puhetta saanut nauhoittaa suostumuksetta edes todisteeksi rikoksesta.³¹⁶ Tuomioistuin perusteli ratkaisuaan sillä, ettei kyseessä ollut niin vakava teko, että se ylittäisi kyseisessä tapauksessa persoonan piirteen perustuslaillisen suojan.³¹⁷

Persoonan suojan kannalta keskeinen on myös Saksan korkeimman oikeusasteen ratkaisu *Marlene Dietrich*³¹⁸, jossa käsiteltiin kuolleen henkilön persoonan kaupallisia oikeuksia. Tapauksessa yhtiö oli rekisteröinyt saksalaistaustaisen Hollywood-tähden Marlene Dietrichin (1901–1992), etunimen ”Marlene” tavaramerkikseen ja tuotti Marlene Dietrich -aiheisia musikaaleja. Yhtiö oli lisäksi

---

³¹² Bundesgerichtshof, 25.05.1954 - I ZR 211/53. Leserbriefe.

³¹³ ”Herrenreiter” tarkoittaa sananmukaisesti miespuolista kilparatsastajaa.

³¹⁴ Rösler 2012.

³¹⁵ Bundesgerichtshof 14.2.1958, 26, 349. Herrenreiter.

³¹⁶ Bundesgerichtshof, 31.1.1973, 2 BvR 454/71.

³¹⁷ Bundesgerichtshof, 31.1.1973, 2 BvR 454/71. B II, 2.

³¹⁸ Bundesgerichtshof, 1.12.1999, 1 ZR 49/97. Marlene Dietrich.

tehnyt yhteistyösopimuksen FIAT Automobil AG:n kanssa, joka nimesi uuden automallinsa ”Marleneksi” ja mainoksissa näkyi Dietrichin kuva ja etunimi. Dietrichin persoonaa hyödynnettiin lisäksi musikaalin ja kosmetiikkasarjan mainoksissa ja markkinointituotteiden myymisessä.³¹⁹ Dietrichin tytär haki tuomioistuimelta ratkaisua siihen, ovatko hänen äitinsä persoonan kaupalliset oikeudet siirtyneet hänelle Dietrichin perillisenä ja rikkooko yhtiö näitä oikeuksia. Tuomioistuin linjasi ratkaisussaan, että tunnetun henkilön persoonaan voi liittyä piirteitä, jotka sisältävät kaupallisesti arvokkaita oikeuksia. Nämä oikeudet voivat liittyä esimerkiksi henkilön nimeen, kuvaan, ääneen tai esiintymistyyliin, ja henkilön kuoleman jälkeen oikeudet voivat siirtyä perillisille. Tuomioistuin totesi yhtiön olevan korvausvelvollinen perilliselle tämän äidin persoonallisuusosoikeuksien luvattomasta käytöstä.³²⁰ Ratkaisussa tuomioistuin vahvisti tulkinnan siitä, että henkilön persoonaan liittyy myös kaupallisia oikeuksia, oikeudet ovat tietyin ehdoin voimassa henkilön kuoleman jälkeen ja siirrettävissä perillisille.

4.6 Yhteenvetoa oikeusvertailusta

Olen nostanut tässä luvussa esille, miten persoonan piirteiden saama suoja on nykyisessä muodossaan sekä Euroopan unionissa että suomalaisessa sääntelykehyksessä ja oikeuskäytännössä varsin ohut. Tilanne on suorastaan päinvastainen Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa. Persoonallisuusosoikeudet kyseisissä maissa ovatkin hyvä esimerkki siitä, mitä asioita voi saattaa sääntelyn alaisuuteen ja miksi, sekä millaisia muita arvoja tai oikeuksia sääntely mahdollisesti koskettaa.

Olen käyttänyt oikeusvertailussa Suomea esimerkkinä valtiosta, jossa persoonallisuuden piirteitä suojataan Euroopan unionin tavoin suppeasti. EU-tuomioistuinten ratkaisutoimintaan verrattuna etenkin omakuvan kaupalliseen suojaan ja kunniaan liittyvät periaatteet välittyvät kuitenkin KKO:n ratkaisuista varsin systemaattisesti, vaikka tuomioistuin ei suoraan viittaakaan juuri persoonallisuusosoikeuksiin. Ratkaisuista ilmenee samalla, ettei KKO aina tunnista persoonaan kohdistunutta loukkausta, jos tästä ei ole aiheutunut uhrille taloudellista

---

³¹⁹ Bundesgerichtshof, 1.12.1999, 1 ZR 49/97. Marlene Dietrich.

³²⁰ Schack 2000, s. 1056-1057.

haittaa tai persoonaa hyödyntäneen tahon motiivi ei ole ollut kaupallinen, kuten tapauksissa KKO 2000:83 ja KKO 2023:51.³²¹

Ranskalaisiin tapauksiin perehtyminen oli aiheen kannalta välttämätöntä, sillä oikeuskirjallisuuden perusteella oli selvää, että tuomioistuimet ovat Ranskassa käsitelleet persoonan piirteiden suojaa usein ja perusoikeusmyönteisesti. Ranskan lainsäädäntöön tutustuttuani tein havainnon siitä, että Suomen, Ranskan ja jopa unionin persoonallisuusosoikeuksia sivuava lainsäädäntö sisältää oikeastaan selviä yhtäläisyyksiä. Yhtäläisyydet liittyvät siihen, että myös ranskalaisessa sääntelykehyksessä persoonallisuusosoikeudet on määritelty laintasolla varsin niukasti, esiintyvien taiteilijoiden persoonan suojaa lukuun ottamatta.³²² Lisäksi juuri ranskalaisten tuomioistuinten ratkaisukäytäntö on tehnyt persoonan suojusta vahvan, kun taas suomalaisissa ratkaisuissa KKO korkeintaan sivuaa persoonan suojaa, EU-tuomioistuinta puhumattakaan. Tämä herättää kysymyksen siitä, voisivatko tuomioistuimet myös unionissa ja Suomessa tulkita persoonan saamaa suojaa aiempaa vahvemmin jo nykyisen sääntelykehyn perusteella?

Vertailuun käyttämistäni maista Espanja on ainoa, jossa persoonallisuusosoikeudet sanoitetaan laintasoisesti niin tarkasti, että lakitekstissä viitataan äänen saamaan oikeussuojaan. Espanjassa äänen tai persoonan piirteen oikeussuoja turvataan esimerkiksi kaupalliselta käytöltä. Lisäksi äänen käyttö on vapaampaa liittyen tieteelliseen käyttöön tai parodisoivissa yhteyksissä, ja toisaalta sen saamaa suoja on alhaisempi esimerkiksi julkisuuden henkilöiden osalta. Lain tasoisesta suojusta huolimatta Espanjassa ei kuitenkaan oikeuskirjallisuuden perusteella ole niin selvää, mitä kaikkea persoonan suoja kattaa, missä yhteyksissä ja mitä tämän oikeuden rikkomisesta seuraa. Espanjassa on kuitenkin selvästi varauduttu juuri syväväarennösteknologian mukanaan tuomaan muutokseen ja maassa on parhaillaan käynnissä aiheeseen liittyviä lakiuudistuksia.

Saksassa oikeudellinen sääntelykehys muistuttaa jossain määrin Ranskan vastaavaa. Maassa on lisäksi arvioitu yksityiselämän suojan ja sananvapauden välistä rajapintaa

---

³²¹ Erityisesti tapaus KKO 2023:51 on persoonan suojan kannalta mielenkiintoinen, sillä se liittyi laajempaan kokonaisuuteen, joka käsitteli toimittaja Jessikka Aroon kohdistunutta vainoamisoikeudenkäyntiä (Kerkelä 2023). Oikeudenkäynnin äänitteiden levittämisessä oli loppupeleissä kyse rikoksen uhuriin kohdistuneesta vainosta. Tuomioistuin ei kuitenkaan asettunut tämän kannalle, sillä persoonaan kohdistunut loukkaus asettui KKO:n näkökulmasta vastakkain toisen suojattavan oikeuden, eli oikeudenkäynnin julkisuuden kanssa.

³²² Code de la propriété intellectuelle, artikla 212-2.

erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antaman ratkaisun Von Hannover v. Germany³²³ jälkeen. Saksan sääntelykehyksessä erityisen mielenkiintoista on, että olemassa olevaa sääntelyä liittyen esimerkiksi salakatseluun ja -kuunteluun on tulkittu sellaisenaan sopivan syvävääreännösten aiheuttamaan uhkaan ja toisaalta intiimielämään viittaavat rikkomukset on puolestaan tunnistettu rangaistusta koventaviksi tekijöiksi. Toinen erityisen merkittävä piirre on Marlene Dietrichia koskeneen ratkaisun vuoksi tunnistettu oikeus kuolleen henkilön persoonaan liittyviin oikeuksiin, jota käsiteltiin myös Espanjan korkeimman oikeuden ratkaisussa 486/2022. Nykyisen teknologisen kehityksen myötä asia tulee nousemaan ajankohtaiseksi esimerkiksi siitä näkökulmasta, voidaanko esiintyvät artistit pitää tekoälyteknologian avulla ikuisesti elossa virtuaalisten avatarojensa kautta³²⁴ ja kuka näitä oikeuksia hallitsee.

Oikeusvertailun perusteella rakentuu käsitys siitä, miten Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa persoonallisuus oikeuksien suoja muodostuu suorastaan hätkähdyttävän vahvaksi verrattuna Suomen ja unionin sääntelykehukseen. Lähtökohtaisesti jokaisessa oikeusvertailun maassa Suomea lukuun ottamatta persoonan piirteiden suoja perustuu maiden perustuslakiin ja korkeimman oikeusasteen ratkaisutoimintaan. Kyseisissä valtioissa persoonaan piirteet ovat yhtä lailla tunnistettu yksityiselämän suojan alle kuuluviksi, mutta ne saavat myös itsenäistä suojaa riippumatta siitä, onko persoonan piirteen käyttö loukannut henkilön yksityiselämää vai ei. Tämä on tekijä, joka erottaa kyseisten maiden oikeuskäytännön esimerkiksi KKO:n ratkaisutoiminnasta³²⁵. Vaikka ihmisen ääni tai muu persoonan piirre eivät sellaisenaan kuulukaan esimerkiksi aineettomien oikeuksien alle, on Ranskan, Espanjan ja Saksan sääntelykehysten perusteella tulkittavissa, että sääntelykeinoissa on myös tätä muistuttavia yhtäläisyyksiä.

---

³²³ ECHR, judgement of 7 February 2012, Von Hannover v. Germany (no. 2) 40660/08 and 60641/08.

³²⁴ Arnold 2022, s. 220.

³²⁵ Esim. KKO 2000:83.

5 Äänen oikeussuojan tulevaisuus

5.1 Miten äänen oikeussuojaa tulisi parantaa?

Seuraavaksi käsittelen, miten äänen ja muiden persoonan piirteiden saamaa suojaa tulisi parantaa ottaen huomioon syvävääreännöksiin tyypillisesti liittyvät haasteet ja tässä tutkielmassa tekemäni havainnot. Havaintoni perustuvat edellisissä luvuissa käsittelemiini teemoihin, kuten tekoälysäätelyyn, äänen nykyiseen oikeussuojaan unionissa, Euroopan unionin jäsenvaltioita koskevaan oikeusvertailuun sekä tutkimuskirjallisuuteen.

Äänen oikeussuojan osalta näkisin ensinnäkin tärkeänä, että persoonan piirteiden saama suoja tunnistettaisiin yhdeksi perusoikeudeksi, kuten käsittelemissäni esimerkkimaissa Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa on tehty. Seuraavaksi tarkastelen, minkä vuoksi persoonallisuusosoikeuksia tulisi vahvistaa ensisijaisesti koko unionin tasolla ja toissijaisesti kansallisesti.

5.1.1 Persoonallisuusosoikeuksien vahvistaminen EU:ssa

Persoonan oikeussuojan osalta on haastavaa, ettei persoonallisuusosoikeuksia suojata EU:n sisällä yhtenäisten periaatteiden mukaisesti, jäsenvaltioista puhumattakaan.³²⁶ Hajanaisuus ja harmonisoidun sääntelyn puute tarkoittavat, ettei unionissa tai jäsenvaltioissa ole yhtenäistä käsitystä siitä, mitä persoonallisuusosoikeudet tarkoittavat ja miten persoonan piirteitä tulisi suojata. Deepfake-tekniologian erityislaatuisuus huomioon ottaen ei ole myöskään yhdentekevää, rajoittuuko persoonan suoja vain eläviin ihmisiin vai koskeeko se myös kuolleita, millaisilla ehdoilla³²⁷ ja ovatko nämä oikeudet siirrettävissä.

Olen nostanut aiemmin esille, että tekoälyteknologialla tuotetut syvävääreännökset kuuluvat EU:n tekoälyasetuksen alle, mikä tekee siitä unionin laajuisesti hallittua, pakottavaa sääntelyä.³²⁸ Tekoälyasetuksessa syvävääreännöksiä tuottaville tekoälyjärjestelmille osoitetaan pääasiassa avoimuus- ja ilmoitusvelvoitteita. Velvoitteet edellyttävät välitöntä ilmoitusta aineiston tekoälylähtöisyydestä ja

³²⁶ Synodinou 2014, s. 183.

³²⁷ Esim. Bundesgerichtshof, 1.12.1999, 1 ZR 49/97. Marlene Dietrich tai Vorsina and Vogralik v. Russia. ECHR, 5 February 2004.

³²⁸ Lindroos-Hovinheimo et al. 2025, 26–27.

antamaan aineiston sellaisessa muodossa, joka on koneellisesti tunnistettavissa syvävääreännökseksi. Velvoitteet eivät siis aseta selkeitä rajoja syvävääreännösten käytölle tai määrittele, miten syvävääreännöksiä tulisi käsitellä. EU on kuitenkin omassa selvityksessään³²⁹ esittänyt juuri persoonallisuusosoikeuksien vahvistamista unionissa yhdeksi keinoksi vastata deepfake-tekнологiaan liittyviin haasteisiin. Tämä tavoite ei sellaisenaan ole vielä toteutunut esimerkiksi EU:n tekoälyasetuksessa, jonka johdanto-osan 1 kohdassa unioni on kuitenkin määritellyt perusoikeuksien turvaamisen yhdeksi asetuksen tärkeimmistä tavoitteista.

Perusoikeuksien toteutumisen ja tekoälysäätelyn keskittymisen ohella huomion tulisi kiinnittyä EU:n sisämarkkinaperiaatteeseen, johon myös tekoälyasetus nojaa SEUT 114 artiklan mukaisesti. Sisämarkkinoita koskevan periaatteen vuoksi persoonaa koskevan oikeussuojan hajanaisuus voi lopulta johtaa siihen, että EU-kansalainen saa kokemilleen loukkauksille hyvin eritasoista suojaa unionin sisällä. Suojan taso voisi riippua esimerkiksi siitä, missä maassa loukkauksen katsotaan ilmenneen tai mikä on ollut kyseisen henkilön intressien keskus.³³⁰ Deepfake-tekнологian luonteen vuoksi on odotettavissa, että syvävääreännökset leviävät erityisesti verkon välityksellä, mikä tekee oikeussuojakeinojen käyttämisestä yksilön näkökulmasta vielä entistäkin haastavampaa. Vallitsevassa tilanteessa on esimerkiksi huomattavat riskit forum shopping -ilmiölle, jossa tapauksia pyrittäisiin selvittämään sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa persoonan suoja on heikompi.³³¹

Nykytilanteen perusteella voisi todeta, että EU:lla on jo olemassa tutkimukseen perustuvaa tietoa persoonallisuusosoikeuksien vahvistamisesta ja syvävääreännösten haitallisista ominaisuuksista, tekoälyasetuksen määrittelemät reunaehdot tekoälyteknologioiden käytölle ja syvävääreännösten tunnistamiselle, EU-tuomioistuinten ja ihmisoikeustuomioistuimen aihetta sivuavaa oikeuskäytäntöä sekä tietoa jäsenvaltioiden sääntelyjärjestelmistä. Lisäksi EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa ihmisen fysiologiset ominaispiirteet, ääni mukaan lukien, on tunnistettu henkilötiedoiksi, joiden suoja on tunnustettu myös tekoälyasetuksessa. Tämän lähtökohdan vuoksi onkin kiintoisaa seurata, tuleeko nykyinen sääntelykehys kokemaan muutoksia vai tulevatko EU-tuomioistuinten ratkaisut muuttamaan

---

³²⁹ European Parliamentary Research Service (EPRS). Tackling deepfakes in European policy, Panel for the Future of Science and Technology.

³³⁰ Gillies 2012, s. 1007–1008.

³³¹ European Parliament 2018, s. 37–38.

persoonallisuus oikeuksien tulkintaa jo olemassa olevan sääntelyn perusteella. Tekoälyteknologioihin kohdistuvan valtavan taloudellisen potentiaalin, sisämarkkinapolitiikan ja EU-tasoisien sääntelykehysten vuoksi näkisinkin perusteltuna, että äänen ja muiden persoonan piirteiden oikeussuojaa koskeva perustaso määriteltäisiin juuri unionissa.

5.1.2 Persoonallisuus oikeuksien vahvistaminen kansallisesti

Persoonan piirteiden ja äänen oikeussuojan kannalta näen kansallisen lainsäädännön tarkentamisen toissijaisena vaihtoehtona, jos persoonallisuus oikeuksien vahvistamiseen tapahtuvaa muutosta ei tapahdu unionissa. Edellisessä luvussa käsittelin, miten omakuvan, ja tätä myötä myös äänen, saama suoja on Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa tunnustettu perustuslain tasolla ja suoja on tarkennettu muussa lainsäädännössä. Olen tässä yhteydessä pyrkinyt myös nostamaan esille eroja ja yhtäläisyyksiä verrattuna kyseisten maiden ja Suomen nykyiseen kansalliseen lainsäädäntöön. Oikeusvertailun pohjalta tein havainnon siitä, miten tuomioistuinten ratkaisukäytäntö ja lainsäätäjän tahto ovat erityisesti Ranskassa muokanneet sääntelykehystä persoonallisuus oikeuksien eduksi, vaikka lain sanamuotoisen tulkinnan perusteella sääntelypohja vaikuttaisikin heikommalta.

Nykyiseen oikeudelliseen tilanteeseen liittyvä perusoikeusongelma on kriittinen syy, jonka vuoksi persoonan piirteiden suoja tulisi parantaa vähintään kansallisesti. Yksityiselämän suojan määritelmä ei nykyisellään yksinkertaisesti riitä kattamaan sellaisia tilanteita, joissa henkilön persoonan piirteitä on käytetty luvatta, puhumattakaan tilanteesta, jossa henkilö olisi joutunut tällaisen toiminnan seurauksena rikoksen uhriksi. Syvävääreännökset ovat eri tutkimusten mukaan lisäksi hyvin sukupuolittunut ongelma, sillä syvävääreännöksiä käytetään vainoamis-, halventamis- ja häiritsemistarkoituksessa erityisesti naisiin kohdistuen.³³² KKO 2023:51 osoittaa, ettei tällaista häirintää ja osallistumisoikeuksien kaventamista aina tunnusteta suomalaisessa sääntelykehyksessä.³³³

---

³³² EPRS 2021, s. 24.

³³³ EU:n tavoin myös Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen ja tätä täydentäviin suosituksiin koskien verkönvälityksellä toteutettua häirintää ja rikollisuutta (GREVIO 2021, s. 16–17), mikä antaa voimakkaan mandaatin sen osalta, että persoonan piirteiden suoja tulisi parantaa vähintään kansallisesti.

Oma näkökulmani asiaan on, että Ranskan, Espanjan ja Saksan esimerkkien mukaisesti Suomen kansallisilla tuomioistuimilla olisi jo nykyisen sääntelykehityksen perusteella mahdollisuus tulkita yksityiselämän suojan sisältävän myös persoonan piirteiden suojan. Periaate on jossain määrin löydettävissä esimerkiksi yksityiselämän suojaa koskeneesta valmisteluaineistosta,³³⁴ vaikka se ei toistaiseksi täysin välity KKO:n ratkaisutoiminnasta. Havaintojeni mukaan persoonan piirteiden suojaa voisikin tarkentaa esimerkiksi perustuslain 10.1 § yksityiselämän suoja koskevan periaatteen kautta ja tulkita tämän perusteella muuta lainsäädäntöä tavalla, joka sisältää persoonan suojan. Tanskan esimerkki persoonan piirteiden suojaamiseksi tulee varmasti herättämään keskustelua myös Suomessa ja onkin mielenkiintoista nähdä, tuleeko tämä tulevaisuudessa vaikuttamaan myös kansalliseen sääntelykehitykseen.

Sääntelykehityksen mahdollisten muutosten ohella on tärkeää tunnistaa, ettei muutokset välttämättä riitä, jos henkilöllä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta saada itselleen tarvittavaa oikeussuojaa. Esimerkiksi Jasper Pääkköseen liittyvää tapausta, jossa hänen persoonaansa on hyödynnetty laajasti mainoskampanjassa,³³⁵ on käsitelty eri oikeusasteissa riita-asiana. Siviiliprosessi on Suomessa tunnistettu hitaaksi ja kalliiksi oikeussuojakeinoksi, johon useimmilla henkilöillä ei ole mahdollisuutta tai varaa jo oikeudenkäynnin kuluriskin vuoksi, ellei riidan aihe ole poikkeuksellisen arvokas.³³⁶ Tästä johtuen olisi tärkeää, että persoonaan kohdistuvat loukkaukset käsiteltäisiin Suomessa esimerkiksi rikosprosessissa, jotta loukkauksen kohteilla olisi aito mahdollisuus päästä oikeussuojan piiriin.

5.2 Vahvistettavia oikeussuojaperiaatteita

Tässä yhteydessä kertaan, miltä äänen tuleva oikeussuoja voisi näyttää. Kokoamani ehdotukset perustuvat aiemmassa luvussa tekemääni oikeusvertailuun ja sellaisiin periaatteisiin, jotka jo nyt tunnistetaan esimerkiksi unionin tekijänoikeuksia koskevassa sääntelykehityksessä. Persoonallisuus oikeudet eivät kuulu tekijänoikeuden oikeussuojan alle, mutta äänen oikeussuoja voi toisinaan muistuttaa aineettomien oikeuksien suoja, jolloin uusi sääntely olisi ennakoitavampaa sen noudattaessa jo

---

³³⁴ HE 309/1993 vp, s. 53.

³³⁵ HeIHO S 23/2115, nro. Nro 562, 18.6.2025.

³³⁶ Tapanila 2021.

tunnistettuja oikeussuojaperiaatteita. Käsittelimäni ehdotukset liittyvät siihen, että äänen oikeussuoja kattaisi tulevaisuudessa muun muassa suostumuksen, kiellon käyttää ääntä kaupallisesti ilman lupaa, äänen käyttämisen osana tieteellistä tutkimustyötä tai esimerkiksi kulttuuriperinnön elävöittämistä, julkisessa asemassa toimivan henkilön madalletun suojan, sekä parodia- ja pastissipoikkeuksen.

Tässä tutkielmassa olen keskittynyt juuri tapauksiin, jossa ääntä tai muuta persoonallisuuden piirrettä on käytetty suostumuksetta. Oikeussuojaperiaatteiden vahvistaminen voisi toisaalta palvella myös tilannetta, jossa äänen käytöstä on sovittu sopimuksella³³⁷, sillä nykytilanteessa syvävääreännöksiin liittyvää laajempaa sääntelykehystä ei tekoälyasetusta ja Euroopan neuvoston tekoälyä koskevaa puiteyleissopimusta³³⁸ lukuun ottamatta ole oikeastaan vielä olemassa. Nykyinen oikeudellinen tila, jossa syvävääreännökset yleistyvät nopeasti, mutta sääntelykehystä tai oikeustapauksia ei vielä ole, voi jättää yksilön hyvin heikkoon asemaan sen suhteen, miten hänen persoonan piirrettään voi käyttää julkisesti.

5.2.1 Suostumuksen edellytys

Persoonallisuus oikeuksia koskevassa sääntelyssä tulisi tulevaisuudessa määritellä, että yksilön persoonan piirteiden julkisen käytön edellytyksenä on suostumus. Äänikloonauksen ja muiden syvävääreännösten osalta olisi olennaista tunnistaa esimerkiksi jäljittely osaksi persoonallisuus oikeuksien loukkausta Ranskan esimerkin tavoin.³³⁹ Espanjan sääntelykehystä voisi vastaavasti omaksua tulkinnan, jonka mukaan loukkauksen toteennäyttämiseksi riittää näyttö siitä, että persoonaa on käytetty suostumuksetta ja aineistoa on levitetty tai muutoin saatettu yleisön nähtäville. Yksilön kannalta tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei loukkauksen

³³⁷ Sopimuksellinen käyttö voisi koskea esimerkiksi tilannetta, jossa ääninäyttelijä on luovuttanut oikeuden käyttää ääntään äänikirjateollisuudessa (esim. Heikkinen 2024). Sopimuksettoman tilanteen osalta Yhdysvalloissa on puolestaan parhaillaan käynnistymässä oikeudenkäynti ääniklooneja myyvää yritystä vastaan, jota syytetään ääninäyttelijöiden äänien luvattomasta kopioinnista (Derico 2025).

³³⁸ Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. Vilnius, 5.IX.2024.

³³⁹ Jäljittely on Euroopan ulkopuolella tunnistettu persoonallisuus oikeuksien loukkaukseksi myös esimerkiksi Yhdysvalloissa. Yhdysvalloissa yksilön oikeutta omaan persoonaan kaupallisissa yhteyksissä on käsitelty esimerkiksi tunnetuissa ennakkotapauksissa, jotka koskivat laulaja Bette Midlerin äänen imitoimista Ford Motor Companyn automainoksessa (Midler v. Ford Motor Co., 849 F.2d 460 (9th Cir. 1988)) ja laulaja Tom Waitsin laulutyylin imitoimista SalsaRio Doritos -sipsimainoksessa (Waits v. Frito-Lay, Inc., No. 90-55981 (9th Cir. 1992)). Molemille tapauksille oli yhteistä se, että artistit itse suhtautuivat kielteisesti äänensä käyttöön mainoksissa ja he olivat aiemmin joko kieltäytyneet kyseisen mainoksen tekemisestä tai ilmaisseet kielteisen suhtautumisensa mainosten tekemiseen ylipäättensä. Kielteisen suhtautumisen jälkeen yhtiöt olivat tuottaneet mainokset imitaattoreiden avulla joka tapauksessa.

todentaminen vaatisi raskasta näyttöä siitä, että aineistoa on tuotettu juuri halventamistarkoituksessa tai aiheuttanut mitattavissa olevaa kärsimystä.

Ranskan esimerkin mukaisesti loukkaus voitaisiin katsoa vakavammaksi, jos se on kohdistettu esimerkiksi tiettyä vähemmistöä tai etnistä ryhmää vastaan ja aineiston levittäjänä toimii julkisuudessa toimiva henkilö, jolla on esimerkiksi sosiaalisessa mediassa huomiota herättävä seuraajamäärä. Koventamisperusteena tulisi Istanbulin sopimukseen lisättyjen yleisten suositusten³⁴⁰ ja EU:n NKV-direktiivin mukaisesti olla myös tekoälyllä tuotettu pornografinen aineisto, mikä on tällä hetkellä huomioitu erityisesti Ranskan ja Espanjan lainsäädännössä sellaisenaan, sekä Saksan oikeuskäytännössä intiimielämän suojaan liittyen³⁴¹.

Syväväärennösteknologian poikkeuksellisten imitointiominaisuuksien vuoksi olisi myös tarpeellista tarkentaa, mitä oikeuksia liittyy kuolleiden henkilöiden persoonan piirteiden hyödyntämiseen, jos henkilö ei ole tällaisista asioista säätänyt elinaikanaan esimerkiksi testamentissaan. Siirtyvätkö persoonan piirteitä koskevat oikeudet esimerkiksi perillisille, kuten Marlene Dietrichin³⁴² tapauksessa? Liittyisikö sääntelyyn jokin aikaraja, jonka jälkeen henkilön persoonaan yhdistettävissä olevat piirteet raukeaisivat tekijänoikeuden tavoin julkisesti kaikkien saataville?

5.2.2 Luvattoman kaupallisen käytön kieltö

Suostumukseen kytkeytyy myös luvattoman kaupallisen käytön kieltö, jonka olen tässä yhteydessä nostanut kuitenkin omaksi osa-alueekseen. Oikeusvertailua käsitelleessä luvussa nostin esille, että EU:n jäsenvaltioista Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa äänen saama oikeussuoja turvataan systemaattisesti tilanteissa, joissa tarkoituksena on käyttää ääntä tai muuta persoonan piirrettä kaupallisesti hyväksi ilman suostumusta. Luvattoman kaupallisen käytön kieltö on periaate, joka on käytännössä vahvistettu myös suomalaisessa oikeuskäytännössä, vaikka tätä ei sellaisenaan suoraan löydykään esimerkiksi laista.³⁴³ Kansainvälisten sopimusten osalta periaate sisältyy myös esimerkiksi maailman kauppajärjestön (WTO) TRIPS-

---

³⁴⁰ GREVIO 2021, s. 16–17.

³⁴¹ Bundesgerichtshof 14.2.1958, 26, 349. Herrenreiter.

³⁴² Bundesgerichtshof, 1.12.1999, I ZR 49/97. Marlene Dietrich.

³⁴³ Hoikka 2004, s. 22. Esim. KKO 1940 I 10, KKO 1982-II-36 ja KKO 1989:62.

sopimuksen³⁴⁴ 9.2 artiklaan sekä Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) markkinointisääntöjen³⁴⁵ 15 ja 16 artikloihin.

Periaatteella on erityistä merkitystä henkilöille, joiden persoonalla on kaupallisesti tunnistettavaa arvoa, kuten luovan työn tekijöille. Ranskan tekijänoikeussäntelyn ja Saksan omakuvan tekijänoikeussuojan tavoin voisi olla jopa tarpeellista selvittää, tulisiko luovan työn tekijöiden ääntä suojata persoonallisuus oikeuksien lisäksi vastaavalla, lähes tekijänoikeutta lähestyvällä oikeussuojakeinolla. Äänen kaupallisen käytön osalta olisi joka tapauksessa olennaista tunnistaa paitsi tekijänoikeudella suojatun äänen luvaton käyttö tekoälyn kouluttamiseen, myös itse äänestä tehty äänikloonit. Kuten olen aiemmin nostanut esille, äänikloonit on keinotekoisesti tuotettu versio todellisen ihmisen äänestä. Tämän vuoksi on tärkeää, että sääntelykehys tunnistaa loukkausmuotona myös äänen jäljittelyn, kuten esimerkiksi Pariisin Tribunal de grande instance ratkaisussa *Piéplu v. Régie Française de Publicité*³⁴⁶.

Selvitettäviin kysymyksiin kuuluu lisäksi, voiko persoonan piirteen käytöstä annettu suostumus perua, kuten Espanjan perustuslakituomioistuimen käsittelemässä tapauksessa 117/1994. Asia on erityisen tärkeä, jos äänen käytöstä on annettu suostumus, mutta henkilö on sittemmin kuollut, tai suostumus on annettu esimerkiksi alaikäisenä tai alisteisessa elämäntilanteessa. Epäselvässä oikeudellisessa tilanteessa henkilö voisi muutoin sitoutua siihen, että hänen äänensä on rajattomasti sellaisessa käytössä, johon hän ei välttämättä ole alun perin halunnut persoonaansa käyttää. Tulevaisuudessa asiaa joudutaan todennäköisesti pohtimaan myös, miten asiaa tarkastellaan niiden jo edesmenneiden henkilöiden osalta, jotka eivät ole elinaikanaan tehneet sopimusta tai testamenttia siitä, miten heidän persoonaansa voidaan käyttää kuoleman jälkeen.³⁴⁷

---

³⁴⁴ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (WTO) (as amended on 23 January 2017).

³⁴⁵ ICC Advertising and Marketing Communications Code, It stands for standards, 11th Edition 2024.

³⁴⁶ T.G.I Paris, Dec. 3, 1975, D. 1977–211. *Piéplu v. Régie Française de Publicité*.

³⁴⁷ Saisiko henkilön persoonaa sitten käyttää toisin ei-kaupallisissa tarkoituksissa? Vuonna 2013 julkisuudessa käsiteltiin omakuvan suojaan liittyntä tapausta, joka koski Katariina Souria. Sourin oli osallistunut Supersiskot -nimiseen hyväntekeväisyyskampanjaan, johon liittynyt ilmoitus julkaistiin Helsingin sanomien etusivulla. Kampanjan ilmoitustekstin oheen oli lisätty Sourin kuva, johon hänelle oli muokattu musta silmä. Sourin vetäytyi kampanjasta, sillä Sourin mukaan hänen persoonaansa oli käytetty kampanjassa tavalla, jolla oli ymmärrettävissä hänen itse olevan pahoinpidelty raiskauksen uhri. (Kerkeä & Vähäsarja 2013) Persoonallisuus oikeuksien vahvistamisen osalta ei siis riitä, että suoja koskee vain kaupallista käyttöä, vaan sen tulisi kattaa myös ei-suostumuksellinen julkinen käyttö ”right of publicity” -periaatteen mukaisesti.

5.2.3 Äänen käyttö opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Syväväärennöksillä on merkittävää potentiaalia äänen käyttämisestä tieteellisessä, opetuksellisessa tai esimerkiksi kulttuuriperinnön elävöittämiseen liittyvässä toiminnassa. Erityisesti tutkimusalalla syväväärennösteknologian avulla olisi mahdollista kehittää välineitä, joilla henkilö voisi esimerkiksi hyödyntää ääntään tilanteessa, jossa oman äänen käyttö ilman apuvälineitä ei syystä tai toisesta ole enää mahdollista.³⁴⁸

Syväväärennöksillä on lisäksi mahdollista luoda ääninäytteiden perusteella rekonstruktioita esimerkiksi historiallisen henkilön tai poliittisen päättäjän äänestä, jota voisi käyttää tukena kulttuuriperinnön elävöittämiseen. Oikeusvertailun maista esimerkiksi Espanjan LO 1/1982 ja Saksan Kunsturhebergesetz sisältävät poikkeuksen, jonka mukaan omakuvan suoja ei rajoita aineiston käyttöä, kun kyseessä on tieteellinen tutkimustyö tai aihe muutoin kulttuurillisesti tai historiallisesti merkittävä.

Unionin laajuisesti EU:n tekijänoikeusdirektiivi sisältää pakottavia poikkeuksia tekijänoikeuksilla suojatun aineiston käyttöön, kun kyseisellä aineistolla on johdanto-osan 5 kohdan mukaan merkitystä tieteellisen tutkimuksen, innovoinnin, opetuksen ja kulttuuriperinnön säilyttämisen kannalta, eivätkä kyseiset toimijat ole kaupallisia toimijoita. Poikkeukset koskevat erityisesti tekstin- ja tiedonlouhintaa, joista jälkimmäiseen myös tekoälyteknologiat liittyvät. EU:n tekoälyasetuksen 2(6) artiklan mukaan asetusta ei puolestaan sovelleta tekoälyjärjestelmiin, jotka on tarkoitettu tieteellistä tutkimusta ja kehittämistä varten.

Voisi siis todeta, että erityisesti tutkimukseen liittyvät periaatteet tunnustetaan nykyisessä sääntelykehyksessä kokonaisuudeksi, joka on vastaavissa yhteyksissä jätetty tiukimman sääntelyn ulkopuolelle. Asialla voi olla merkitystä etenkin silloin, jos äänikloonaus koskee edesmenneen henkilön ääntä, joka on eläessään ollut merkittävässä asemassa kulttuurillisesti tai poliittisesti. Tällöin henkilön oikeudenomistajille on voinut siirtyä persoonaan liittyvien oikeuksien hyödyntäminen, joka voisi muutoin rajoittaa äänen tutkimuksellista käyttöä.

---

³⁴⁸ EPRS 2021, s. 28–29.

5.2.4 Julkisessa roolissa toimivan henkilön madallettu suoja

Persoonallisuus oikeuksien osalta erityisesti Espanjan sääntelykehyksessä on linjattu siitä, että julkisessa tai yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa työskentelevän tai toimivan henkilön persoonan suoja on matalampi. EIT on puolestaan Monacon prinsessaa koskeneiden oikeustapausten³⁴⁹ osalta vahvistanut periaatteen siitä, että myös julkisessa asemassa olevalla ihmisellä on rajattu oikeus yksityisyyteen. Sama madaltuneen suojan periaate tunnustetaan myös suomalaisessa sääntelykehyksessä esimerkiksi rikoslain 24 luvun 8.3 §:ssä koskien yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä sekä 24 luvun 9.3 §:ssä koskien kunnianloukkausta.

Julaisuuden henkilön madallettu suoja tarkoittaisi äänen oikeussuojan osalta esimerkiksi sitä, että henkilön oikeus suojata oman äänensä imitointia, kun tätä ei ole tehty kaupallisessa tarkoituksessa, on tavanomaista henkilöä matalampi. Tältä osin periaate kytkeytyy erityisesti parodiaan, pastissiin ja karikatyyriin, jotka ovat osaltaan tärkeitä ilmaisunvapauden muotoja.

5.2.5 Parodiaa, pastissia ja karikatyyriä koskevat poikkeukset

Lainsäädännön suhde ilmielviin, esimerkiksi poliittisiin päättäjiin kohdistuviin parodisoiviin syvävääreännöksiin on selvä. EU:n tekijänoikeusdirektiivin³⁵⁰ hyväksyminen tarkoitti myös direktiivin 17(7) artiklassa määritellyn parodiapoikkeuksen hyväksymistä, joka koskee myös tekijänoikeuksilla suojattua aineistoa. Poikkeuksen tarkoituksena oli turvata sananvapaus: direktiivin valmisteluvaiheessa huomio kiinnittyi erityisesti verkkoalustojen meemikulttuuriin.³⁵¹ Parodiapoikkeus sisältyy lisäksi tietoyhteiskuntadirektiivin³⁵² 5(3) artiklan alakohtaan k. EU:n tekoälyasetuksessa puolestaan satiiriset ja selvästi fiktiiviset syvävääreännökset on jätetty syvävääreännöksiä koskevan sääntelyn ulkopuolelle taiteellisen ilmaisun turvaamiseksi 50(4) artiklan mukaan. Nykyiseen EU-sääntelykehukseen voi siis todeta kuuluvan selkeä parodiointia koskeva poikkeus,

³⁴⁹ ECHR, judgement of 7 February 2012, Von Hannover v. Germany (no. 2) 40660/08 and 60641/08.

³⁵⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta.

³⁵¹ Hoikka 2025, s. 286–287.

³⁵² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa.

joka todennäköisesti koskisi sananvapauden turvan vuoksi myös äänikloonin tekemistä ja tätä kautta persoonallisuusosoikeuksia.

Asiaa voi tarkastella kansallisen esimerkin kautta. Suomen vuoden 2024 presidentinvaalien aikana Youtubessa levisi syvävääreennösteknologian avulla tehtyjä videoklippejä presidentinvaalien ehdokkaista, joiden lisäksi videoilla seikkailivat toisinaan myös ”Sauli” ja ”Tarja”. Pressat pelaa -tilillä julkaistut videot esittivät esimerkiksi ”Pekka Haaviston”, ”Mika Aaltolan” ja ”Alexander Stubbin” näennäistä keskustelua ajankohtaisista poliittisista teemoista samalla, kun heitä kuvaavat hahmot pelasivat taustalla Minecraftia.³⁵³ Äänen syväväärentäminen oli toteutettu tavalla, jolla katsojalle oli selvää, ettei kyseessä voinut olla todellinen keskustelu: pelaajien kuvat olivat kömpelöitä kuvamuokkauksia ja normaalisti hyvin asiallisena esiintyvät ehdokkaat piikittelivät ja haukkuivat toisiaan pelin tiimellyksessä.³⁵⁴ Suomalaisen tilin toiminta perustui sen yhdysvaltalaiseen esikuvaan, jossa Presidents Play -parodiasivustolla ”Joe Biden”, ”Barack Obama” ja ”Donald Trump” pelasivat yhdessä esimerkiksi Call of Dutya ja Hogwarts Legacya.³⁵⁵ Syvävääreennöksellä toteutetut poliittiset satiirit ovat siis jossain määrin 2020-luvun versio aikaisempien vuosikymmenten ohjelmista, joissa vastaavanlaista kritiikkiä esittivät näyttelijät tai imitaattorit. Esimerkiksi Yleisradion tuottamat Iltalypsy (1993–2001)³⁵⁶ ja Itse valtiaat (2001–2008)³⁵⁷ parodioivat sketseissään poliittisia päättäjiä ja olennaisena osana ohjelmaan kuului myös näiden äänten imitointi.

Mielenkiintoisena esimerkkinä parodian, pastissin ja karikatyyrin ohella on erityisesti Yhdysvaltojen oikeuskäytännössä tunnistettu pastissin kaltainen ns. fair use -periaate. Fair use -periaate tarkoittaa sitä, että tekijänoikeuksilla suojattua aineistoa on sallittua käyttää vähäisessä määrin ilman, että käyttöä katsottaisiin tekijänoikeuksien loukkaukseksi.³⁵⁸ Fair use -periaate kytkeytyy osaltaan esimerkiksi fan fictioniin³⁵⁹, jossa tietyn kirjasarjan, artistin, elokuvan tai vastaavan taideteoksen ihailijat laativat alkuperäisen aineiston pohjalta omia muunnelmiaan ja jakavat niitä

---

³⁵³ Rantanen 2024.

³⁵⁴ Pressat Pelaa: Niinistö, Stubb & Haavisto PELAA MINECRAFTIA!? Youtube 6.2.2024.

³⁵⁵ Majumdar 2023.

³⁵⁶ Rantanen 2019.

³⁵⁷ Yle areena: Itsevaltiaat.

³⁵⁸ 17 U.S. Code § 107 - Limitations on exclusive rights: Fair use.

³⁵⁹ Ranon 2006, s. 421.

muille faniyhteisön jäsenille.³⁶⁰ Parodian, pastissin ja karikatyyrin ohella myös fair use -periaatteen tunnistaminen voisi osaltaan turvata esimerkiksi ilmaisunvapauden rajoittamiseen liittyviä huolia. Pikaisella tutustumisella esimerkiksi Youtubeen on selvää, että alusta on pullollaan tekoälyllä tehtyä musiikkia, jossa esiintyvät esimerkiksi sellaiset artistit, jotka eivät todellisuudessa ole koskaan esiintyneet yhdessä tai yhdistetty kuolleen artistin ääni nykyaikaiseen kappaleeseen.³⁶¹ Tulisiko tällaiset kappaleet tulkita pastissiksi, cover-versioiksi tai fan fictioniksi? Mikä ylipäättänsä on luovan työn tekijän asema, jos tekoälyllä tuotettu musiikki noudattaa tekoälyasetuksen syväväärensille asettamia periaatteita, aineistosta käy ilmi sen tekoälylähteisyys, kappaleen alkuperäinen esittäjä ja tekijä on merkitty asianmukaisesti, ja kappale on julkaistu voittoa tavoittelemattomassa tarkoituksessa? Erityisesti tekoälyllä luodun musiikin yleisyys on joka tapauksessa osoitus siitä, että syväväärensien leviämistä voi olla mahdotonta estää ja tulevaisuudessa erityisesti alustan tarjoajan vastuu korostunee entisestään.

---

³⁶⁰ Tekijänoikeusneuvosto, lausunto 2018:4, s. 5–6.

³⁶¹ Esim. Freddie Mercury ft. Adele - Set Fire To The Rain (AI Cover), Youtube 8.7.2023.

6 Johtopäätökset

Olen käsitellyt tässä tutkielmassa tekoälyllä tuotettujen syvävääreännösten suhdetta ihmisen persoonan piirteiden saamaan suojaan ja valinnut tarkastelukohteeksi erityisesti ihmisäänen. Olen käsitellyt aiheen osalta EU:n tekoäly- ja tekijänoikeussäätelyä, persoonallisuusosoikeuksia koskevia periaatteita sekä vertaillut näitä oikeussuojia jäsenvaltioiden persoonallisuusosoikeuksia koskevaan säätelykehikseen. Tarkoitukseni on ollut osoittaa paitsi persoonallisuusosoikeuksia koskevan säätelyn hajanaisuus, myös korostaa eroja jäsenvaltioiden välillä ja tuoda esille, miten erot säätelykehyksessä voivat heijastua yksilön oikeussuojaan unionin sisällä. Näkökulmani asiaan onkin, ettei unionitason säätely nykyisellään vielä riitä turvaamaan persoonan piirteiden suojaa syvävääreännöksiltä tai torjumaan tähän liittyviä väärinkäytöksiä. Syvävääreännösteknologia on yksinkertaisesti kehittynyt uskottavaksi niin nopeasti, ettei nykyinen säätelyjärjestelmä ole pysynyt kehityksen perässä. Ensisijaisesti persoonan piirteiden suojaa tulisikin havaintojeni perusteella parantaa vahvistamalla persoonallisuusosoikeuksia koko EU:n tasolla. Jos persoonan suoja ei tarkenneta unionin kautta, Suomen tulisi mielestäni tehdä tarpeellisia muutoksia kansalliseen säätelykehikseen Ranskan, Espanjan ja Saksan tavoin.

Minkä takia persoonallisuusosoikeuksien suojaa tulisi edes tarkentaa unionin laajuisesti, jos yksityiselämää, kunniaa ja mainetta suojataan jo esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa? Ihmisen ääneen, kuvaan ja olemukseen liittyy paitsi merkittäviä väärinkäytön riskejä myös selviä kaupallisia intressejä, joita tekoälyteknologioiden kehittyminen on arkipäiväistänyt. Tilannetta voisi verrata 2000-luvun alkuun, jolloin sosiaalisen median nopean yleistymisen myötä havahduttiin oikeudelliseen tyhjiöön, joka koski erityisesti sosiaalisen median käyttäjien henkilötietojen suojaa.³⁶² Henkilötietojen lähes rajaton kerääminen mahdollisti verkkoyhtiöille yhteiskunnallisesti erittäin vaikutusvaltaisen aseman. Henkilötietojen ja käyttäytymisanalyysien avulla kehitettiin esimerkiksi äärimmäisen tarkkoja algoritmeja ja vaikuttamistyökaluja, joiden avulla vaikutettiin esimerkiksi Yhdysvaltojen vuoden 2016 presidentinvaaleihin.³⁶³ Vastaavanlainen tarve vaikuttaa unioniin poliittisesti ei ole mitenkään epätodennäköistä, yksilöihin kohdistuvasta

---

³⁶² Hoofnagle et al. 2019, s. 67–69.

³⁶³ Boldyreva et al. 2018, s. 95–96.

uhasta puhumattakaan. Nykyisessä tilanteessa huomion tulisikin kohdistua sekä syvävääreännösten aiheuttamiin informaatiovaikuttamisen riskeihin, joista Eurooppa on 2020-luvulla jo saanut osansa³⁶⁴ että yksilöiden perusoikeuksien toteutumiseen.

Sääntelyn näkökulmasta persoonallisuusosoikeuksien suojaamisessa onkin loppujen lopuksi kyse siitä, millaista ja miten laajaa suojaa yhteiskunta antaa tai tulee antaa siihen kuuluville yksilöille, jotta heidän perusoikeutensa toteutuvat.³⁶⁵ Olen analyysissäni nostanut esille, että monet syvävääreännösten haitoista kohdistuvat etenkin naisiksi identifioituviin henkilöihin, joten syvävääreännökset toistavat samalla myös yhteiskunnassa ilmenevää eriarvoisuutta. Euroopan komissio on tekoälyasetuksen valmisteluvaiheessa linjannut, että *mahdollisesti toisistaan eroavien kansallisten sääntöjen tilkkutäkki haittaa tekoälyjärjestelmiin liittyvien tuotteiden ja palvelujen saumatonta liikkuvuutta EU:ssa* ja tarkentanut tätä vielä toteamalla, ettei hajanainen sääntely *varmista tehokkaasti turvallisuutta ja unionin perusoikeuksien ja arvojen suojelua eri jäsenvaltioissa*.³⁶⁶ Havaintoni on, että persoonallisuusosoikeuksien nykyinen heikko suoja unionissa ja sääntelyn perustuminen lähinnä jäsenvaltioiden sääntelykehykseen on siis monin tavoin tekoälyasetuksen alkuperäisen tavoitteen vastainen.

Kuvitellaan tilanne, jossa henkilöstä on luotu täydellinen virtuaalinen avatar, joka näyttää ja kuulostaa esikuvaltaan. Julkisuuden henkilön ollessa kyseessä avatar voisi jäljitellä todellisen taiteilijan esiintymistä. Syvävääreännösten osalta olennaisia avoimia kysymyksiä olisivatkin: kenellä on oikeus tuottaa syvävääreännöksiä, kenelle aineistojen oikeudet kuuluvat, miten syvävääreännökset tunnistetaan, ja millaiset periaatteet rajoittavat niiden tekemistä ja levittämistä? Jos persoonallisuusosoikeudet jäävät harmonisoidun sääntelyn ulkopuolelle, yksilöllä voi olla suuria vaikeuksia puuttua virtuaalikopionsa toimintaan oikeudellisesti.³⁶⁷

---

³⁶⁴ Pearson & Zinets 2022.

³⁶⁵ Saarenpää 2012, s. 222.

³⁶⁶ Euroopan komissio. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälysäädös) ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta, 21.4.2021. 2.2. Toissijaisuusperiaate (jaetun toimivallan osalta).

³⁶⁷ Asiaa voi tarkastella tuoreen esimerkin kautta: Huhtikuussa 2025 Facebookin emoyhtiö Meta julkaisi uuden tekoälytyökalun chatbottien luomiseen. Pian käyttöön ilmestyi kymmeniä chatbotteja pääasiassa naispuolisista julkisuuden henkilöistä, jotka kävivät käyttäjien kanssa seksuaalissävyytteisiä keskusteluja ja loivat pyynnöstä syvävääreännettyjä alastonkuvia esikuvistaan, myös alaikäisistä tähdistä. (Horwitz 2025).

Lähteet

Kirjallisuus

Abbas, Fakhar. Taeihagh, Araz. Unmasking deepfakes: A systematic review of deepfake detection and generation techniques using artificial intelligence. *Expert Systems with Applications, An International Journal*. Volume 252, Part B, 15 October 2024.

Alali, Abdulazeez. Theodorakopoulos, George. Partial Fake Speech Attacks in the Real World Using Deepfake Audio. *Journal of Cybersecurity and Privacy*. 2025; 5(1):6. 2025.

Arnold, Richard. Performers' rights and artificial intelligence, s. 218–224. *Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence*. Edward Elgar Publishing 2022.

Autio, Salla. Urheilijan persoonallisuuselementtien suoja markkinointiyhteydessä. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Urheiluoikeuden sarja 44. Turku 2017.

Baris, Antonios. AI covers: legal notes on audio mining and voice cloning, s. 1–8. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2024, vol 00. Oxford University Press 2024.

Bird, Jordan J. Lotfi, Ahmad. Real-time detection of AI-generated speech for deepfake voice conversion. Nottingham Trent University. Nottingham, United Kingdom 2023.

Boldyreva, Elena. Grishina, Natalia. Duisembina, Yekaterina. Cambridge Analytica: Ethics and Online Manipulation with Decision-Making Process. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, s. 91–102. Future Academy 2018.

Cantero, Inés et al. Exploiting publicity rights in the EU. EIPIN report. XIth EIPIN Congress, London 26-28 February 2010, Intellectual Property, Privacy and Publicity. 2010.

Chen, Zhisheng. Ethics and discrimination in artificial intelligence enabled recruitment practices. *Humanities and Social Sciences Communications*. 10, Article number: 567, 2023.

Childers, Donald G. Wu, Ke. D.M. Hicks. B. Yegnanarayana. Voice conversion, s. 147–158. *Speech Communication*. Volume 8, Issue 2, June 1989.

Eberle, Edward J. Observations on the Development of Human Dignity and Personality in German Constitutional Law: An Overview, s. 201–233. *Liverpool Law Review*, volume 33, 2012.

Forss, Marko. Keinänen, Anssi. Rikoslakia koskeva lainvalmistelu – Miten internet ja erityisesti sosiaalinen media huomioitiin vuosina 2009–2016 annetuissa hallituksen esityksissä. *Edilex-sarja* 2017/38, 21.9.2017.

Fragale, Mauro. Grilli, Valentina. Deepfake, Deep Trouble: The European AI Act and the Fight Against AI-Generated Misinformation. *Columbia Journal of European Law. Preliminary Reference blog* 11.11.2024.

Gambín, Ángel Fernández. Yazidi, Anis. Vasilakos, Athanasios. Haugerud, Hårek. Djenouri, Youcef. Deepfakes: current and future trends. *Artif Intell Rev* 57, 64, 2024.

Genelza, Genesis. A Systematic Literature Review on AI Voice Cloning Generator: A Game-changer or a Threat? *Journal of Emerging Technologies* 4(2):54-61. 2024.

Gillies, Lorna. Jurisdiction for Cross-Border Breach of Personality and Defamation: eDate Advertising and Martinez. *The International and Comparative Law Quarterly*, s. 1007-1016. October 2012, Vol. 61, No. 4. Cambridge University Press 2012.

Haarmann, Pirkko-Liisa. *Immateriaalioikeus*. Alma Talent Oy 2014.

Hoikka, Mikko. Oikeus omaan kuvaan. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, *Yksityisoikeuden sarja B*:78. 2004.

Hoikka, Mikko. Vetoamisfunktio ja parodia, s. 282–288. *Lakimies* 2/2025.

Hoofnagle, Chris Jay. Van der Slootb, Bart. Zuiderveen Borgesius, Frederik. The European Union general data protection regulation: what it is and what it means, s. 65–98. *Information & Communications Technology Law*, vol. 28, no. 1, 2019.

Johnson, Eric. Disentangling the right of publicity. *Nort Western University Law Review*, Vol. 111, No. 4. 2017.

Judge, Brian. Nitzberg, Mark. Russell, Stuart. When code isn't law: rethinking regulation for artificial intelligence, s. 85–97. *Policy and Society*, Volume 44, Issue 1, January 2025.

Kivimäki, Toivo. *Siviilioikeuden yleiset opit pääpiirteittäin*. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, B-sarja, n:o 5. 2. painos. WSOY 1944.

Kugler, Matthew B. Pace, Carly L., Deepfake Privacy: Attitudes and Regulation, s. 1–72. *Northwestern University Law Review* 116(3) 2021.

Kurnit et al. *Right of Publicity* 2017. Law Business Research Ltd 2016.

Lapter, Alain J. How the other half lives (revisited): Twenty years since *Midler v. Ford* a global perspective on the right of publicity, s. 241-325. *Texas Intellectual Property Law Journal*. 15 *Tex. Intell. Prop. L.J.* 239 2007.

Leaffer, Marshall. *The Right of Publicity: A Comparative Perspective*. Maurer School of Law, Indiana University 2007.

Lindroos-Hovinheimo, Susanna. Jurisdiction and personality rights – in which Member State should harmful online content be assessed? S. 201–214. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, vol. 29(2), 2022.

Lindroos-Hovinheimo, Susanna. Koivisto, Ida. Koulu, Riikka. Sankari, Suvi. Tekoälyn sääntely. *Alma Insights* 2025.

Logeais, Elisabeth. Schroeder, Jean-Baptiste. The French Right of Image: An Amiguous Concept Protecting the Human Persona. *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Review*, rev. 511, 1998.

Martín-Doñas, Juan Manuel. Álvarez, Aitor. The Vicomtech partial deepfake detection and location system for the 2023 ADD Challenge. *Proceedings of IJCAI 2023 Workshop on Deepfake Audio Detection and Analysis. DADA 2023*.

Matli, Walter. Extending the theory of information poverty to deepfake technology, s. 1–11. *International Journal of Information Management Data Insights* 4, 2024.

McGettigan, Carolyn. Bloch, Steven. Bowles, Cennydd. Dinkar, Tanvi. Lavan, Nadine. Reus, Jonathan. Rosi, Victor. Voice cloning: Psychological and ethical implications of intentionally synthesising familiar voice identities. *Center for Open Science* 2024.

Miidla, Mihkel. Koistinen, Kirsi Johanna. *Estonia*, s. 39–53. *The Media and Entertainment Law Review* (Edit. Marks, Benjamin). *Law Business Research Ltd* 2020.

Neuvonen, Riku. *Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet. Helsingin kauppakamari* 2019.

Nimmer, Melville. *The Right of Publicity. Law and Contemporary Problems*, Vol. 19, No. 2, *Literary and Artistic Products and Copyright Problems. Duke University School of Law* 1954.

Oster, Jan. Rethinking Shevill. Conceptualising the EU Private International Law of Internet Torts Against Personality Rights. *International Review of Law, Computers & Technology*. Volume 26, issue 2–3, 2012.

Patterson, Josh. Gibson, Adam. *Deep Learning: A Practitioner's Approach. O'Reilly Media* 2017.

Pino, Giorgio. *The Right to Personal Identity in Italian Private Law: Constitutional Interpretation and Judge-Made Rights*, s. 225-237. *The Harmonization of Private Law in Europe. Hart Publishing, Oxford* 2000.

Pitkänen, Anu. *Tavaramerkkioikeuden ja tekijänoikeuden kaksoissuoja. Väitöskirja, Turun yliopisto* 2016.

Raitio, Juha. *Teleologia eurooppaoikeudessa*, s. 276–297. *Oikeus* 2005 (34), 3.

Ranon, Christina Z. Honor among Thieves: Copyright Infringement in Internet Fandom. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law* 8(2) 2006.

Saarenpää, Ahti. Teoksessa *Oikeusjärjestys, osa I*, 8. painos. Henkilö- ja persoonallisuus oikeus, s. 218–405. Lapin yliopisto 2012.

Sánchez de Diego, Manuel. Right to one's own image in Spain - What it is and what it is not, s. 401–416. *Journal of Information Policy*, Volume 8, 2018.

Sapherstein, Michael. The Trademark Registrability of the Harley-Davidson Roar: A Multimedia Analysis. *Boston College Intellectual Property & Technology Forum* 1998.

Schack, Haimo. Anmerkung zu BGH 1.12.1999 - I ZR 49/97 - Marlene Dietrich (vermögenswerte Bestandteile des postmortalen Persönlichkeitsrechts), s. 1056–1062. *Juristen Zeitung*, 3. November 2000, 55. Jahrg., Nr. 21. Mohr Siebeck GmbH & Co. KG, 2000.

Siivola, Jyrki. Kommentaari KKO 2024:11: Asianajotoimiston entisen osakkaan nimi osakeyhtiön toiminimessä ja tavaramerkissä, s. 278–285. *Defensor Legis* 2/2024.

Singh Josan, Harnoorvir. AI and Deepfake Voice Cloning: Innovation, Copyright and Artists' Rights. Centre for International Governance Innovation (CIGI). Fall 2023 cohort.

Suni, Antti. Puhesynteesi ja lausepaino, s. 57–72. *Puhe ja kieli*, 28:2, 2008.

Synodinou, Tatiana. Image Right and Copyright Law in Europe: Divergences and Convergences, s. 181–207. *Laws* 2014, 3, University of Cyprus 2014.

Weisbord, Reid Kress. A Copyright Right of Publicity, s. 2803–2844. *Fordham Law Review*, volume 84, issue 6, article 16, 2016.

Westerlund, Mika. The Emergence of Deepfake Technology: A Review, s. 39–52. *Technology Innovation Management Review*. Volume 9, Issue 11. November 2019.

Zhang, Bowen. Cui, Hui. Nguyen, Van. Whitty, Monica. Audio Deepfake Detection: What Has Been Achieved and What Lies Ahead. *Sensors* 2025, 25, 1989.

Virallislähteet

Hallituksen esitykset

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi.

HE 13/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 43/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Euroopan unioni

Euroopan komissio. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälysäädös) ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta (COM/2021/206 final). 21.4.2021.

Euroopan komissio. Ehdotus: Neuvoston päätös tekoälyä ja ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta koskevan Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta (COM(2024) 264 final). 26.6.2024.

Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - 2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten (COM(2021)118). 9.3.2021.

Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa (COM/2020/67 final). 19.2.2020.

Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia Euroopalle (COM(2015) 192 final). 6.5.2015.

Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Euroopan digitaalistrategia (KOM/2010/0245 lopull.). 19.5.2010.

Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tekoäly Euroopassa (COM(2018) 237 final), 25.4.2018.

Euroopan komission kesäkuussa 2018 perustama riippumaton tekoälyä käsittelevä korkean tason asiantuntijaryhmä. Luotettavaa tekoälyä koskevat eettiset ohjeet. Euroopan komissio, 2019.

Euroopan parlamentti, neuvosto, Euroopan komissio. Eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista (2023/C 23/01). Yhteinen julkilausuma.

European Parliamentary Research Service (EPRS). Economic impacts of artificial intelligence (AI). 2019.

European Parliamentary Research Service (EPRS). Tackling deepfakes in European policy. Panel for the Future of Science and Technology. 2021.

European Parliament. Criminal procedural laws across the European Union – a comparative analysis of selected main differences and the impact they have over the development of EU legislation. 2018.

Muut virallislähteet

Tekijänoikeusneuvosto, lausunto 2018:4.

Saksa

Bundesrat. Drucksache 222/24 (Beschluss). Gesetzentwurf des Bundesrates. Entwurf eines Gesetzes zum strafrechtlichen Schutz von Persönlichkeitsrechten vor Deepfakes (222/24). 5.7.2024.

Espanja

Congreso de los Diputados, Propositiones de ley, 13 de octubre de 2023 Núm. 23-1. Proposición de Ley Orgánica de regulación de las simulaciones de imágenes y voces de personas generadas por medio de la inteligencia artificial. 2023.

Lainsäädäntö:

Euroopan unioni

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasäädös).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1001, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2017, Euroopan unionin tavaramerkistä (kodifikaatio) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (tavaramerkkiasetus).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa (tietoyhteiskuntadirektiivi).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2436, annettu 16 päivänä joulukuuta 2015, jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä (uudelleenlaadittu) (tavaramerkkidirektiivi).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta (tekijänoikeusdirektiivi).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1385, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta.

Euroopan unionin perusoikeuskirja (2000/C 364/01).

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot Euroopan unionista tehty sopimus (konsolidoitu toisinto) Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (konsolidoitu toisinto)
Pöytäkirjat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen liitteet 13 päivänä joulukuuta 2007 allekirjoitetun Lissabonin sopimuksen hyväksyneen hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitetyt julistukset Vastaavuustaulukot (2016/C 202/01).

Kansainväliset sopimukset

Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. Vilnius, 5.IX.2024.

Euroopan neuvosto. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Istanbul, 11.V.2011.

Euroopan neuvosto. GREVIO Ensimmäinen yleinen suositus naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta, hyväksytty 20. lokakuuta 2021. Sosiaali- ja terveysministeriö (suomenkielinen käännös) 2023.

Euroopan neuvosto. Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. Rooma, 4.XI.1950. (Euroopan ihmisoikeussopimus, ECHR).

ICC Advertising and Marketing Communications Code, It stands for standards, 11th Edition 2024.

World Trade Organization (WTO) TRT/WTO01/002. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (as amended on 23 January 2017).

Espanja

Constitución Española. núm. 311, de 29/12/1978.

Ley Orgánica 1/1982, de 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

Proposición de Ley Orgánica de regulación de las simulaciones de imágenes y voces de personas generadas por medio de la inteligencia artificial. 13 de octubre de 2023.

Ranska

Code civil, version en vigueur au 27 juin 2025.

Code de la propriété intellectuelle, version en vigueur au 27 juin 2025.

Code pénal, version en vigueur au 27 juin 2025.

Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen de 1789.

Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse.

Ruotsi

Lag (1978:800) om namn och bild i reklam.

Saksa

Bürgerliches Gesetzbuch.

Deutschland Strafgesetzbuch. In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 (BGBl. I S. 3322), zuletzt geändert durch Gesetz vom 07.11.2024 (BGBl. I S. 351) m.W.v. 13.11.2024.

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland.

Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie. 9.1.1907.

Yhdysvallat

17 U.S. Code § 107 - Limitations on exclusive rights: Fair use.

Oikeuskäytäntö

EU-tuomioistuimet

26/62 Van Gend en Loos (1963) ECR 1, ECLI:EU:C:1963:1.

Case C-68/93 Shevill and Others, ECLI:EU:C:1995:61.

Case C-273/00 Sieckmann v. Deutsches Patent- und Markenamt, ECLI:EU:C:2002:748.

Cases C-509/09 and C-161/10 eDate Advertising and Others, ECLI:EU:C:2011:685.
 Case C-145/10 Painer, ECLI:EU:C:2011:798.
 Case C-194/16 Bolagsupplysningen and Ilsjan, ECLI:EU:C:2017:766.
 Case C-310/17 Levola Hengelo, ECLI:EU:C:2018:899.
 Case C-683/17 Cofemel, ECLI:EU:C:2019:721.
 Case C-800/19 Mittelbayerischer Verlag KG v. SM, ECLI:EU:C:2021:489.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Vorsina and Vogralik v. Russia. no 66801/01, ECHR 5.2.2004.
 Von Hannover v. Germany (no 1) 59320/00, ECHR 24.9.2004.
 Karhuvaara and Iltalehti v. Finland, no 53678/00, ECHR 16.11.2004.
 Reklos and Davourlis v. Greece, no. 1234/05, § 40, ECHR 15.1.2009.
 Von Hannover v. Germany (no 2) 40660/08 and 60641/08, ECHR 7.2.2012.
 De la Flor Cabrera v. Spain, no. 10764/09, § 31, ECHR 27.5.2014.

Korkein oikeus

KKO 1940 I 10
 KKO 1972 II 6
 KKO 1982-II-36
 KKO 1986 II 131
 KKO 1989:62
 KKO 2000:83
 KKO 2001:96
 KKO 2023:51
 KKO 2023:69
 KKO 2024:11

Muut kansalliset tuomioistuimet

HelHO S 23/2115, nro. Nro 562, 18.6.2025
 MAO 1996:25
 MAO 540/19

Espanja

Tribunal Constitucional de España, Sentencia 117/1994, de 25 de abril.
 Tribunal Constitucional de España, Sentencia 81/2001, de 26 de marzo. Emilio Aragón v. Proborín.
 Tribunal Supremo, Sala Primera, de lo Civil, Sentencia núm. 92/2009.
 Tribunal Supremo, Sala de lo Civil, Sentencia núm. 486/2022.

Ranska

Tribunal de première instance Seine, June 16, 1858, D.P. III 1858, 52. Rachel Affair.

Tribunal de grande instance de Paris, ord. ref., Feb. 27, 1970, JCP 1970, II, 16293. Papillon.
 Tribunal de grande instance de Paris, Dec. 3, 1975, D. 1977-211. Piéplu v. Régie Française de Publicité.
 Tribunal de grande instance de Paris, 3e ch., Feb. 24, 1976. Belmondo, Hallyday & Vartan v. Eminence.
 Tribunal de grande instance de Paris, Oct. 17, 1984, D. 1985, Somm. 324. Depardieu.
 Tribunal de grande instance de Paris, Oct. 27, 1988, D. 1989, Somm. 358. Mile H. v. Sarl Editions des Savanes.

Saksa

RGZ 45, 28.12.1899, Bismarck, 170, at 173.
 Bundesgerichtshof, 25.05.1954 - I ZR 211/53. Leserbriefe.
 Bundesgerichtshof 14.2.1958, 26, 349. Herrenreiter.
 Bundesgerichtshof, 31.1.1973, 2 BvR 454/71.
 Bundesgerichtshof, 1.12.1999, 1 ZR 49/97. Marlene Dietrich.

Yhdysvallat

United States Court of Appeals for the Ninth Circuit. Midler v. Ford Motor Co., 849 F.2d 460 (9th Cir. 1988).
 United States Court of Appeals for the Ninth Circuit. Waits v. Frito-Lay, Inc., No. 90-55981 (9th Cir. 1992).

Lehtiartikkelit:

Bell, Sarah. Stephen Hawking's Eternal Voice. The MIT Press Reader 24.12.2024. <https://thereader.mitpress.mit.edu/stephen-hawkings-eternal-voice/>, luettu 20.6.2025.

Bryant, Miranda. Denmark to tackle deepfakes by giving people copyright to their own features. The Guardian 27.6.2025. <https://www.theguardian.com/technology/2025/jun/27/deepfakes-denmark-copyright-law-artificial-intelligence>, luettu 27.7.2025.

CBS. Doctored Nancy Pelosi video highlights threat of "deepfake" tech. 26.5.2019. <https://www.cbsnews.com/news/doctored-nancy-pelosi-video-highlights-threat-of-deepfake-tech-2019-05-25/>

Chen, Heather. Magramo, Kathleen. Finance worker pays out \$25 million after video call with deepfake 'chief financial officer'. CNN 4.2.2024. <https://edition.cnn.com/2024/02/04/asia/deepfake-cfo-scam-hong-kong-intl-hnk/index.html>, luettu 19.4.2025.

Dahan, Véronique. Weekly take: Why deepfakes pose a threat to women's IP rights. Managing IP 6.3.2025.

<https://www.managingip.com/article/2ei4q1u582ommf6v6mtco/ai/weekly-take-why-deepfakes-pose-a-threat-to-womens-ip-rights>, luettu 25.7.2025.

Derico, Ben. Federal judge says voice-over artists' AI lawsuit can move forward. BBC 12.7.2025.

<https://www.bbc.com/news/articles/cedgzj8z1wjo>, luettu 4.8.2025.

Eromäki, Veikko. Tekoäly tekee nyt myös ääntä, ja hyvin tekeekin – ”Voi olla, että kohta kaikkea on oletettava huijaukseksi”, miettii tutkija. Yle 27.4.2023.

<https://yle.fi/a/74-20027151>, luettu 12.4.2025.

Gremos, Dimitri. Why Selling His Own Image Rights Was Cristiano Ronaldo's "Smartest Decision". Boss Hunting 4.10.2022.

<https://www.bosshunting.com.au/sport/cristiano-ronaldo-image-rights/>, luettu 17.5.2025.

Gröning, Petter. Tekoälyasetus on paisumassa vaikeasti sovellettavaksi möykyksi. Helsingin yliopisto 7.9.2023.

<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/demokratia/tekoalyasetus-paisumassa-vaikeasti-sovellettavaksi-moykyksi>, luettu 10.7.2025.

Heikkinen, Mikko-Pekka. Näyttelijä antoi äänensä äänikirjan robottilukijalle. Helsingin sanomat 24.10.2024.

<https://www.hs.fi/taide/art-2000010740676.html>, luettu 3.8.2025.

Horwitz, Jeff. Exclusive: Meta created flirty chatbots of Taylor Swift, other celebrities without permission. Reuters 30.8.2025.

<https://www.reuters.com/business/meta-created-flirty-chatbots-taylor-swift-other-celebrities-without-permission-2025-08-29/>, luettu 30.8.2025.

Härkönen, Heidi. Onko teoskynnyksellä tulevaisuutta? IPRinfo 2/2024. 3.4.2024.

<https://iprinfo.fi/artikkeli/onko-teoskynnyksella-tulevaisuutta/>, luettu 29.7.2025.

Kerkelä, Lasse. KKO: Jessikka Aron vainoamisoikeudenkäynnin äänitallenteita ei voida määrätä salassa pidettäväksi. Helsingin sanomat 11.7.2023.

<https://www.hs.fi/suomi/art-2000009711208.html>, luettu 20.4.2025.

Kerkelä, Lasse. Vähäsarja, Irina. Supersiskot-kampanjasta syntyi iso kohu. Helsingin sanomat 1.5.2013.

<https://www.hs.fi/suomi/art-2000002635592.html>, luettu 22.4.2025.

Koivuranta, Riitta. Suomen tunnetuimman äänen omistaja päätti toimia ennen kuin tekoäly vie häneltä työt. Helsingin sanomat 15.12.2023.

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000010055434.html>, luettu 10.8.2025.

Lalla, Vejay. Mitrani, Adine. Harned, Zach. Artificial intelligence: deepfakes in the entertainment industry, WIPO Magazine. World Intellectual Property Organization (WIPO) 19.6.2022.

<https://www.wipo.int/web/wipo-magazine/articles/artificial-intelligence-deepfakes-in-the-entertainment-industry-42620>, luettu 22.4.2025.

Lindroos-Hovinheimo, Susanna. Minkälainen tekoälyasetuksesta tuli? 26.3.2024.
<https://perustuslakiblogi.wordpress.com/2024/03/26/susanna-lindroos-hovinheimo-minkalainen-tekoalyasetuksesta-tuli/>, luettu 15.4.2025.

Nordman, Nea. Tekoälymusiikki – artistin ääni kopioinnin kohteena. IPRinfo - verkkolehti. IPR University Center 24.8.2023.
<https://iprinfo.fi/artikkeli/tekoalymusiikki-artistin-aani-kopioinnin-kohteena/>, luettu 23.2.2025.

Majumdar, Ripan. AI-Generated Parody Video of US Presidents Playing Hogwarts Legacy Goes Viral. Essentially Sports 2.3.2023.
<https://www.essentiallysports.com/esports-news-ai-generated-parody-video-of-us-presidents-playing-hogwarts-legacy-goes-viral/>, luettu 24.2.2025.

Marwala, Tshilidzi. Never Assume That the Accuracy of Artificial Intelligence Information Equals the Truth. Daily Maverick, United Nations University. 18.7.2024.
<https://unu.edu/article/never-assume-accuracy-artificial-intelligence-information-equals-truth> , luettu 15.3.2025.

Pearson, James. Zinets, Natalia. Deepfake footage purports to show Ukrainian president capitulating. Reuters 17.3.2022.
<https://www.reuters.com/world/europe/deepfake-footage-purports-show-ukrainian-president-capitulating-2022-03-16/>, luettu 16.4.2025.

Rantanen, Miska. ”Esitin, etten ymmärrä mistään mitään” – Nyt puhuu Iltalypsyn karjakko, jonka ikimuistoinen katse pyyhki poliitikoilla pöytää 25 vuotta sitten. Helsingin sanomat 21.3.2019.
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006041447.html>, luettu 15.2.2025.

Rantanen, Miska. ”Pressat” pelaavat Minecraftia suosituilla parodia-videoilla – Tekoälyn luomien imitaatioiden realismi yllätti jopa tekijät. Helsingin sanomat 3.4.2024.
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000010323157.html>, luettu 16.4.2025.

Reuters. Spain to impose massive fines for not labelling AI-generated content. 11.3.2025.
<https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/spain-impose-massive-fines-not-labelling-ai-generated-content-2025-03-11/>, luettu 20.4.2025.

Sahota, Neil. The Dark Side Of AI Is How Bad Actors Manipulate Minds. Forbes 29.7.2024.
<https://www.forbes.com/sites/neilsahota/2024/07/29/the-dark-side-of-ai-is-how-bad-actors-manipulate-minds/>, luettu 19.4.2025.

Scherer, Matt. The SAG-AFTRA Strike is Over, But the AI Fight in Hollywood is Just Beginning. Center for Democracy and Technology, 4.1.2024.
<https://cdt.org/insights/the-sag-aftra-strike-is-over-but-the-ai-fight-in-hollywood-is-just-beginning/>, luettu 12.8.2025.

Swerling, Gabrielle. Doctored audio evidence used to damn father in custody battle. The Telegraph 31.1.2020.

<https://www.telegraph.co.uk/news/2020/01/31/deepfake-audio-used-custody-battle-lawyer-reveals-doctored-evidence/>, luettu 4.2.2025.

Tapanila, Antti. Hidasta, kallista ja vaikeasti ennakoitavaa – mistä lääkkeet riitaprosessin parantamiseen? 7.10.2021.

<https://www.prosessioikeus.fi/hidasta-kallista-ja-vaikeasti-ennakoitavaa-mista-laakkeet-riitaprosessin-parantamiseen/>, luettu 14.6.2025.

Thiess, Lars. Dimov, Vitorio. Deep Fakes in Games: How AI NPCs Challenge Personal Rights. Härting Rechtsanwälte PartGmbB. 16.10.2024.

<https://haerting.de/en/insights/deep-fakes-games-ai-law/>, luettu 12.4.2025.

University of Victoria. What the heck is a deepfake? (Ei päiväystä.)

<https://security.virginia.edu/deepfakes>, luettu 14.6.2025.

Veltman, Chloe. What's behind the so-called 'hologram' celebrity concerts. NPR 17.3.2024.

<https://www.npr.org/2024/03/17/1239078698/whats-behind-the-so-called-hologram-celebrity-concerts>, luettu 12.4.2025.

Muut verkkolähteet:

Brooker, Charlie (creator). “Joan is Awful”, Black Mirror, season 6, episode 1. Netflix 2023.

ElevenLabs, Web Traffic statistics, May 2025.

<https://aitools.xyz/tools/elevenlabs/statistics>, luettu 20.7.2025.

EUR-Lex. EU:n liittyminen Istanbulin yleissopimukseen. Päivitetty 12.10.2023.

<https://eur-lex.europa.eu/FI/legal-content/summary/eu-accession-to-the-istanbul-convention.html>, luettu 22.6.2025.

European Commission. Deepfake - A Global Crisis. 28.8.2024.

https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/news-events/news/deepfake-global-crisis-2024-08-28_en, luettu 20.7.2025.

Euroopan komissio. Digitaalinen Eurooppa -ohjelma. Tiedote, päivitetty 16.5.2025.

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/activities/digital-programme>, luettu 3.6.2025.

Euroopan komissio. EU:n tekoälysäädös tulee voimaan. Lehdistötiedote 1.8.2024.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_24_4123, luettu 26.5.2025.

Euroopan komissio. Tekoälysäädös. Tiedote, päivitetty 3.6.2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/regulatory-framework-ai>

, luettu 20.6.2025.

Euroopan parlamentti. Mitä tekoäly on ja mihin sitä käytetään? – Tekoälyä pidetään keskeisenä tulevaisuuden teknologiana. Mutta mitä tekoäly tarkalleen on ja miten se vaikuttaa arkeemme jo nyt? 20.6.2023.

https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2020/9/story/20200827STO85804/20200827STO85804_fi.pdf, luettu 13.4.2024.

Euroopan unionin neuvosto. Tekoälysäädös: neuvosto ja parlamentti sopimukseen maailman ensimmäisistä tekoälysäännöistä. Lehdistötiedote 9.12.2023.

<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2023/12/09/artificial-intelligence-act-council-and-parliament-strike-a-deal-on-the-first-worldwide-rules-for-ai/>, luettu 7.4.2025.

Euroopan unionin virallinen verkkosivu. Teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallinen hyödyntäminen. Päivitetty 3.4.2025.

https://europa.eu/youreurope/business/running-business/intellectual-property/licensing-selling/index_fi.htm, luettu 27.7.2025.

Freddie Mercury ft. Adele - Set Fire To The Rain (AI Cover), Youtube 8.7.2023.

<https://www.youtube.com/watch?v=llfyPv3n60o>

Government of Spain. The Government of Spain strengthens the protection of minors in digital environments. Press release 25.3.2025.

<https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/councilministers/paginas/2025/20250325-council-press-conference.aspx>, luettu 20.6.2025.

Howarth, Josh. How Many People Own Smartphones? (2025–2029). Exploding topics 18.6.2025.

<https://explodingtopics.com/blog/smartphone-stats>, luettu 10.6.2025.

Hu, Charlotte. Downie, Amanda. What is text to speech? IBM 2.12.2024.

<https://www.ibm.com/think/topics/text-to-speech>, luettu 23.5.2025.

International Telecommunication Union (ITU). Global Internet use continues to rise but disparities remain, especially in low-income regions. Press release 27.11.2024.

<https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/PR-2024-11-27-facts-and-figures.aspx>

Khmimiak, Orysia. Top 5 Frequently Asked Questions About Voice Cloning Technology. Respeecher 4.6.2024.

<https://www.respeecher.com/blog/top-5-frequently-asked-questions-about-voice-cloning-technology>, luettu 16.6.2025.

Metropolia ammattikorkeakoulu 2023. Generatiivinen kilpaileva verkosto.

<https://sites.google.com/metropolia.fi/tekoalynperusteet/etusivu/generatiivinen-kilpaileva-verkosto>, luettu 16.6.2025.

Nest, Daniel. I Fed My Voice to 10 Free AI Voice Cloners. Only One Nailed It. Why Try AI, 19.6.2025.

<https://www.whyyai.com/p/free-ai-voice-cloning-tools>, luettu 1.7.2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tekijänoikeutta koskevat EU-säädökset. (Ei päivystä.)

<https://okm.fi/direktiivit>, luettu 12.7.2025.

Pressat Pelaa: Niinistö, Stubb & Haavisto PELAA MINECRAFTIA!? Youtube
6.2.2024.

<https://www.youtube.com/watch?v=6UCUovE8EAW>

Rösler, Hannes. Personality Rights. 2. National tendencies concerning the prerequisites of personality protection: a) Germany. Max Planck Encyclopedia of European Private Law 2012.

https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Personality_Rights, luettu 25.4.2025.

Statista. Social media. August 2025.

<https://www.statista.com/topics/1164/social-networks/>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK), Lähioikeudet. (Ei päiväystä.)

<https://ttvk.fi/tekijanoikeus/lahioikeudet>, luettu 26.7.2025.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK), Tekijänoikeuden sisältö. (Ei päiväystä.)

<https://ttvk.fi/tekijanoikeus/sisalto>, luettu 27.7.2025.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK), Tekijänoikeus. (Ei päiväystä.)

<https://ttvk.fi/tekijanoikeus>, luettu 26.7.2025.

Tekijänoikeus.fi. Mitä on tekijänoikeus? (Ei päiväystä.)

<https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/>, luettu 14.7.2025.

The Dalí Museum. Dalí Lives (via Artificial Intelligence). (Ei päiväystä.)

<https://thedali.org/exhibit/dali-lives/>, luettu 21.2.2025.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Tavaramerkki tukee brändin rakentamista. (Ei päiväystä.)

<https://tem.fi/tavaramerkki>, luettu 20.7.2025.

Yle arena, Itsevaltiaat. <https://arena.yle.fi/1-50552097>